

IV. Finansal Kesim

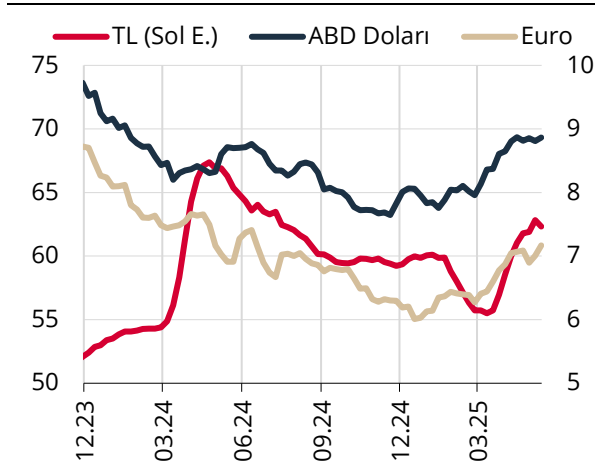
IV.1 Kredi Gelişmeleri ve Kredi Riski

IV.1.1 Kredi Gelişmeleri

Finansal koşullardaki sıkı görünüm korunmaktadır.

Politika faizindeki indirimler sonrasında 2025 yılının ilk çeyreğinde gerileyen TL kredi faizleri mart ayında TCMB gecelik borç verme faizinin, nisan ayında ise politika faizinin ve gecelik borç verme faizinin yükseltilmesi ile birlikte yaklaşık 7 yüzde puan artmıştır. Küresel faiz oranlarındaki düşüş ve ülke risk primindeki iyileşmeye bağlı olarak 2024 yılında YP kredi faizleri gerilemiştir. Öte yandan, küresel ekonomi politikalarında belirsizliklerin arttığı ve ülke risk priminin yükseldiği 2025 yılı mart ayı sonrasında YP ticari kredi faiz oranlarında bir miktar artış gözlenmektedir. YP kredi faizlerindeki artışta, aylık YP kredi büyüme sınırının yüzde 0,5'e kadar düşürülmesinin ve böylece YP kredi arzının kısılmasının da etkili olduğu değerlendirilmektedir (Grafik IV.1.1).

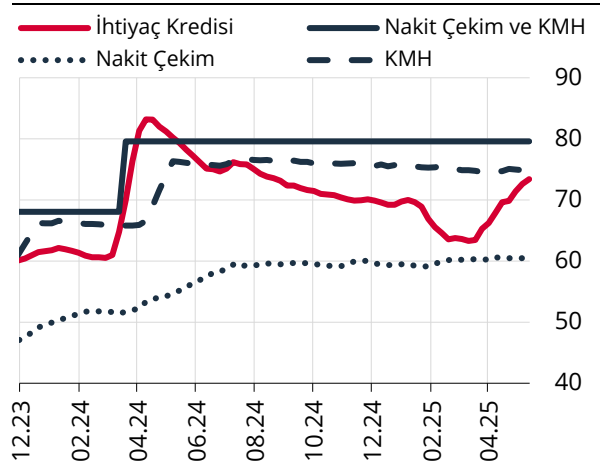
Grafik IV.1.1: Ticari Kredi Faiz Oranları (Akım, 4 HHO, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 16.05.25

Grafik IV.1.2: İhtiyaç Kredisi ve BKK Faiz Oranları (Akım, 4 HHO, %)

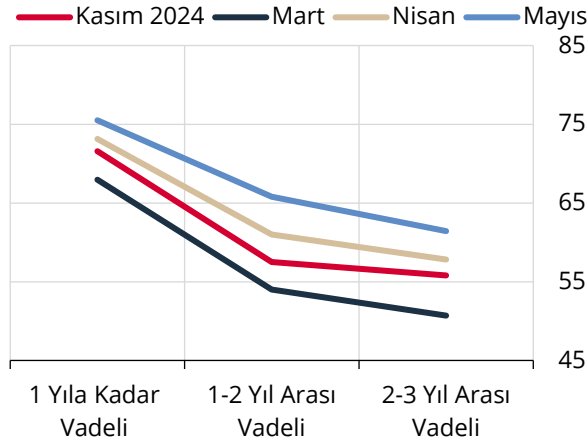

Kaynak: TCMB

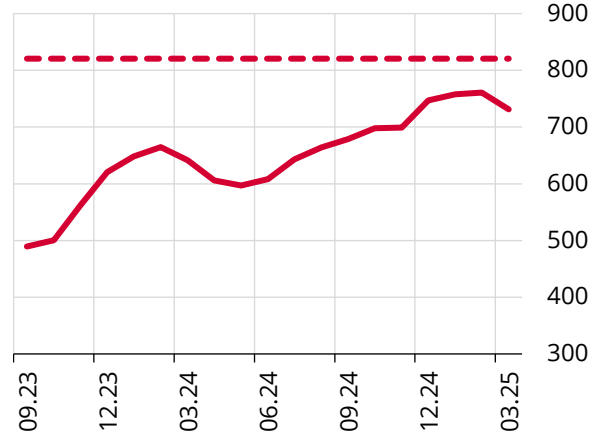
Son Gözlem: 16.05.25

Dipnot: Kurumsal kredi kartı, tüzel kişi KMH ve sıfır faizli krediler, ticari kredi faiz hesaplamasında yer almamaktadır. Faiz dışındaki maliyetler kredi faizlerine dâhil edilmemiştir. İhtiyaç kredisi faizi gerçek kişi KMH hariç hesaplanmıştır. Kredi kartı alışveriş işlemleri için geçerli olan akdi faiz oranı dönem borcuna göre farklılaştırılmış olup, mevcut dönemde dönem borcu 0-25 bin TL arası, 25-150 bin TL arası, 150 bin TL üzeri kartlar için uygulanan yıllık bileşik faiz oranları sırasıyla yüzde 51,1, yüzde 64,8 ve yüzde 74,5'tir. "Nakit Çekim" noktalı çizgisi kredi kartlarına ilişkin bakiyelerden krediye dönüşen tutarlara uygulanan ağırlıklı ortalama faiz oranıdır.

Teminatsız bireysel kredi faizleri enflasyonun üzerinde yüksek seyrini sürdürmektedir. İhtiyaç kredisi faizleri 2024 yılı 2. çeyreğinden bu yana TL ticari kredi faizlerine benzer hareket etmektedir. Bu dönemde yaklaşık 20 yüzde puan gerileyen ihtiyaç kredisi faizleri 2025 yılı mart ayı sonrasında 10 puan artarak yüzde 73 seviyesine gelmiştir. KMH ve BKK nakit çekim işlemleri için geçerli olan azami faizlerde 2024 mart ayı sonrasında bir değişiklik bulunmamakta ve yıllık bileşik olarak yüzde 80 seviyesi devam etmektedir (Grafik IV.1.2). 2024 yılı kasım ayı itibarıyla BKK (alışveriş) faizleri dönem borcuna göre farklılaşmıştır. BKK faizlerinde söz konusu farklılaştırmanın kredi kartı ile borçlanma eğilimi yüksek olan kesim üzerinde sıkılaştırıcı etkisinin iç talepteki dengelenmeye katkı vermesi beklenmektedir.

Grafik IV.1.3: TL Ticari Kredi Faizleri (Akım, %)

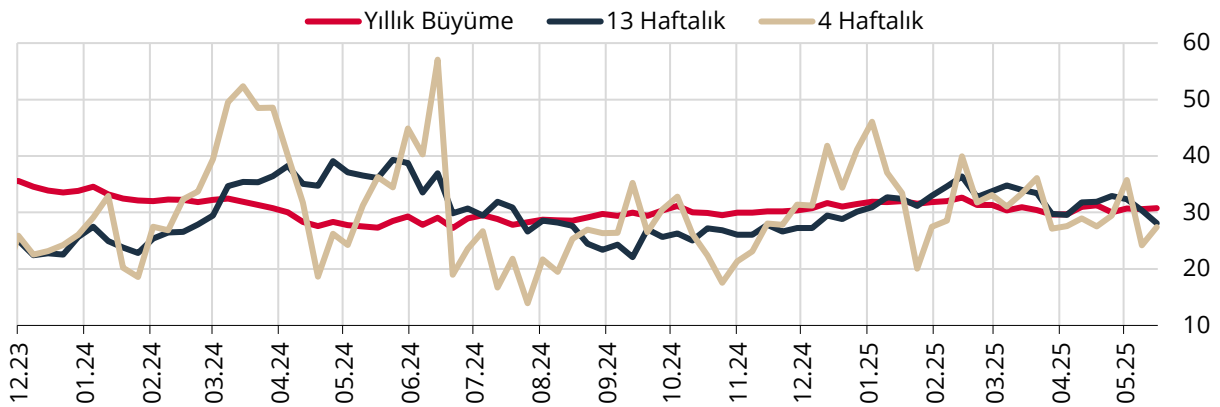
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 13.05.25
 Dipnot: Faiz verileri, ilgili ay içinde kullanılan kredi faizlerinin ağırlıklı ortalamasıdır ve günlük verilerden hesaplanmıştır. Kredi faizleri, sabit faizli TL taksitli ticari kredilerin faizleridir. Kurumsal kredi kartları ve kamu kurum ve kuruluşlarına kullanılan krediler hariçtir. Uç değerler dikkate alınmamıştır.

Grafik IV.1.4: TL Ticari Kredilerin Ortalama Vadesi (Akım, 3 Aylık HO, Orijinal Vade)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 03.25
 Dipnot: Kredi vadeleri, sabit faizli TL taksitli ticari kredilerin vadeleridir. Vadesiz, sıfır faizli kullanımlar ve faiz yapısı raporlanmayan gözlemler hesaplamaya dâhil edilmemiştir. Kesikli çizgi ilgili serilerin 2020 Ocak-2025 Mart dönemi ortalamasını göstermektedir.

Vadelere göre TL ticari kredi faiz dağılımı faiz artırımını sonrasında tüm vadelerde yukarı yönde değişirken, dağılımda aşağı yönlü eğilim korunmaktadır.

Enflasyon beklentilerinin iyileşmesi ve enflasyon gerçekleşmelerinin tahmin seviyeleri ile uyumlu seyri mart ayına kadar olan dönemde uzun vadeli ticari kredi fiyatlamalarını aşağı yönlü etkilemiştir (Grafik IV.1.3). Bununla birlikte, son dönemde yaşanan finansal dalgalanmalar ve politika ile gecelik borç verme faizinin artırılması sonucunda tüm vadelere TL ticari kredi fiyatlamaları yukarı yönlü hareket etmiştir. Beklentilerdeki iyileşme ve enflasyondaki aşağı yönlü eğilimin devam etmesiyle kredi fiyatlamalarında önümüzdeki dönemde normalleşme öngörülmektedir. Enflasyon beklentilerindeki iyileşme ile orta ve uzun vadede fonlama faizlerinde gerileme beklentisi, faiz geliri oluşturma kapasitesi bakımından bankaların uzun vadeli ve sabit faizli kredi verme iştahını beslemektedir. Bunun sonucunda sabit faizli TL ticari kredilerin ortalama vadesinin mart ayına kadar olan dönemde artış eğiliminde olduğu görülmektedir (Grafik IV.1.4).

Grafik IV.1.5: Toplam Kredi Büyümesi (KEA, Yıllıklandırılmış, %)

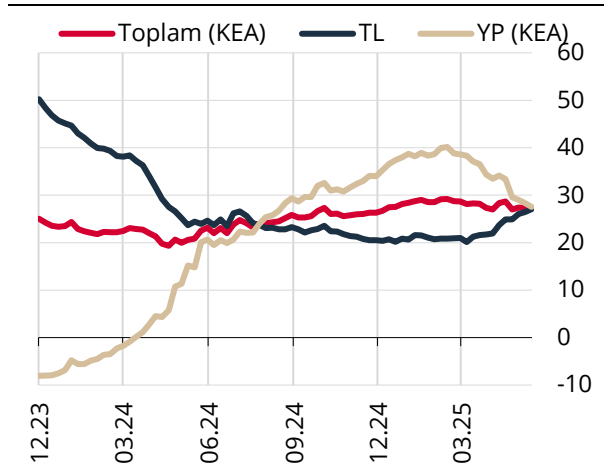
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 16.05.25
 Dipnot: İki dönem arasındaki kredi farkı YP kredi (sepet) değişiminin, dönem ortalama kuru üzerinden hesaplanan TL karşılığı ile iki dönem arasındaki TL kredi değişimi toplanarak hesaplanmış olup ilgili dönem sepet kuru kullanılarak bakiye değişimi kur etkisinden arındırılmıştır.

Toplam kredilerde 2024 yılı ikinci yarısından bu yana yatay bir büyüme görünümü mevcuttur. Buna karşılık, ticari kredi büyümesinde yataya yakın seyir korunmakla birlikte, büyüme kompozisyonu TL lehine gelişmiştir.

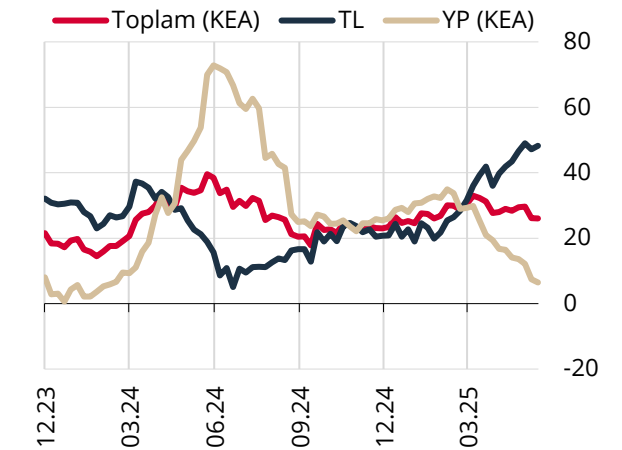
Sıkı para politikası duruşu ve destekleyici makroihtiyati çerçevenin kredi büyümesi üzerindeki bağlayıcı etkisi devam etmektedir. Toplam kredilerde yıllık büyüme ve kısa dönem kredi büyüme momentleri bu bulguyu desteklemektedir. Mevcut dönemde, bireysel kredi büyümesinin altında, ticari kredi büyümesinin ise sınırlı üzerinde yer alan toplam kredi büyümesi yüzde 31 seviyesinin etrafında yatay bir hareket sergilemektedir (Grafik IV.1.5). Bu dönemde, ticari kredilerdeki benzer yatay büyüme eğilimine ek olarak bireysel kredi büyümesindeki ılımlı yavaşlama toplam kredilerin bahse konu seyrinde belirleyici olmuştur.

Toplam ticari kredi KEA yıllık büyümesi 2024 yılı son çeyreğinden bu yana yüzde 28 seviyesine yakın yatay bir patikada hareket etmektedir. YP kredi büyüme sınırının yüzde 0,5'e indirilmesi ve mart ayında döviz kurunda oynaklığın artması sonrasında YP ticari kredi büyümesi yavaşlarken TL ticari kredi büyümesi bir miktar hızlanmıştır. Bununla birlikte toplam ticari kredi yıllık büyüme eğiliminde bir değişim gözlenmemektedir (Grafik IV.1.6). Kredilere yönelik uygulanmakta olan büyüme kısıtlarının bahse konu yatay ve istikrarlı seyrinde etkili olduğu değerlendirilmektedir. Son dönem kredi büyüme momentleri incelendiğinde YP kredilerin belirgin şekilde yavaşladığı, buna karşın TL ticari kredi büyümesinin hızlandığı dikkat çekmektedir (Grafik IV.1.7). Ancak toplam kredi büyümesi olarak bakıldığında ticari kredilerin büyüme momentinin yüzde 30 civarında yataya yakın bir büyüme sergilediği görülmektedir. Fiyat istikrarının yanı sıra finansal istikrar gözetilerek uygulanan makroihtiyati tedbirler ile kredilerin para birimi kompozisyonunun daha dengeli bir patikada gelişmesi desteklenmektedir.

Grafik IV.1.6: Ticari Kredi Büyümesi (Yıllık, %)

Grafik IV.1.7: Ticari Kredi Büyümesi (13 Haftalık Yıllıklandırılmış, %)

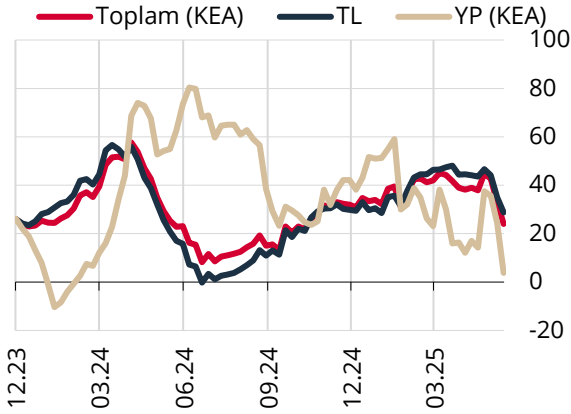
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 16.05.25

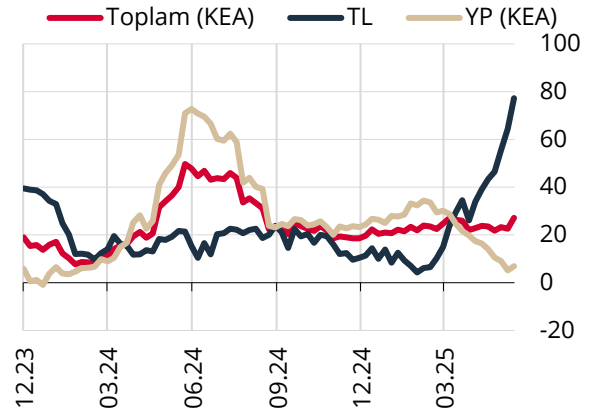
Dipnot: DEK, YP kredilere dâhil edilmiştir. YP KEA kredi büyümesi, YP (sepet) kredi değişiminin bir yıllık dönemdeki sepet kur ortalaması çarpımı ile bulunan TL karşılığı toplamının bir yıl (sağdaki grafikte 13 hafta) önceki kredi bakiyesine oranı olarak hesaplanmaktadır.

KOBİ kredi büyümesinde belirleyici olan TL krediler yatay bir görünüme sahipken diğer ticari kredilerde YP ve TL kredi büyümeleri ters yönde hareket etmektedir.

Sıkı para politikası dönemlerinde KOBİ ve diğer firmaların kredi kullanım eğilimleri ayrışabilmektedir. Nispeten düşük seviyedeki likidite tamponları nedeniyle KOBİ'ler işletme sermayesi finansman ihtiyaçları için daha güçlü kredi talebinde bulunabilmektedir. Dolayısıyla KOBİ ve diğer firmalara kullandırılan ticari kredilerin büyüme hızı dönemsel olarak farklılık gösterebilmektedir. 2025 yılında KOBİ kredilerinde büyüme momenti yüzde 25 ve 45, diğer firma kredilerinde ise yüzde 21 ve 27 gibi görece dar bir bantta yatay dalgalanmaktadır (Grafik IV.1.8 ve Grafik IV.1.9). Buna karşılık, aynı dönemde diğer firma kredilerinde TL ve YP büyüme momentleri keskin bir şekilde zıt yönde hareket etmektedir. İlgili gelişmede YP kredi kısıtlarının önemli ölçüde daraltılması ve diğer firmaların TL krediye yönelmesi etkili olmuştur. Öte yandan, KOBİ kredilerinde büyük payı teşkil eden TL kredi büyümesi görece yüksek seyrederken, YP kredi büyüme momenti daha dalgalı bir görünüm sergilemektedir.

Grafik IV.1.8: KOBİ Kredilerinin Büyümesi (13 Haftalık Yıllıklandırılmış, %)

Kaynak: TCMB

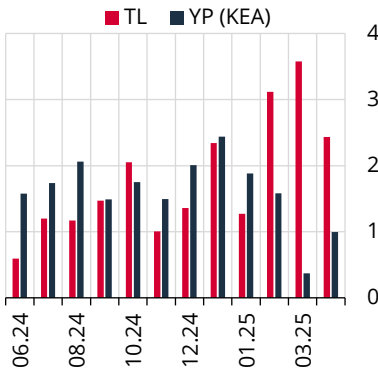
Grafik IV.1.9: Diğer Ticari Kredilerin Büyümesi (13 Haftalık Yıllıklandırılmış, %)

Son Gözlem: 16.05.25

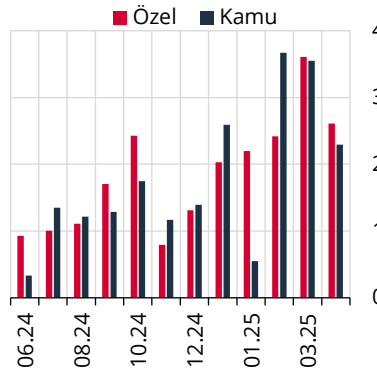
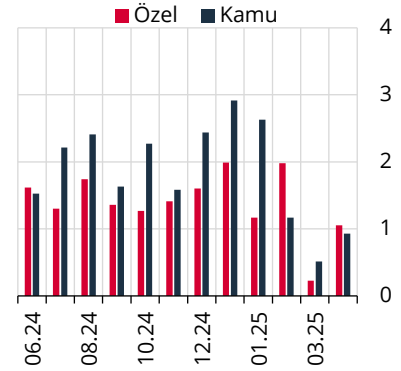
Dipnot: DEK, YP kredilere dâhil edilmiştir. YP KEA kredi büyümesi, YP (sepet) kredi değişiminin bir yıllık dönemdeki sepet kur ortalaması çarpımı ile bulunan TL karşılığı toplamının 13 hafta önceki kredi bakiyesine oranı olarak hesaplanmaktadır.

Ticari kredilerde büyüme sınırlarının etkileri özellikle YP kredilerden izlenebilmektedir.

Kredi büyümelerine ilişkin düzenlemelerde istisna tutulan kredi alt türleri olmasına rağmen özellikle toplam YP kredilerde aylık büyüme oranlarının büyüme sınırları ile uyumlu bir patikada hareket ettiği görülmektedir (Grafik IV.1.10). Buna karşılık, yılın ilk çeyreğinde TL tarafta düzenleme istisnaları kaynaklı nispeten daha güçlü bir büyüme eğilimi gözlenmektedir. Kredi büyümelerine banka grupları bazında bakıldığında ise dengeli bir yapı olduğu anlaşılmaktadır. 2025 yılı şubat ve mart aylarında hem kamu hem de özel bankalarda TL kredi büyümesi bir miktar hız kazanırken, YP kredi büyümesinin daha sınırlı kaldığı görülmektedir (Grafik IV.1.11 ve Grafik IV.1.12).

Grafik IV.1.10: Ticari Kredi Büyümesi (4 Haftalık, KEA, %)

Kaynak: TCMB

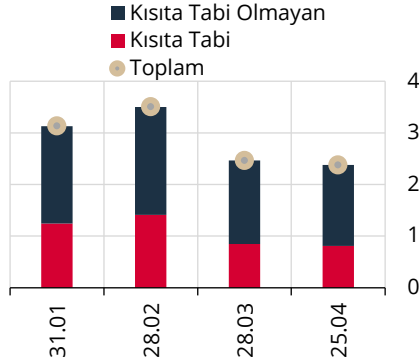
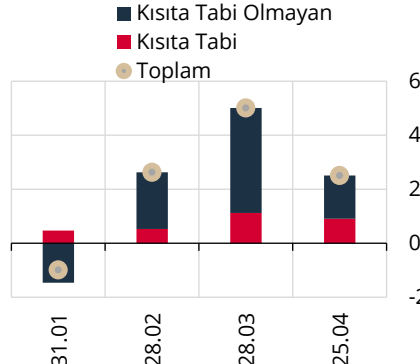
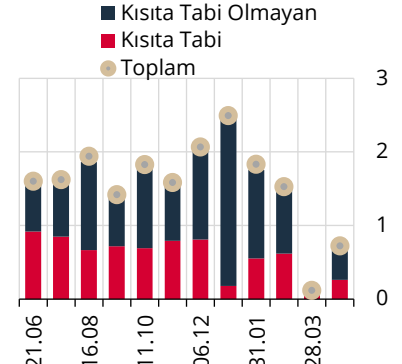
Grafik IV.1.11: TL Ticari Kredi Büyümesi (4 Haftalık, %)**Grafik IV.1.12: YP Ticari Kredi Büyümesi (4 Haftalık, KEA, %)**

Son Gözlem: 25.04.25

Dipnot: DEK, YP kredilere dâhil edilmiştir. YP KEA kredi büyümesi, YP (sepet) kredi değişiminin dört haftalık dönemdeki sepet kur ortalaması çarpımı ile bulunan TL karşılığı toplamının dört hafta önceki kredi bakiyesine oranı olarak hesaplanmaktadır. Düzenleme kapsamında büyüme oranlarının hesaplanacağı dört haftalık ZK yükümlülük tarihleri esas alınmıştır.

Kredi büyüme kısıtlarının belirleyici etkisiyle ticari kredilerde kısıta tabi olmayan krediler büyümede ön plana çıkmaktadır.

TL KOBİ kredilerinde kısıta tabi olan ve olmayan kredi büyüme katkıları birbirine yakın seyrederken diğer firma kredilerinde bu farkın daha belirgin olduğu görülmektedir (Grafik IV.1.13 ve Grafik IV.1.14). KOBİ kredilerinde kısıt seviyesi yüzde 2,5 iken bu oranın diğer firma kredileri için yüzde 1,5 olması bu gelişmede belirleyicidir. YP kredilerde ise uygulanmakta olan yüzde 0,5 büyüme kısıtının önemli ölçüde bağlayıcı olduğu anlaşılmaktadır (Grafik IV.1.15). YP kredilere yönelik uygulanmakta olan düzenlemeler ve sıkılaştırılan büyüme limitlerinin firmaların kur riski görünümünde olası bozulmaları sınırlandırdığı, ayrıca TL ve YP büyüme limitlerinin dezenflasyonist sürece de önemli bir katkı sunduğu değerlendirilmektedir.

Grafik IV.1.13: TL KOBİ Kredisi Büyümesi (4 Haftalık, %)**Grafik IV.1.14: TL Diğer Ticari Kredi Büyümesi (4 Haftalık, %)****Grafik IV.1.15: YP Ticari Kredi Büyümesi (4 Haftalık, KEA, %)**

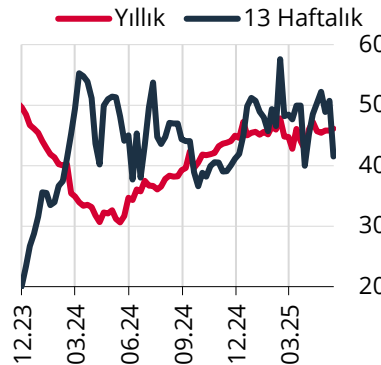
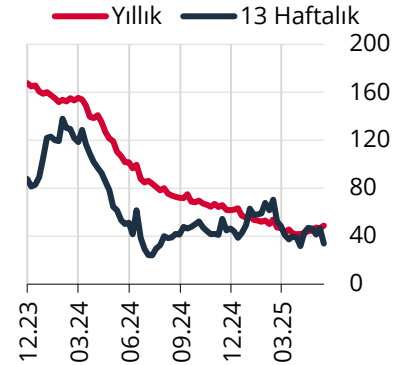
Kaynak: TCMB

Dipnot: Düzenleme kapsamında büyüme oranlarının hesaplanacağı dört haftalık ZK yükümlülük tarihleri esas alınmıştır. YP ticari kredilerde büyümeye katkılar hesaplanırken sepet kur kullanılmıştır. Grafiklerde kısıt tabi ve tabi olmayan kalemlerin ilgili büyümeye katkıları yüzde puan olarak gösterilmektedir.

Son Gözlem: 25.04.25

Bireysel kredi büyümesi BKK büyümesi kaynaklı gerilerken ihtiyaç kredisi büyümesinde yavaşlama daha sınırlıdır.

Bireysel kredilere yönelik uygulanmakta olan makroihtiyati önlemlerin ve sıkı para politikası duruşunun etkisiyle bireysel kredi yıllık büyümesi 2025 yılında bir miktar yavaşlamıştır (Grafik IV.1.16). İhtiyaç kredilerinde eğitim ödemeleri gibi dönemsel gelişmeler ile birlikte yılın ilk çeyreğinde hızlı bir artış görülmekle birlikte mart ayı sonrasında bu büyüme bir miktar hız kesmiştir (Grafik IV.1.17). BKK'da ise 13 haftalık büyüme momentumunun bir miktar yavaşladığı görülmektedir (Grafik IV.1.18).

Grafik IV.1.16: Bireysel Kredi Büyümesi (%)**Grafik IV.1.17: İhtiyaç Kredisi Büyümesi (%)****Grafik IV.1.18: BKK Büyümesi (%)**

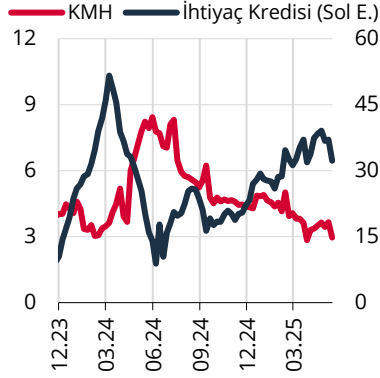
Kaynak: TCMB

Dipnot: Yıllık serisi 12 aylık kredi büyümesini, 13 haftalık serisi ise yıllıklandırılmış 13 haftalık büyümeyi göstermektedir.

Son Gözlem: 16.05.25

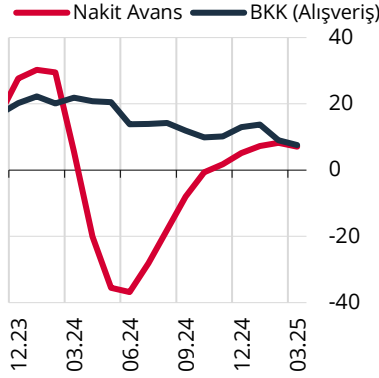
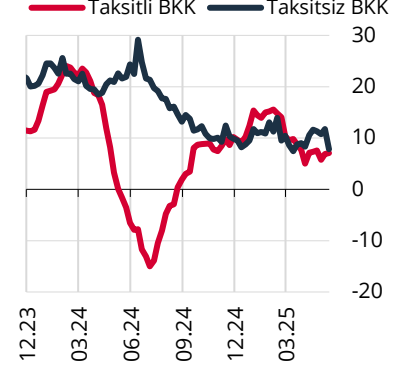
İhtiyaç kredi büyümesi üzerinde KMH kullanımı etkili olurken, BKK bakiye büyümesinin gerilemesinde alışveriş harcamaları kaynaklı bakiye büyümesindeki yavaşlama etkilidir.

KMH hariç ihtiyaç kredilerinde aylık yüzde iki büyüme sınırının uygulanması nedeniyle, bankalar KMH ürününde arz iştahını artırmış ve 2024 yılı genelinde KMH büyümesi daha yüksek seyretmiştir (Grafik IV.1.19). KMH'ta güçlü büyüme eğilimi 2025 yılında hız kesmekle birlikte, mart ayında 3 ay üzeri taksitli KMH bakiyelerinin de büyüme sınırlarına dâhil edilmesinin önümüzdeki dönemde bu kredi türünde bir miktar daha yavaşlamaya yol açması beklenmektedir. BKK büyümesindeki yavaşlama ve dengelenme de alışveriş amaçlı kart kullanımlarında gözlenmektedir (Grafik IV.1.20). Ağırlıklı olarak ödeme amaçlı kullanılan taksitsiz BKK ile beklentiler ve borçlanma ihtiyacı ile daha ilişkili olan taksitli BKK bakiyesinin 13 haftalık büyümesinin mevcut Rapor döneminde birbirine oldukça yakın ve gerileme eğiliminde olduğu gözlenmektedir (Grafik IV.1.21). Ayrıca, BKK büyümesinde son dönemde gözlenen ivme kaybının dezenflasyon süreciyle uyumlu olduğu değerlendirilmektedir.

Grafik IV.1.19: İhtiyaç Kredisi Büyümesi (13 Haftalık, %)

Kaynak: TCMB

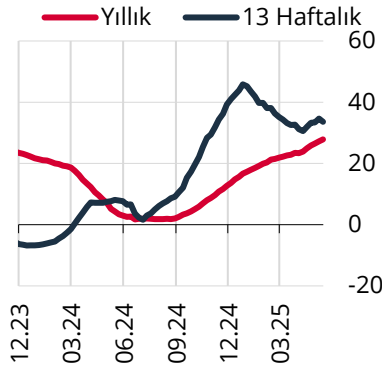
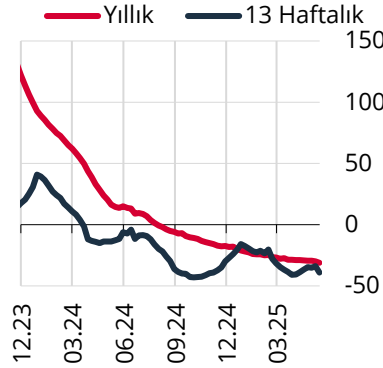
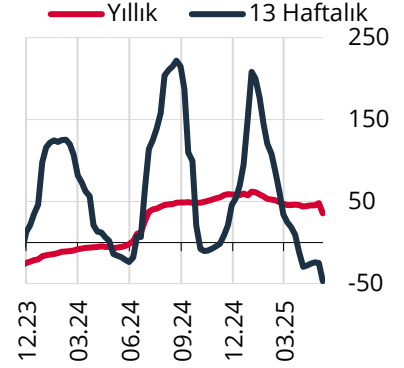
Dipnot: İhtiyaç kredisi KMH'ları içermemektedir. Büyümeleer yıllıklandırılmamıştır.

Grafik IV.1.20: BKK Bakiye Büyümesi (3 Aylık, %)**Grafik IV.1.21: BKK Bakiye Büyümesi (13 Haftalık, %)**

Son Gözlem: 16.05.25

Teminatlı bireysel kredilerde konut kredisi büyümesi pozitif alanda seyir izlerken, taşıt kredi bakiyesi gerilemeye devam etmektedir.

2024 yılı başından bu yana konut fiyatlarının enflasyonun altında büyümesi, birikmiş konut talebi ve konut kredi faizlerinde gözlenen gerileme, konut kredisi yıllık büyümesinin yüzde 20'nin üzerine çıkmasında etkili olmuştur (Grafik IV.1.22). 13 haftalık büyüme momentleri 2025 yılında bir miktar hız kesmekle birlikte konut kredilerinde canlılığın sürdüğüne işaret etmektedir. Taşıt kredilerinde uygulanmakta olan büyüme kısıtı ve kredi değer oranındaki tutar limitlerinin oldukça düşük seviyelerde kalması, bu kredilerdeki daralmada belirleyici olmaya devam etmektedir (Grafik IV.1.23). Öte yandan, finansman şirketlerince kullanılan taşıt kredisi büyüme momenti de bu yılın ikinci çeyreği itibarıyla daralmayı işaret etmektedir (Grafik IV.1.24).

Grafik IV.1.22: Konut Kredisi Büyümesi (%)**Grafik IV.1.23: Bankacılık Sektörü Taşıt Kredisi Büyümesi (%)****Grafik IV.1.24: Finansman Şirketleri Taşıt Kredisi Büyümesi (%)**

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 16.05.25

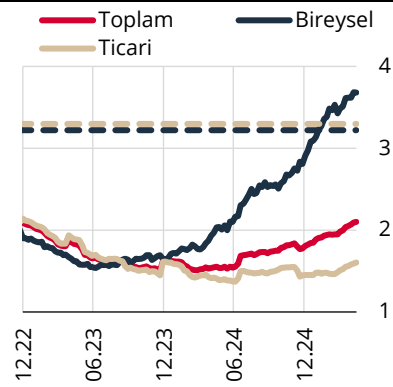
Dipnot: Yıllık serisi 12 aylık kredi büyümesini, 13 haftalık serisi ise yıllıklandırılmış 13 haftalık büyümeyi göstermektedir. Taşıt kredileri bankacılık sektörü ve finansman şirketlerinin bireysel taşıt kredisidir.

IV.1.2 Kredi Riski Gelişmeleri

Sektörün toplam aktif kalitesi göstergelerinde artış eğilimi devam ederken, aktif kalitesi görünümü açısından bireysel ve ticari kredi segmentleri farklılaşmaktadır.

Bankacılık sektörünün toplam TGA oranı sınırlı artış kaydederek yüzde 2,1 seviyesine yükselmiş, bu yükselişte bireysel TGA oranındaki artış belirleyici olmuştur. Bireysel TGA oranı yüzde 3,7 ile tarihsel ortalamasının bir miktar üzerine çıkarken ticari TGA oranı ise yüzde 1,6 seviyesi ile tarihsel ortalamasının altında yatay seyrini sürdürmüştür (Grafik IV.1.25). Ticari tarafta düşük borçluluk oranları ile likidite tamponlarının bu görünüm üzerinde etkili olabileceği değerlendirilmektedir. Yakın izlemede sınıflandırılan kredilerde de benzer bir görünüm oluşmuştur. Bireysel kredilerin yakın izlemedeki kredi oranları yüksek seviyelerde yer alırken TL ticari tarafta artışın daha sınırlı olduğu görülmektedir. Güçlü YP ticari kredi büyümesi nedeniyle ilgili kredinin yakın izleme oranında azalış devam etmektedir (Grafik IV.1.26). TGA ve yakın izlemede sınıflandırılan kredilerin bir arada değerlendirildiği gösterge, bireysel tarafta sorunlu kredilerdeki artışın ticari kredilerdeki ılımlı görünüm ile dengelendiğini işaret etmektedir. Bu iki gruptaki kredilerin toplamının brüt kredi stokundaki oranı yataya yakın seyrini koruyarak yüzde 10 seviyesinde oluşmuştur (Grafik IV.1.27).

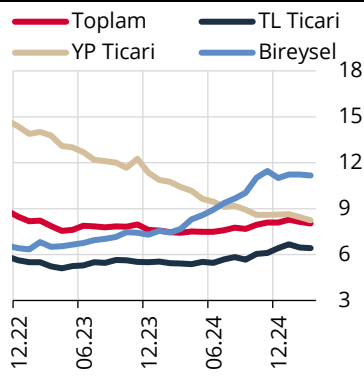
Grafik IV.1.25: TGA Oranları (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 16.05.25

Dipnot: Kesikli çizgiler, ilgili serilerin 2012-2022 dönemi ortalamasını göstermektedir.

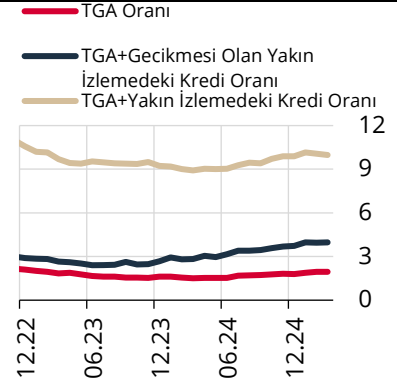
Grafik IV.1.26: Yakın İzlemedeki Kredilerin Oranı (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Seriler, yakın izlemedeki kredilerin brüt kredilere oranını göstermektedir.

Grafik IV.1.27: Aktif Kalitesi Görünümü (%)

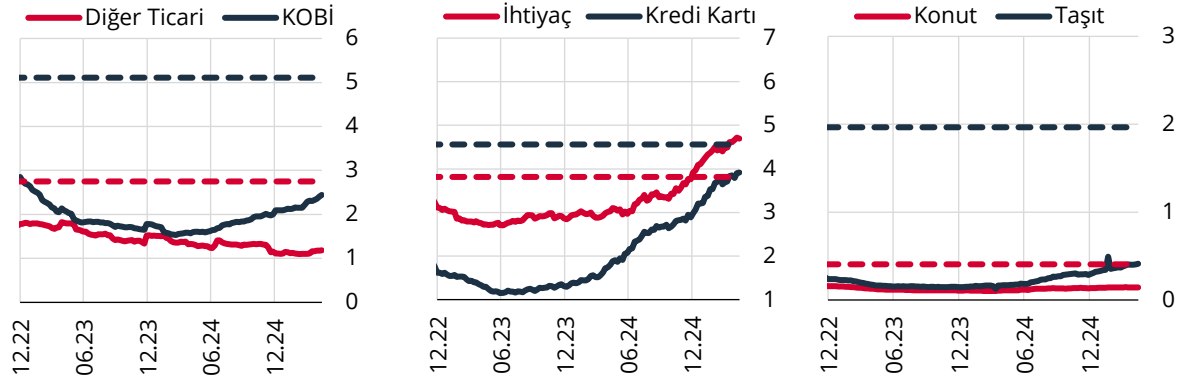
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Aktif kalitesi göstergeleri brüt kredilere oranlanmıştır.

Bireysel TGA oranı ihtiyaç ve kredi kartı kaynaklı yükselirken ticari alt segmentlerinden KOBİ TGA oranında artış izlenmektedir.

Ticari TGA oranlarında tarihsel ortalamalarının altında yatay seyir sürerken alt segmentler bazında TGA oranlarının ayrıştığı görülmektedir. KOBİ işletmelerinin TGA oranı sınırlı artış göstererek yüzde 2,4 seviyesine yükselirken büyük ve kurumsal işletmelerin yer aldığı diğer TGA oranı yüzde 1,2 seviyesindedir. Bireysel TGA oranındaki artışta ise ihtiyaç ve kredi kartı TGA oranları belirleyici olmuştur. İhtiyaç kredisi TGA oranı yüzde 4,7, kredi kartı TGA oranı yüzde 3,9 seviyesine yükselmiştir. TCMB Eylül 2024'te kredi kartı azami akdi faizlerinde dönem borcuna göre farklılaşmaya gitmiş ve kredi kartı borçluluğunu azaltmayı teşvik etmiştir. Aynı dönemde BDDK asgari ödemesi geciken kredi kartı borcu ve ödemesi en az 30 gün gecikmiş ihtiyaç kredileri için 60 aya kadar borç yapılandırma imkânı sağlamıştır. 2025 yılında ise BDDK ihtiyaç kredisi limitlerini güncellemiş ve bireylerin kredi kullanım limitlerini genişletmiştir. Düzenlemeler ile bireysel kredi tahsili gecikmiş alacak oranındaki artış hızı bir miktar yavaşlamıştır. Özellikle 2025 yılı şubat ayındaki BDDK düzenlemesi sonrası ihtiyaç kredisi TGA oranının artış hızı yavaşlamıştır.¹ Son olarak güçlü teminat yapısı ve ihtiyatlı kredi-değer oranı yaklaşımı konut ve taşıt kredilerinin riskliliğini sınırlandırmaya devam etmektedir. Bu kredilerin TGA oranları tarihsel ortalamalarının oldukça altında yer almaktadır (Grafik IV.1.28).

¹ BDDK tarafından 13 Şubat 2025 tarihinde yapılan duyuruya göre 0-125.000 TL tutarı arasındaki krediler için 36 ay, 125.000-250.000 TL tutarı arasındaki krediler için 24 ay, 250.000 TL ve üzeri tutarındaki krediler için 12 ay olarak güncellenmiştir.

Grafik IV.1.28: Kredi Türü Kırılımında TGA Oranları (%)

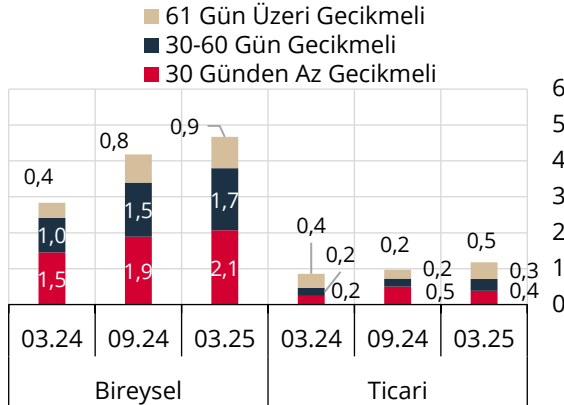
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 16.05.25

Dipnot: Kesikli çizgiler, ilgili serilerin 2012-2022 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Bireysel kredilerde, ödemesi geciken kredilerin toplam krediler içindeki payı artmaya devam ederken ticari krediler için ilgili oran görece yatay seyretmiştir.

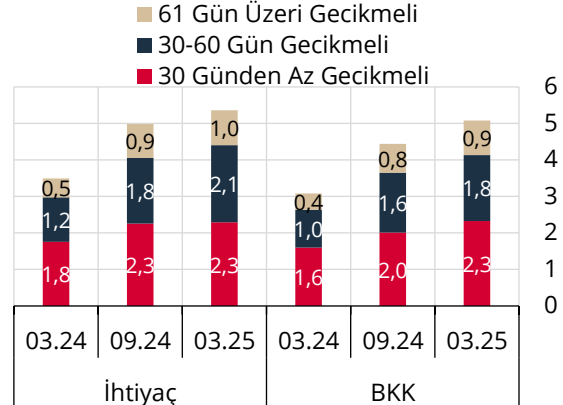
Bankalar, kredi sınıflandırmasında kullandıkları TFRS-9 standardı bağlamında kredi riskliliğinde önemli derecede artış olan kredileri, gecikmesi olmaksızın yakın izleme altında izleyebilmektedir. Bu kapsamda, yakın izlemede sınıflandırılan kredilerin yüzde 75'i gecikmesi olmayan, ancak kredi riskliliğindeki artışa bağlı olarak bu sınıfta izlenen kredilerden oluşmaktadır. 2025 yılı ilk çeyreği itibarıyla ödemesi geciken bireysel kredilerin brüt kredilere oranı yüzde 4,7'ye, firma kredilerinin oranı ise yüzde 1,2'ye yükselmiştir (Grafik IV.1.29). Mart 2024'e kıyasla gecikmedeki gün sayısına göre 30 günden az, 30-60 gün arası ve 61 günden fazla olarak üç grup altında takip edilen krediler tüm gruplar bazında artış kaydetmiştir. Bireysel kredilerde gözlenen artışın ihtiyaç ve kredi kartı alt segmentlerinde de devam ettiği görülmüş, ödemesi geciken ihtiyaç kredilerinin oranı yüzde 5,4, kredi kartlarının oranı yüzde 5,1 seviyesine ulaşmıştır (Grafik IV.1.30).

Grafik IV.1.29: Ödemesi Geciken Kredilerin Oranı (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Grafikte, ödemesi geciken ve yakın izlemede sınıflandırılan kredilerin brüt kredilere oranı gösterilmektedir.

Grafik IV.1.30: Ödemesi Geciken Kredilerin Oranı (%)

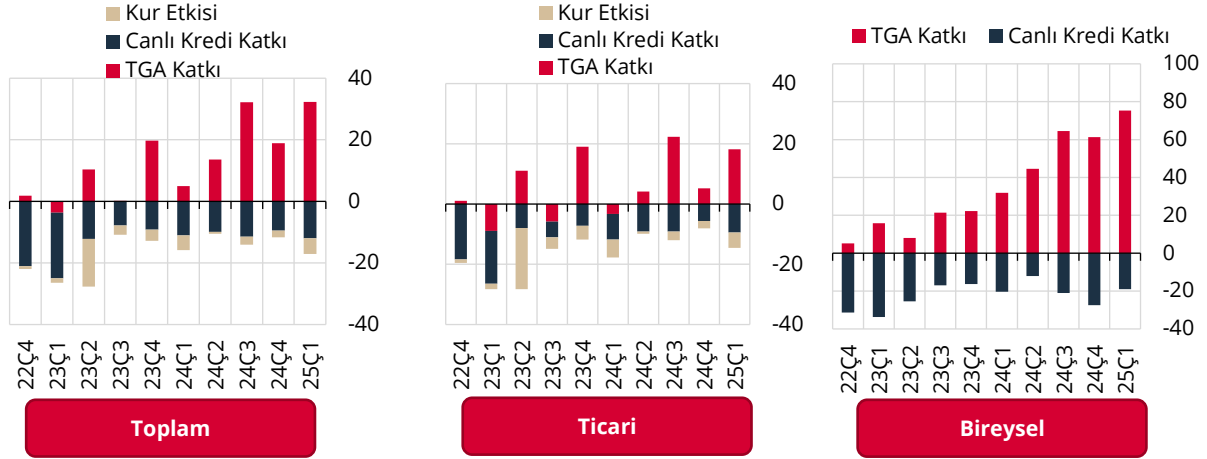
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Grafikte, ödemesi geciken ve yakın izlemede sınıflandırılan kredilerin brüt kredilere oranı gösterilmektedir.

Son dönem TGA oranı değişimlerinde bireysel kredi TGA bakiyesindeki artış belirleyici olmaktadır.

Toplam TGA oranı değişimine katkı veren faktörler incelendiğinde, 2023 yılı ikinci yarısından itibaren kredi büyümelerinin ve kur gelişmelerinin aşağı yönlü etkisi devam etmekle birlikte ilave TGA katkılarının hızlandığı görülmektedir. Ticari TGA oranına TGA ilavelerinin dönemsel olarak değişen katkısı ve kredi büyümesi ile kur etkisinin aşağı yönlü etkileri ticari TGA oranındaki yatay seyrde belirleyici olmuştur. Bireysel kredilerde ise ilave TGA'larda görülen artış eğiliminin kredi büyümesinin üzerinde gerçekleşmesi sonucunda bireysel TGA oranları artmaya devam etmiştir (Grafik IV.1.31).

Grafik IV.1.31: TGA Oranı Değişimine Katkılar (3 Aylık Toplam Katkılar, BP)

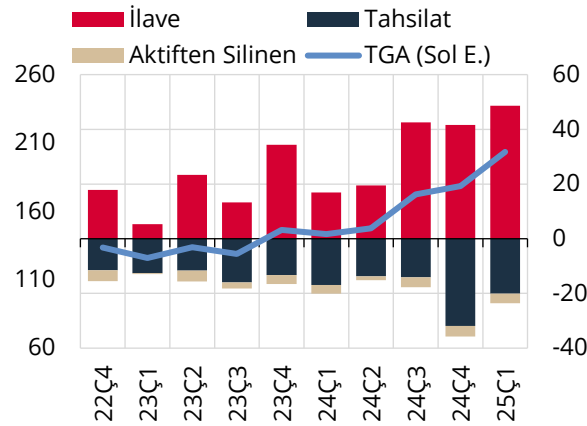
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Katkı kalemleri ilgili 3 aylık toplam katkı tutarını göstermektedir. Yöntemle ilgili detaylar için bkz. Kasım 2018 Finansal İstikrar Raporu, Kutu IV.1.1.

TGA'dan yapılan tahsilatlar ticari kredilerde yüksek seyrederken bireysel kredilerde sınırlı kalmıştır.

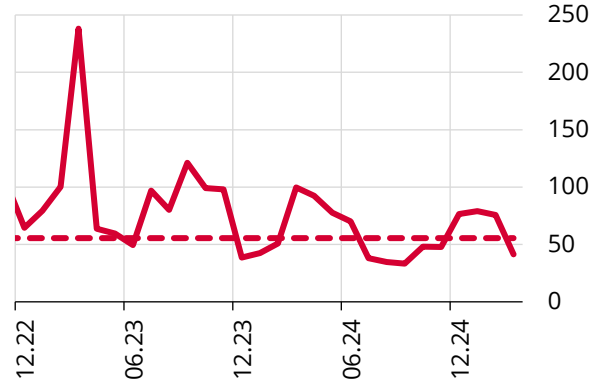
Ticari TGA sınıfındaki ilaveler 2024 yılının ikinci yarısından itibaren finansal koşullar ve talep koşullarına bağlı olarak artış göstermiştir. 2025 yılı ilk çeyrekte ticari kredi TGA ilaveleri tahsilatların üzerinde seyretmiş TGA bakiyesi 203 milyar TL seviyesine ulaşmıştır (Grafik IV.1.32). Genel eğilime bakıldığında ise tahsilatlar ve ilaveler arasında dengeli bir seyir izlenmekle birlikte 2025 yılı ilk çeyrekteki olumsuz performans ile ticari tahsilat ilave oranı tarihsel ortalamasının altında olmuştur (Grafik IV.1.33).

Grafik IV.1.32: Ticari TGA Hareketlerinin Bileşenleri (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Tahsilat ve ilave serilerinde 3 aylık toplamlar verilmektedir. 2022 yılında aykırı bir gözlem veriden dışlanmıştır. İlave, yeni ilave TGA'dan, TGA'dan canlı kredilere geçen tutar çıkarılarak hesaplanmaktadır.

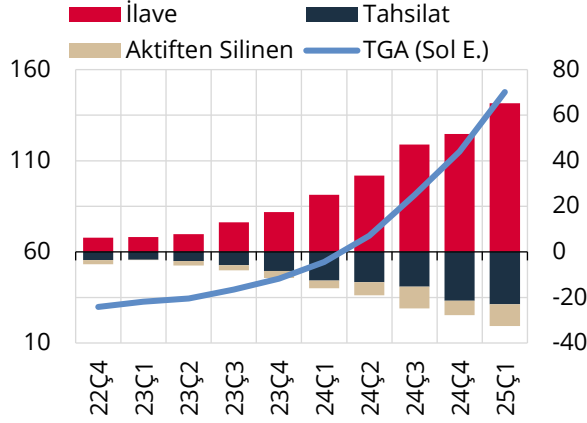
Grafik IV.1.33: Ticari Tahsilat İlave Oranı (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: 3 aylık toplam TGA tahsilatının 3 aylık toplam net TGA ilavesine oranını göstermektedir. Kesikli çizgi, 2014-2022 dönemi ortalamasını göstermektedir. 2022 yılında aykırı bir gözlem veriden dışlanmıştır. İlave, yeni ilave TGA'dan, TGA'dan canlı kredilere geçen tutar çıkarılarak hesaplanmaktadır.

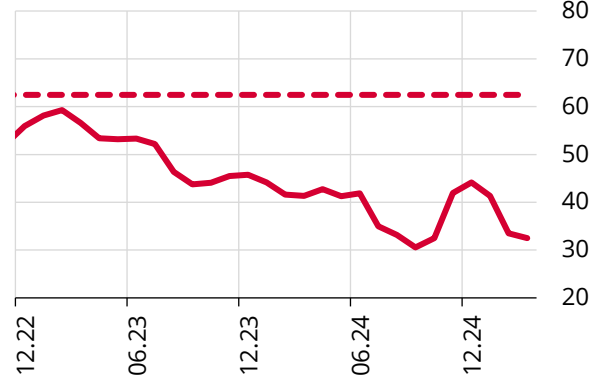
Bireysel kredilerde TGA bakiyesinin hızlı yükselişinde TGA ilavelerinin etkisi belirleyici olmuştur. 2025 yılı ilk çeyreğinde TGA ilavesi 65 milyar TL'ye yükselmiştir, bunun sonucunda bireysel TGA tutarı yılın son çeyreğinde 148 milyar TL seviyesine ulaşmıştır (Grafik IV.1.34). Bu dönemde tahsilatlarda kısmen artış gözlemlense de tahsilatlardaki artış hızı ilavelerdeki artış hızının gerisinde kalmıştır. Bunun sonucunda bireysel TGA tahsilatlarının ilavelere oranı tarihsel ortalamasının altında kalmıştır (Grafik IV.1.35).

Grafik IV.1.34: Bireysel TGA Hareketlerinin Bileşenleri (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Tahsilat, ilave ve aktiften silinen serilerinde 3 aylık toplam verilmektedir. İlave, yeni ilave TGA'dan, TGA'dan canlı kredilere geçen tutar çıkarılarak hesaplanmaktadır.

Grafik IV.1.35: Bireysel Tahsilat İlave Oranı (%)

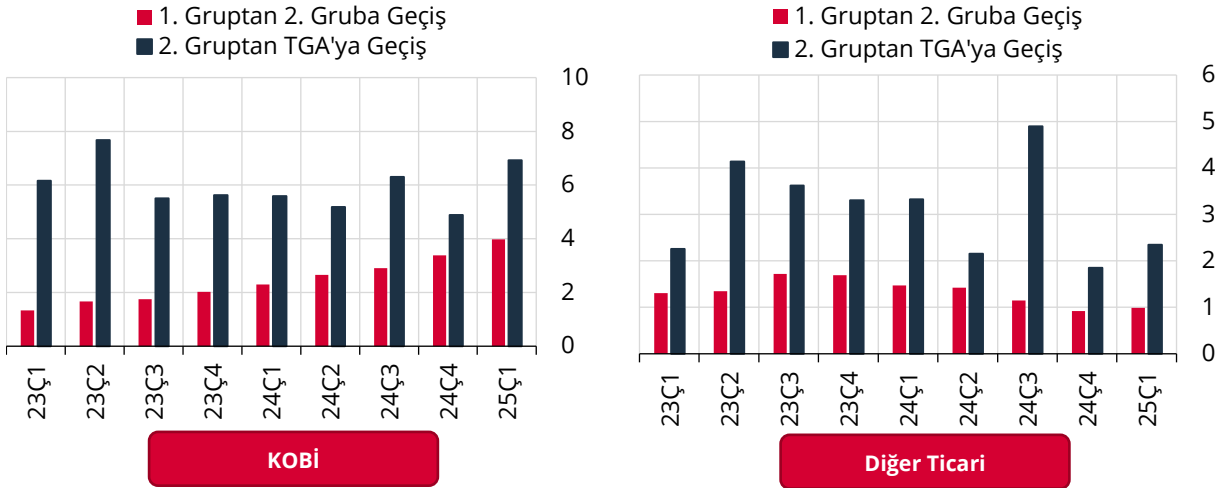
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: 3 aylık toplam TGA tahsilatının 3 aylık toplam TGA ilavesine oranını göstermektedir. Kesikli çizgi, 2014-2022 dönemi ortalamasını göstermektedir. İlave, yeni ilave TGA'dan, TGA'dan canlı kredilere geçen tutar çıkarılarak hesaplanmaktadır.

Ticari kredilere ilişkin öncü göstergeler KOBİ kredileri için TGA'ya geçiş olasılıklarında artışa işaret etmemektedir.

Ticari kredi riskindeki eğilime ve gelecek dönem beklentilerini yansıtan kredi sınıfları arasındaki geçiş olasılığı göstergeleri KOBİ ve büyük işletmeler için bir miktar artış olduğunu göstermektedir (Grafik IV.1.36). Riskliliği, büyük işletmelere kıyasla daha yüksek seyreden KOBİ işletmeleri için birinci gruptan ikinci gruba geçiş olasılığı yüzde 4'e yükselirken ikinci gruptan TGA'ya geçiş olasılığı yüzde 6,9'a yükselmiştir. Aynı dönemde büyük işletmeler için olasılıklar sınırlı bir artış kaydederek sırasıyla yüzde 1 ve yüzde 2,3 seviyelerine yükselmiştir.

Grafik IV.1.36: Kredi Sınıfları Arası Geçiş Olasılıkları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: 1. Gruptan 2. Gruba geçiş olasılığı bir yıl önce 1. Gruptayken 2. Gruba geçiş yapan kredi tutarının bir yıl önceki 1. Grup kredi bakiyesine oranı olarak; 2. Gruptan TGA'ya geçiş olasılığı bir yıl önce 2. Gruptayken TGA grubuna geçiş yapan kredi tutarının bir yıl önceki 2. Grup kredi bakiyesine oranı olarak hesaplanmıştır. İlgili işletmenin başlangıç dönemindeki sınıfı baz alınmıştır.

Firmalar arası ticari ödeme performansını yansıtan göstergeler tarihsel ortalamalarının altında seyir izlemektedir.

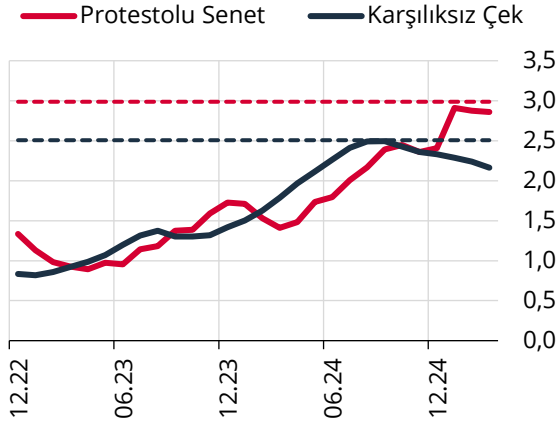
İktisadi faaliyetteki durağan seyir ve sıkı finansal koşulların etkisiyle firmaların ticari ödeme performansları olumsuz olarak etkilenebilmektedir. 2024 yılı ile 2025 yılı mart ayları arasında protestolu senetlerin tahsile alınan ticari senetlere oranı yüzde 1,4'ten yüzde 2,9'a, karşılıksız işlem yapılan çeklerin bankalara ibraz

edilen toplam çeklere oranı ise yüzde 1,8'den yüzde 2,2'ye çıkmıştır. 2024 yılının ikinci yarısından itibaren artış gösteren oranlar tarihsel ortalamalarına yakınsamıştır. Karşılıksız çek oranı 2024 yılı sonundan bu yana iyileşme kaydetmiştir, protestolu senetlerdeki iyileşme ise daha sınırlıdır (Grafik IV.1.37).

Bireysel kredi başvurularındaki risk profilini yansıtan bireysel kredi notlarında önemli bir bozulma izlenmemektedir.

Kredi başvurusunda bulunan bireylerin kredi notları, KMH hariç tüm kredi türlerinde tarihsel ortalamasının üzerinde seyretmektedir (Grafik IV.1.38). Diğer kredi türlerine göre başvuru notu daha yüksek olan konut kredisindeki son dönemde gözlenen iyileşmenin, mevcut finansal sıkılığa rağmen konut ediniminde bulunabilecek bireylerin gelir düzeyiyle ilişkilendirilmektedir. Öte yandan KMH'nın ihtiyaç kredilerinde bulunan kısıtlar ve daha geniş bir müşteri tabanı nedeniyle ortalamasının altında kaldığı değerlendirilmektedir.

Grafik IV.1.37: Protestolu Senet ve Karşılıksız Çek Oranı (3 Aylık HO, %)

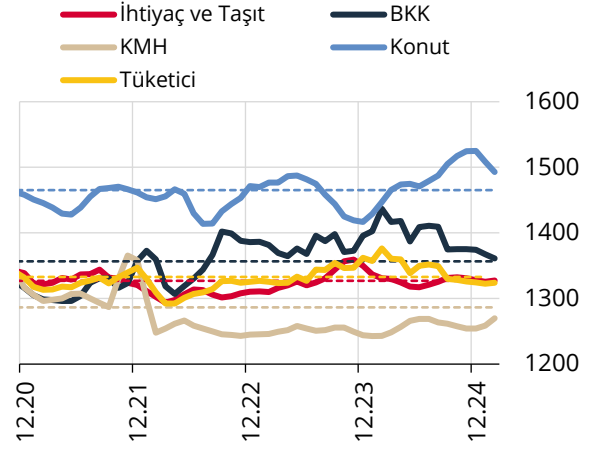

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Karşılıksız işlem yapılan çeklerin bankalara ibraz edilen toplam çeklere oranını ve protestolu senetlerin tahsile alınan ticari senetlere oranını göstermektedir. Kesikli çizgi 2014-2022 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Grafik IV.1.38: Bireysel Kredi Notu

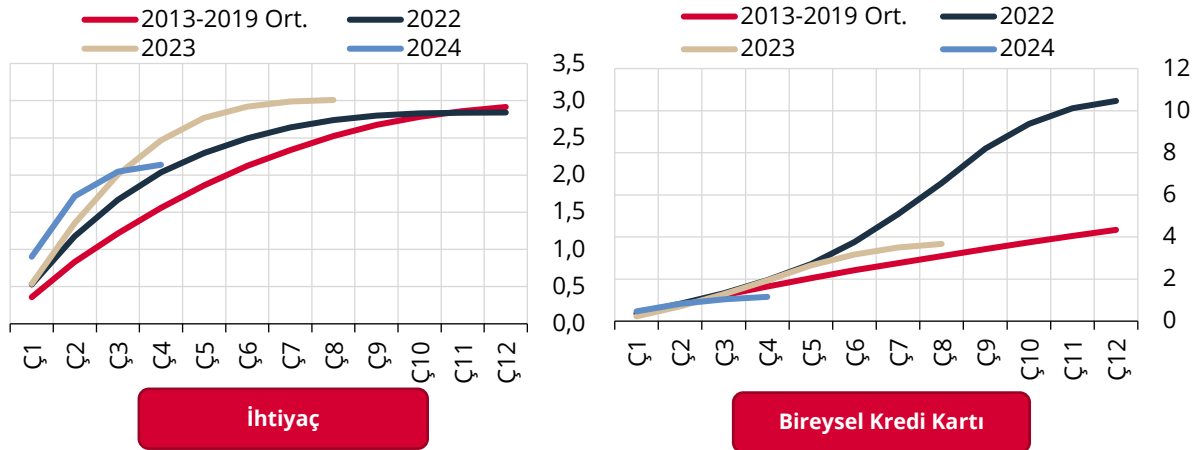
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 02.25

Dipnot: Bireysel kredi notu ilgili dönemde kredi başvurusunda bulunanların ortalama kredi notu yer almaktadır. 3 aylık hareketli ortalama alınmıştır. Kesikli çizgiler 2020 Ocak-2025 Şubat ortalamasını göstermektedir.

2024 yılında kullanılan bireysel kredilerden TGA'ya geçiş oranı geçmiş yılların altında kalmaktadır.

Kredilerin kullandırıldığı yıldan itibaren TGA'ya geçiş performansları yaşlandırma analizi ile izlenebilmekte, bu kapsamda ihtiyaç kredileri ve bireysel kredi kartlarındaki risk gelişimi kredi süresi boyunca takip edilmektedir. 2023 yılında kullanılan ihtiyaç kredilerinde TGA'ya geçiş diğer yılların üzerinde seyretmektedir. 2024 yılında kullanılan ihtiyaç kredileri TGA'ya geçiş açısından ilk üç çeyrekte daha olumsuz bir görünüme sahip iken, BKK TGA'ya geçiş açısından geçmiş yıllar ile benzer bir görünüme sahiptir (Grafik IV.1.39).

Grafik IV.1.39: Bireysel Yaşlandırma Analizi

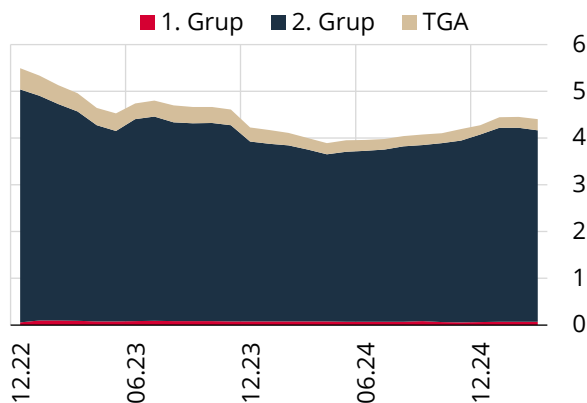
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Yaşlandırma analizi, ilgili yılda kullanılan kredinin çeyrekler itibarıyla kümülatif TGA oranı gelişimini göstermektedir. Yüzde üzerinden ifade edilmektedir.

Yapılandırılan kredi oranı özellikle BKK ve ihtiyaç kredilerine yönelik sağlanan yapılandırma imkânı sonrasında bir miktar artarken, bankaların olası kredi kayıplarına yönelik yüksek oranda karşılık ayırma politikaları devam etmektedir.

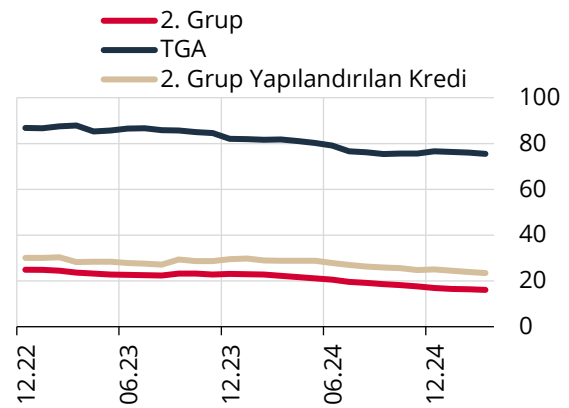
Toplam kredi bakiyesi itibarıyla yapılandırılan kredilerin yüzde 93'ünün yakın izleme sınıfında, yüzde 5,5'inin TGA sınıfında ve kalan sınırlı kısmın birinci grupta yer aldığı görülmektedir. 2024 yılı Eylül ayında BDDK tarafından asgari ödemesi geciken kredi kartı borcu ve ödemesi en az 30 gün gecikmiş ihtiyaç kredileri için 60 aya kadar borç yapılandırma imkânı sağlanmıştır. Düzenlemenin yapıldığı tarihten 2025 yılı mart ayına kadar geçen dönemde yakın izlemede olup yapılandırılan ihtiyaç kredi bakiyesi 41 milyar TL artış göstererek 72 milyar TL tutarına ulaşmıştır. Aynı dönemde yakın izlemede olup yapılandırılan kredi kartı bakiyesi 53 milyar TL artış kaydetmiş ve 107 milyar TL tutarına yükselmiştir. Bu gelişme sonucunda yapılandırılan kredi oranı 2024 yılı Eylül ayında göre 33 baz puan yükselerek yüzde 4,4'e gelmiştir (Grafik IV.1.40). Bankacılık sektörünün kredi riskinin yönetimi için ayırdığı karşılıklarda son dönemde ılımlı bir gerileme görülse de sektör ihtiyatlı duruşunu korumaya devam etmektedir. Ayrılan yüksek karşılıklar yakın izlemedeki krediler için yüzde 16 ve TGA sınıfındaki krediler için yüzde 76 seviyesindedir (Grafik IV.1.41). Bankaların önümüzdeki dönemde oluşabilecek olası risklere karşı ihtiyatlı duruşunu koruyarak yüksek karşılık ayırmaya devam ettiği değerlendirilmektedir.

Grafik IV.1.40: Yapılandırılan Kredi Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Seriler yapılandırılan kredilerin brüt kredilere oranını göstermektedir. 1. Grup standart nitelikli krediler, 2. Grup yakın izlemedeki krediler altında izlenen yapılandırılmış kredilerin oranını ifade etmektedir.

Grafik IV.1.41: Kredi Karşılık Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Kredi karşılık oranı, ilgili gruptaki kredinin beklenen zarar karşılığının o gruptaki kredi tutarına oranını ifade etmektedir.

Kutu IV.1.I: Kredi Arz Kapasitesi Endeksi

Özet: Bu çalışmada, bankacılık sektörünün seçilmiş finansal göstergeleri kullanılarak banka bilançolarının ticari kredi kullandırma kapasitesindeki gelişim incelenmektedir. Likidite, varlık kalitesi, kârlılık ve sermaye durumuna yönelik göstergeler kullanılarak türetilen endeksin sonuçları, bankaların kredi kullandırma kapasitesinin tarihsel ortalamasının üstünde olduğunu göstermektedir. Kredi büyümesine yönelik uygulanan tedbirler, arz kaynaklı oluşabilecek aşırı kredi büyümesini dengeleyici etki yapmaktadır.

Firma kredilerinin gelişiminde reel sektörün kredi talebinin yanında bankaların kredi arz iştahı da belirleyici olmaktadır. Kredi talebi, firmanın likidite ihtiyacının ve beklentilerinin yanı sıra kredinin vade, para birimi ve faiz oranına göre şekillenirken kredi arzı da bankaların beklentileri, stratejileri ve bilançolarının kredi kullandırma kapasiteleri ile büyük ölçüde belirlenmektedir. Bununla birlikte, bankaların kredi arzında belirleyici rolü olan bilanço göstergeleri bankaların kredi kullandırma kapasitesi hakkında önemli bilgiler ihtiva etmektedir. Örneğin, likidite pozisyonu güçlenen, sermayesi ve kârlılığı artan bir bankanın kredi kullandırma kapasitesi artarken ilgili oranlarda düşüş gözlenen bir bankanın ise kredi arz kapasitesi daralmaktadır. Bu çalışmada, bankacılık sektörünün ticari kredi kullandırma kapasitesindeki gelişmeleri yakından takip etmek amacıyla, finansal tablolardan elde edilen birçok oran kullanılarak bir gösterge türetilmektedir. Ticari kredi arz kapasitesi endeksi olarak adlandırılan bu göstergedeki gelişmeler, bankaların kredi arz iştahındaki eğilimleri anlamak ve atılan politika adımlarının finansal koşullar üzerindeki olası etkilerini öngörmek açısından önemli bilgiler barındırmaktadır.

Veri ve Yöntem

Çalışmada 3'ü kamu ve 7'si özel olmak üzere toplam 10 bankanın 2012 Ocak–2025 Mart arası aylık verileri kullanılmıştır. Söz konusu bankalar 2025 yılı mart ayı itibarıyla bankacılık sektörü mevduatının yaklaşık yüzde 86'sı, ticari kredilerin yaklaşık yüzde 81'i ve özkaynaklarının ise yaklaşık olarak yüzde 82'sini temsil etmektedir. Varlık kalitesi, sermaye durumu, kârlılık durumu ve likidite durumu kategorilerindeki seçilmiş göstergeler kategori bazında temel bileşen analizine tabi tutulmuştur (Tablo IV.1.I.1). Ancak bunun öncesinde göstergelerin durağanlığı test edilmiştir.¹

Tablo IV.1.I.1: Kredi Arz Kapasitesine İlişkin Seçilmiş Kategoriler ve Göstergeler

Varlık Kalitesi	Sermaye	Kârlılık	Likidite
Özel Karşılık Stoku / Takipteki Krediler	Ana Sermaye Yeterlilik Oranı (K)	Aktif Kârlılık Oranı	Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar
TGA Oranı	Yasal Sermaye Yeterlilik Oranı	Özsermaye Kârlılık Oranı	Kredi / Mevduat Oranı
Risk Maliyeti (Ö)	Özkaynaklar / Mevduat	Kâr Büyüme Oranı	Mevduat / Toplam Pasifler
	Özkaynaklar / Mevduat Dışı Borçlar (Ö)	Net Faiz Geliri / Ortalama Faiz Alınan Aktifler (Ö)	Menkul Değer Cüzdanı/ Toplam Aktifler (K)
	Reel Sermaye (K)		
	Diğer Yabancı Kaynaklar / Özkaynaklar		

Dipnot: Risk maliyeti yıllık genel ve özel karşılık gider toplamının brüt kredilere bölünmesi ile hesaplanmıştır. Reel sermaye, özkaynakların TÜFE endeksine göre enflasyondan arındırılması suretiyle hesaplanmıştır. Mevduat-dışı borçlar, TCMB'ye borçlar, para piyasasına borçlar, menkul kıymet ödünç piyasasına borçlar, bankalara borçlar, repo işlemlerinden sağlanan borçları kapsamaktadır. Diğer yabancı kaynaklar ihraç edilen menkul kıymetleri ve sermaye benzeri borçları içermektedir. Kâr büyüme oranı, 12 aylık birikimli kârın yıllık büyümesini ifade etmektedir. Net faiz geliri / ortalama faiz alınan aktifler oranı, 12 aylık birikimli provizyon sonrası net faiz gelirlerinin 12 aylık ortalama faiz alınan aktiflere bölünerek hesaplanmıştır. Likit varlıklar, nakit değerler, Takasbank ve BIST Interbank piyasası, yurt dışı bankalar serbest, ters repo işlemlerinden sağlanan fonlar ve menkul değerler cüzdanını kapsar. (K) ve (Ö) ibareleri sırasıyla sadece kamu ve özel PCA analizinde kullanılan değişkenleri ifade etmektedir. Bu ibarelerin olmadığı bütün değişkenler her iki sektör için de kullanılmıştır. Kalın yazılan değişkenler 10 bankanın tümü için hazırlanan endekste kullanılmıştır. Kategori içindeki değişkenlerin seçimi elde edilen ilk temel birleşen toplam varyansın en az yüzde 50'sini açıklayacak şekilde seçilmiştir. Bartlett'in küresellik testi ile Keiser-Meyer-Olkin (KMO) testi (≥ 0.50) koşullarının sağlanması da aranmıştır.

¹ Elliot-Rothenberg-Stock (1996) Dickey-Fuller GLS sinamasına göre optimal gecikme değeri için Bayesgil bilgi kriteri kullanılarak yüzde 95 güvenilirlik seviyesinde sinama yapılmıştır.

Bazı standardize gösterge zaman serileri temel bileşen analiz öncesinde kredi arzı üzerindeki beklenen etkisinin olumsuz olması sebebiyle (-1) ile çarpılmıştır. Bu kapsamda, TGA oranı, risk maliyeti, diğer yabancı kaynaklar / özkaynak oranı ve kredi / mevduat oranı serileri (-1) ile çarpılmıştır. Temel bileşen analizi sonrası elde edilen ilk bileşenler ($\hat{B}_{it}$) durağan hale getirildikten sonra kullanılmıştır. Daha sonra her bir kategorinin nihai endekste ağırlığını hesaplamak amacıyla KEA ticari kredi büyümesindeki (g_t) eğilimi en iyi açıklayacak şekilde optimizasyon yapılmıştır. Denklem (1)'de sunulduğu şekilde ağırlıklar ($\hat{w}_{it}$) hesaplanmıştır.

$$\hat{w}_{it} = \underset{w_{it}}{\operatorname{argmin}} (\sum_{i=1}^4 w_{it} \hat{B}_{it} - g_t)^2, \quad 0 \leq \hat{w}_{it} \leq 1, \quad \sum_{i=1}^4 \hat{w}_{it} = 1 \quad (1)$$

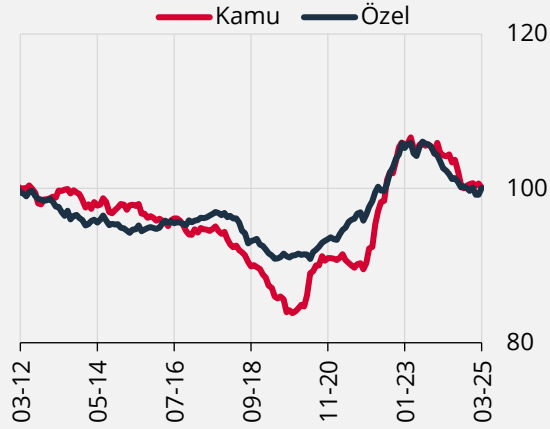
Ağırlıklandırma katsayılarının ($\hat{w}_{it}$) hesaplanmasından önce söz konusu kredi büyüme oranının da durağanlık analizi sonrası z-skor değerleri bulunmuştur. Her ay için kredi büyümesinden farklılaşmayı minimize eden ağırlık kombinasyonları bulunmuştur. Sonrasında ise, endeks katsayılarını belirlemek için ilgili ağırlıkların tüm dönem ortalamaları alınmıştır. Tüm dönem (T) için ağırlık ortalaması ($\bar{w}_i$) alındıktan sonra yorumlanabilirlik açısından 2011 yılı aralık ayı değeri 100 kabul etmek suretiyle Denklem (2)'ye göre hesaplanan ($\hat{E}_{t,2}$) değişkeni kullanılarak endeks değerleri hesaplanmıştır.

$$\hat{E}_{t,2} = \sum_{i=1}^4 \bar{w}_i \hat{B}_{it}, \quad \bar{w}_i = \sum_{t=1}^T \hat{w}_{it} / T \quad (2)$$

Sonuçlar

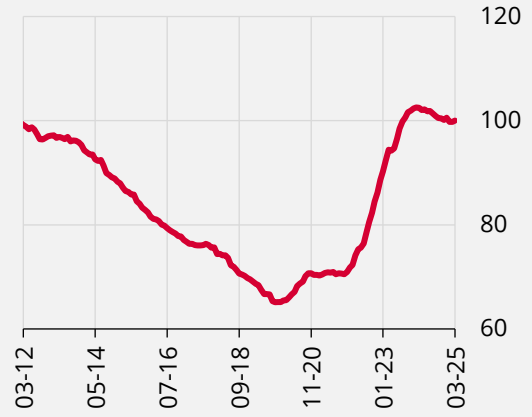
Öncelikle, endekste yer alan alt kategorilerin ağırlıkları, tüm dönemdeki ortalamaları alınarak, kamu ve özel bankalar ayrımında hesaplanmış ve her bir kategorinin endeksteki açıklayıcılığı incelenmiştir. Buna göre, kredi kullandırım kapasitesi açısından sektör genelinde ve kamu/özel ayrımında varlık kalitesi kategorisinin ön plana çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla, aktif kalitesinde bozulma oldukça bankaların kredi kullandırma iştahlarının azalması veya bu durumu kredi fiyatlarına yansıtması beklenmektedir. Bununla birlikte, özel bankalarda kârlılık, kamu bankalarında varlık kalitesi kategorisi en yüksek ağırlık ortalamasına sahiptir. Daha rekabetçi yapıları sebebiyle özel bankalardaki görece yüksek sermaye ve kârlılık kategori ağırlıkları kredi arzı açısından ön plana çıkmaktadır. Kamu bankaları iktisadi döngülerde, özellikle durgunluk dönemlerinde, uyguladıkları döngü karşıtı kredi politikaları nedeniyle kredi arzında kâr/sermaye görünümünü daha az önceliklendirmekte ve uygun faizli sübvans kredilerle ekonomiyi desteklemektedir. Bu nedenle, kredi politikalarının kâr/sermaye görünümüyle ilişkisi görece daha zayıf olduğu değerlendirilebilir.

Tüm dönem için kategorilerin ağırlık ortalamaları kullanılarak kredi arz kapasitesi endeks değerleri hesaplanmıştır (Grafik IV.1.1.1 ve Grafik IV.1.1.2). Endeksteeki yükseliş (düşüş) kredi arz kapasitesinin arttığı (azaldığı) şeklinde yorumlanmaktadır. Buna göre, 2012-2019 arası dönemde genel olarak kamu ve özel bankaların kredi kullandırım kapasitelerinde düşüş gözlenmektedir. 2018-2019 yıllarında kredi arz kapasitesindeki gerileme belirginleşmiştir. Bu durum, ilgili dönemde döviz kuru gelişmeleri kaynaklı aktif kalitesinde yaşanan hızlı bozulma, kârlılık göstergelerinde yaşanan gerileme ve sistemde yaşanan hızlı dolarizasyonun TL likidite imkânlarında oluşturduğu sıkışma ile ilişkilendirilmektedir. Salgın dönemi ve sonrasında ise kredi kullandırım kapasitesinde belirgin bir artış izlenmiştir. İlgili dönemde TCMB swap imkânlarının aktif şekilde kullanılması banka bilançolarını TL likidite yönetimi açısından oldukça rahatlatmış, genişleyici politikalar ve uygun faiz oranları nedeniyle aktif kalitesinde belirgin iyileşme yaşanmış ve banka sermayeleri güçlenmiştir. Bu faktörler 2023 yılı ikinci yarısına kadar bankaların kredi arz kapasitesini desteklemiştir. 2021 yılı sonunda devreye alınan KKM uygulaması ve kur farkı ödemeleri de bankalara önemli miktarda kalıcı likidite bırakmış, fonlama kompozisyonunu rahatlatmış ve bu durum hem likidite görünümünü hem de kârlılığı desteklemiştir. Bu nedenle tüm banka gruplarında 2023 yılı ilk yarısında kredi arz endeksi en yüksek değerine ulaşmıştır.

Grafik IV.1.I.1: Kamu ve Özel Ticari Kredi Arz Kapasitesi Endeksi (12.2011=100)

Kaynak: TCMB, BDDK

Son Gözlem: 03.25

Grafik IV.1.I.2: Ticari Kredi Arz Kapasitesi Endeksi (12.2011=100)

Kaynak: TCMB, BDDK

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Her bir seri, dinamik olarak belirlenen ağırlıkların tüm dönem için ortalamaları alınarak elde edilen katsayılarla üretilen endeks bulgularını göstermektedir. Endekste 2011 yılı aralık ayı değeri 100'e eşitlenmiştir.

2023 yılı ikinci yarısından itibaren devreye alınan sıkı para politikası nedeniyle endekste kısmen bir azalma olmasına rağmen bankalar kredi kullandırma kapasitesi açısından oldukça güçlü durumdadır. Mevcut sıkılaşma döneminde TGA oranları sınırlı artış kaydetse de geçmiş sıkılaşma dönemleri kadar aktif kalitesinde bozulma izlenmemiştir. KKM kur farkı ödemeleri kademeli olarak azalsa bile yaşanan yoğun sermaye girişi ve mevduatta artan TL tercihi bankaların likidite görünümünü desteklemiştir. Ayrıca bankacılık sektöründe artan kısa vadeli ve değişken faizli kredi kullandırmaları mevcut sıkılaşma döneminde aktiflerin yüksek oranlardan yeniden fiyatlanmasını sağlayarak kârlılık göstergelerinde belirgin bir bozulmayı engellemiştir.

Tüm bu faktörler bir arada değerlendirildiğinde, güncel durumda bankaların kredi kullandırma kapasitesinin güçlü olduğu değerlendirilebilir. Bu durum, kredi talebinin yüksek olduğu dönemlerde hızlı kredi genişlemesine yol açabilmektedir. Bu kapsamda, kredi piyasasında da sıklığı korumak ve parasal aktarımı desteklemek amacıyla aylık kredi büyüme kısıtları uygulanmaktadır. Dezenflasyon sürecinin belirginleşmesi ve iç talepte öngörülen dengelenmenin sağlanması ile söz konusu kredi büyüme kısıtlarının bağlayıcılığı azalacaktır.

Referanslar

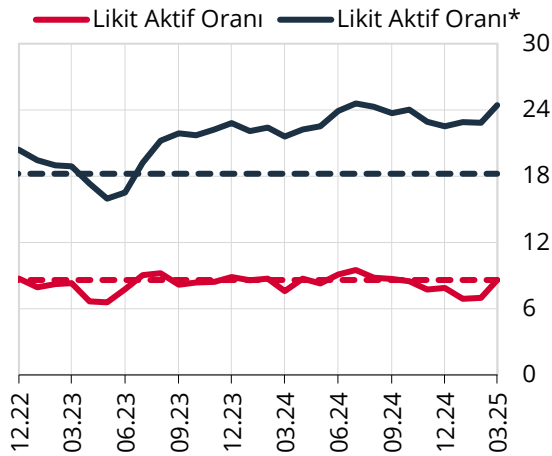
Elliot, G., Rothenberg, T. J., & Stock, J.H. (1996). Efficient tests for an autoregressive unit root. *Econometrica*, 64(4), 813-836.

IV.2 Likidite Riski

Bankacılık sektörü, sağlıklı finansal yapısını sürdürecektir şekilde likit varlık seviyesini korumaktadır.

Sektörün likit aktif oranı (ZK hariç), 2024 yılının ikinci yarısında bir miktar gerilemekle birlikte 2025 ilk çeyreğinde yükselerek tekrardan tarihsel ortalama değerine ulaşmıştır. Likit aktiflere, ZK'nın ve TCMB'de tutulan serbest mevduatın da dâhil edilmesiyle hesaplanan likit aktif oranı ise tarihsel ortalamasının oldukça üzerine gelmiştir (Grafik IV.2.1). TCMB'nin sistemde oluşan fazla likiditenin yönetimi kapsamında ZK oranlarında yaptığı ayarlamalar oranın yüksek seyrinde etkili olmuştur. 2024 yılının son çeyreğinde yurt dışı muhabir bankalardaki serbest hesap bakiyesi ve serbest DBS portföyündeki sınırlı gerileme, ZK hariç likit aktif oranına aşağı yönlü etkide bulunmuştur. 2025 yılı mart ayında ilgili hesapların yeniden artış göstermesiyle likit aktif oranları yukarı yönlü hareket etmiştir. Serbest DBS oranı gerilese de tarihsel ortalamalarına yakın seyretmektedir. Bankaların yurt dışı muhabir bankalardaki YP hesap bakiyesinin artması sonucunda yurt dışı serbest hesapların aktiflere oranı tarihsel ortalamasının üzerine çıkmıştır (Grafik IV.2.2).

Grafik IV.2.1: Likit Aktiflerin Payı (%)

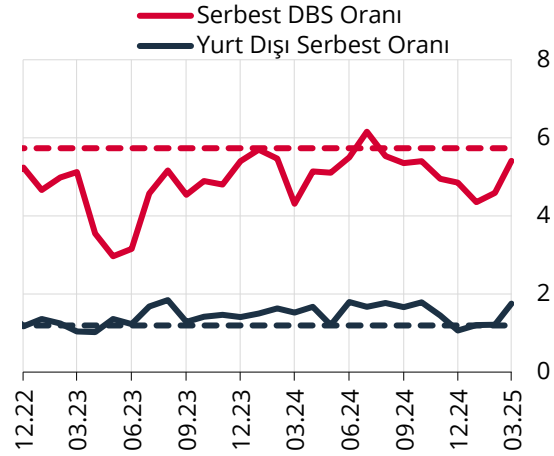

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Likit Aktif Oranı = (Nakit + Yurt Dışı Bankalar Serbest + Serbest DBS + Ters Repo Alacakları + Takasbank ve BİST Interbank Piyasası) / Aktifler. Likit Aktif Oranı* = (Nakit + Yurt Dışı Bankalar Serbest + Serbest DBS + Serbest Dâhil ZK) / Aktifler. Kesikli çizgiler 2012-2021 dönemi ortalamasıdır.

Grafik IV.2.2: Seçilmiş Likit Kalemler (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

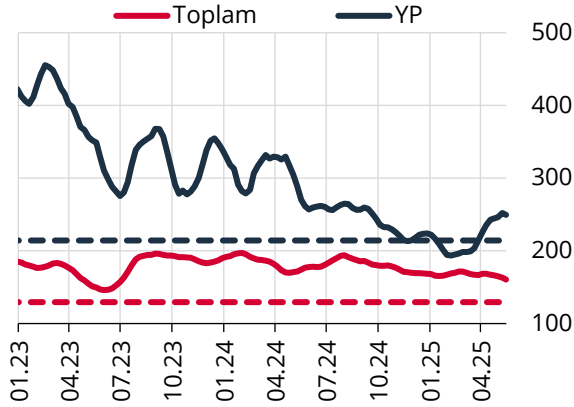
Dipnot: Serbest DBS Oranı=Teminata Konu Olmayan Kamu Borçlanma Senetleri/Aktifler. Yurt Dışı Serbest Oranı = Yurt Dışı Serbest Hesaplar/Aktifler. Kesikli çizgiler her bir serinin 2012-2021 dönemi ortalamasıdır.

Likiditeye ilişkin alternatif göstergeler de bankaların güçlü likidite yapısına sahip olduğuna işaret etmektedir.

Bankaların 30 gün içinde gerçekleşecek net nakit çıkışlarını yüksek kaliteli likit varlıklar ile karşılama kapasitesini gösteren likidite karşılama oranları (LKO), yasal sınırların üzerindeki seyrini korumaktadır (Grafik IV.2.3). Bu çerçevede, bankacılık sektörü likit varlıkları kısa vadede oluşabilecek potansiyel nakit çıkışlarını hem TL hem de YP cinsi karşılayabilecek kapasitededir. 2024 yılında mevduat tarafında TL tercihinin artması, diğer yandan YP kredi talebinin güçlenmesi, bankaların YP likit varlıklarını YP kredi plasmanlarında kullanmalarına neden olmuştur. Bu gelişmeler sonucunda, LKO hesabının payda kısmında yer alan 30 gün içinde gerçekleşecek YP nakit girişi bakiyesi azalmış ve YP LKO gerilemiştir. 2025 yılı ilk çeyreğinde ise YP kredi büyüme kısıtının aylık yüzde 0,5'e kadar düşürülmesi ve YP mevduatta gözlenen kısmi artış ile bu eğilim bir miktar tersine dönmüş, YP LKO oranında artış gözlenmiştir. Bu gösterge halen yasal sınırın üzerinde olup tarihsel ortalamasının üzerinde seyretmektedir.

Kredi/mevduat oranında son dönem gelişmeler bankaların istikrarlı fonlama yapısına sahip olduğunu göstermektedir. Toplam kredi/mevduat (KM) oranı, 2023 yılında tarihsel olarak en düşük seviyesini gördükten sonra bir miktar yükselerek son dönemde yüzde 85 seviyesinde yatay seyretmektedir. TL KM oranı ve YP KM oranı da son dönemde bir miktar farklılaşsa da bu seviyelere yakın bir gelişim göstermektedir. Sıkı para politikası duruşu ve makroihtiyati tedbirler neticesinde güçlü seyreden TL mevduat büyümesi ve YP kredi büyümesindeki yükseliş, 2025 yılı şubat ayı sonuna kadar TL KM oranının azalmasına ve YP KM oranının artmasına neden olmuştur. Son dönemde, YP kredi büyümesine yönelik makroihtiyati tedbirlerin sıkılaştırılması ve YP mevduatta gözlenen yükseliş sonrasında, YP KM oranı gerilerken TL KM oranı artmıştır (Grafik IV.2.4).

Grafik IV.2.3: Likidite Karşılama Oranları
(4 HHO, %)

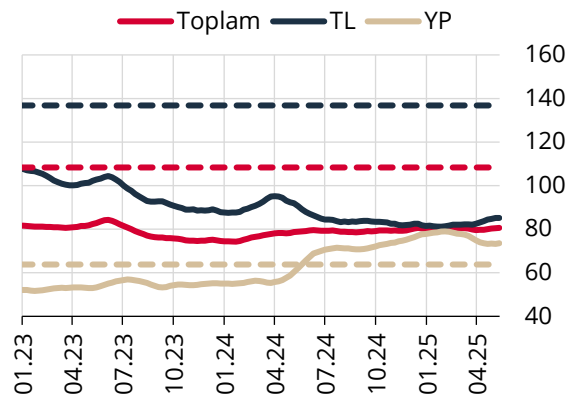

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 16.05.25

Dipnot: KYB'ler hariçtir. Konsolide olmayan raporlamalar kullanılmıştır. Toplam ve YP LKO'lar için yasal alt limitler sırasıyla yüzde 100 ve 80 olarak uygulanmaktadır. Kesikli çizgiler her bir serinin 2014-2021 dönemi ortalamasıdır. LKO= Yüksek kaliteli likit varlık/30 gün içinde gerçekleşecek net nakit çıkışı

Grafik IV.2.4: Kredi/Mevduat Oranı
(4 HHO, %)

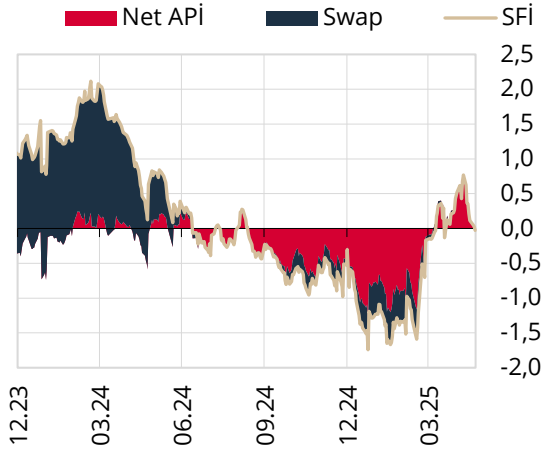
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 16.05.25

Dipnot: KYB'ler hariç hesaplanmıştır. Bankalara kullandırılan krediler ile bankalar mevduatı hariçtir. Kesikli çizgi, her bir serinin 2014-2021 ortalamasıdır.

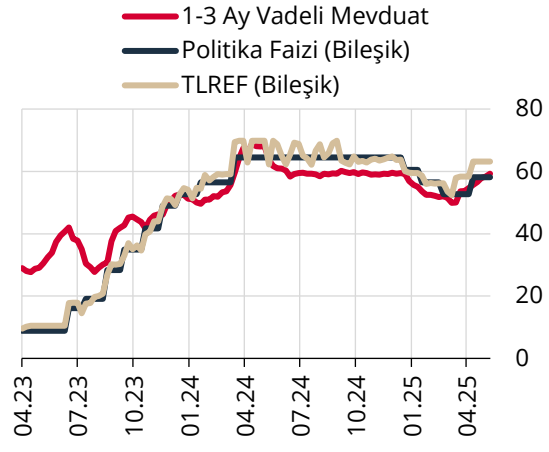
Yurt dışı kaynaklı artan döviz talebi neticesinde sistemin fonlama ihtiyacı pozitif seviyelere yükselmiştir.

2024 yılı nisan ayından 2025 yılı mart ayına kadar olan dönemde TL varlıklara yönelik güçlü talep, sistemde önemli miktarda fazla likiditenin oluşmasına neden olmuştur. Mart ayı ortasından itibaren ise finansal piyasalarda oluşan dalgalanma sonrasında yurt dışı yerleşiklerin TL pozisyonlarını azaltmaları ve mudilerin YP mevduat tercihinde gözlenen artış ile sistemdeki fazla TL likidite azalmış ve likidite açığına dönüşmüştür. Diğer taraftan, son dönemde yeniden artan yabancı ilgisi ve mudilerin TL mevduat tercihi ile piyasadaki likidite açığı azalmış olup bazı günlerde dönemsel olarak geçici likidite fazlası görülebilmektedir (Grafik IV.2.5). TCMB'nin 2024 yılı aralık ayında faiz indirimlerine başlamasıyla birlikte piyasa faizlerinde ve 1-3 ay vadeli mevduat faizlerinde politika faiziyle uyumlu azalışlar gözlenmiştir. Diğer taraftan, 2025 yılı mart ayı sonrasında TCMB'nin önce gecelik borç verme faizini, 17 Nisan günü PPK toplantısında da politika faiz oranını artırması ile TL mevduat faizleri yeniden yükselişe geçmiştir. Politika faizinde ve gecelik borç verme faizinde gerçekleştirilen artışların etkisiyle 1-3 ay vadeli TL mevduat bileşik faizi 14 Mart haftasındaki değerine göre 932 bp artarak 16 Mayıs 2025 haftasında yüzde 59,2'ye yükselmiştir (Grafik IV.2.6). TL mevduat faizlerinin önümüzdeki dönemdeki seyrinde politika faizi, piyasadaki likidite koşulları ve makroihtiyati politikaların yanı sıra enflasyon ve kur beklentilerinin de belirleyici olması beklenmektedir.

Grafik IV.2.5: TCMB Fonlaması (Trilyon TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 22.05.25

Grafik IV.2.6: Toplam TL Mevduat Faizleri (%)

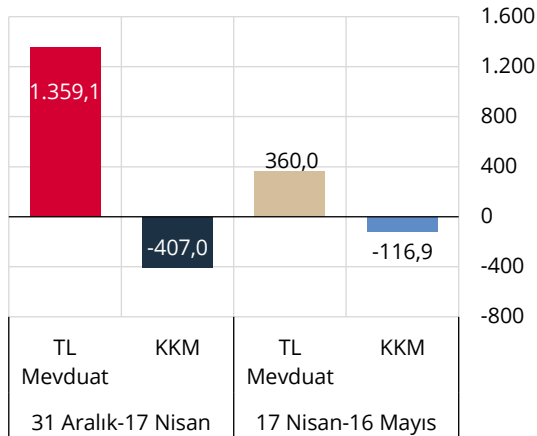
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 16.05.25

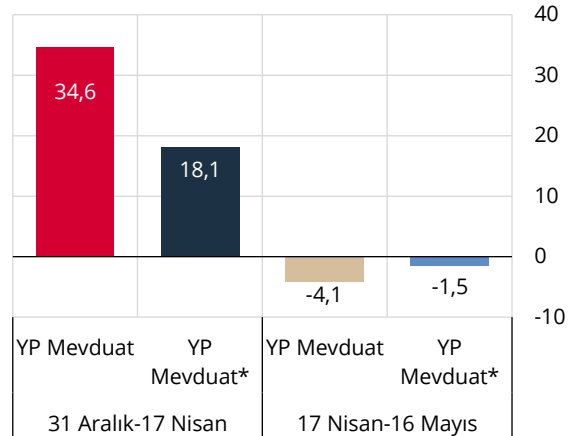
Dipnot: Faizler yıllık bileşik olarak gösterilmiştir.

TCMB'nin parasal sıkılaştırma adımları sonrasında YP mevduatta artış sonlanmıştır.

TL mevduatta artış, KKM'de gerileme eğilimi 2025 yılında da sürmektedir. 2024 yıl sonundan 13 Mayıs 2025 tarihine kadar olan dönemde TL mevduat 1,545 trilyon TL artarken, KKM 509 milyar TL azalmıştır. Mart ayı ortasından itibaren TL mevduat artış hızı yavaşlamakla birlikte 17 Nisan 2025 tarihi sonrasında TL mevduattaki yükseliş tekrardan belirginleşmiştir (Grafik IV.2.7). Bazı firmaların kur riski yönetimi için sınırlı da olsa dövize yönelmesi, tüzel kişiler için kapanan KKM hesaplarından YP mevduata geçişler ve mart ayı ortalarından itibaren finansal piyasalarda görülen gelişmelerle ticari YP mevduatta bir miktar artış gözlenmiştir. Euro/dolar paritesindeki artış ve altının uluslararası piyasalardaki fiyatındaki yükselişi de YP mevduat bakiyesinin ABD doları cinsinden artışına neden olmuştur. Bu gelişmelerle, 2024 yıl sonundan 17 Nisan 2025 tarihine kadar YP mevduat 34,6 milyar ABD doları artmış olmakla birlikte kur ve parite etkilerinden arındırılmış olarak bakıldığında YP mevduat değişimi 18,1 milyar ABD doları seviyesindedir (Grafik IV.2.8). 17 Nisan 2025 tarihinde TCMB'nin politika faizini ve borç verme faizini artırması sonrasında YP mevduat, 16 Mayıs'a kadar olan dönemde kur, parite ve altın fiyat etkisinden arındırılmış olarak 1,5 milyar ABD doları gerilemiştir.

Grafik IV.2.7: 2025 Yılında TL Mevduat ve KKM Değişimi (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

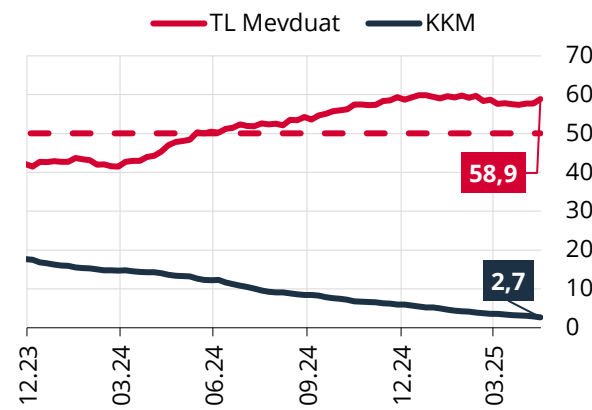
Grafik IV.2.8: 2025 Yılında YP Mevduat Değişimi (Milyar ABD doları)

Dipnot: Mevduat değişimi grafiğinin ilk kısmı 31 Aralık 2024 ile 17 Nisan 2025, ikinci kısmı 17 Nisan 2025 ile 16 Mayıs 2025 tarihleri arasındaki değişimi ifade etmektedir. YP mevduat* bakiyesi kur, parite ve altın fiyatı etkilerinden arındırılmıştır.

TL mevduatın toplam mevduat içindeki payı, son dönemde bir miktar azalsa da tarihsel ortalamasının üzerindeki seyrini sürdürmektedir.

Uygulanan sıkı para politikası, KKM'den TL mevduata geçişi teşvik eden ve TL mevduat payının artmasına yönelik makroihtiyati düzenlemeler reel faizin yüksek seviyelerde kalmasını sağlarken TL tercihinin desteklemeye devam etmektedir. TCMB'nin tüzel kişilerin KKM hesap açma ve yenileme işlemlerini 15 Şubat 2025 tarihi itibarıyla sonlandırması da KKM hariç hesaplanan TL mevduat payının yüksek kalmasına katkı sağlamaktadır (Grafik IV.2.9). Son dönemde bir miktar gerilemekle birlikte, TL mevduatın toplam mevduat içindeki payı uzun dönemli ortalamasının bir miktar üstünde seyretmektedir. TL mevduat payının tasarruf mevduatı ve ticari mevduat ayrımında gelişimi de TL tercihinin sürdüğünü teyit etmektedir (Grafik IV.2.10). Son dönemde hanehalkının YP mevduata yöneliminin sınırlı kalması tasarruf mevduatı içinde TL mevduat payındaki gerilemenin sınırlı kalmasını sağlamıştır. Ticari mevduat tarafında gerileme daha belirgin olmakla birlikte, TL mevduat payı uzun dönem ortalamasının önemli ölçüde üzerinde seyretmeye devam etmektedir.

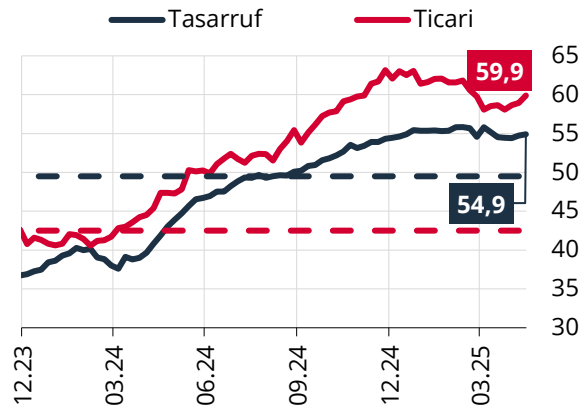
Grafik IV.2.9: Toplam Mevduat Dağılımı
(Pay, %)

Kaynak: TCMB

Dipnot: Kesikli çizgiler, pay serisinin 2012-2022 ortalamasıdır.

Grafik IV.2.10: TL Mevduat Payı (Pay, %)

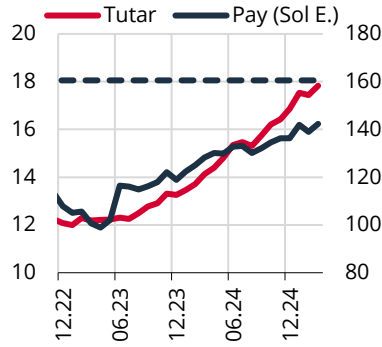
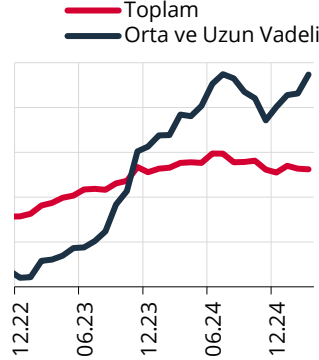
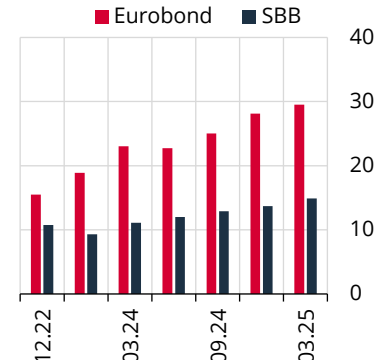

Son Gözlem: 16.05.25

Küresel belirsizliklerdeki artış, dış borçlanma maliyetleri için bir risk unsuru olmakla birlikte yurt dışı finansman koşullarındaki olumlu görünüm korunmaktadır.

Global piyasalarda oynaklıkların yüksek olduğu ve jeopolitik risklerin öne çıktığı son dönemdeki konjonktüre rağmen yabancı yatırımcıların Türk bankalarının borçlanma araçlarına ilgisi devam etmektedir. 2023 yılının ortalarından itibaren Türkiye'ye yönelik risk algısının belirgin biçimde iyileşmesi bankaların yurt dışından borçlanma kapasitesini olumlu etkilemiş ve 2024 yılında Türk bankaları nete 36 milyar ABD doları dış finansman temin etmiştir. Son dönemde küresel belirsizliklerdeki artışın Türk bankalarının dış finansmana erişimi üzerinde olumsuz bir etkisi gözlenmemektedir. Bankacılık sektörü 2025 yılının ilk çeyreklik döneminde nete 9,7 milyar ABD doları dış finansman sağlamıştır.

Bankacılık sektörünün dış borç stoku 158 milyar ABD dolarına ulaşırken, fonlama kompozisyonunda dış borcun payı yüzde 16,2'ye yükselmiştir (Grafik IV.2.11). Son dönemde sınırlı bir gerileme görülse de toplam yurt dışı borç çevirme oranı 2025 yılı mart ayı itibarıyla yüzde 116 seviyesindedir. Daha düşük ZK oranları uygulanan 1 yıldan uzun vadeli dış borçlarda yenileme oranı yüzde 150'nin üzerinde seyretmektedir. Bankacılık sektörü dış borcunun ortalama vadesi uzamaya devam ederken, bu gelişme dış fonlama kalitesinin yükseldiğine işaret etmektedir (Grafik IV.2.12). Ayrıca, bankalar yurt dışı borçlanma araçlarını çeşitlendirirken, eurobond ve sermaye benzeri borçlanmaları (SBB) önemli ölçüde artmıştır. 2024 Eylül-2025 Mart döneminde eurobond ve SBB'de net finansman sırasıyla 4,5 milyar ve 2 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir. Mart ayı sonundan mayıs ayı ortalarına kadar eurobond kaynaklı yurt dışı borç bakiye artışının 2,5 milyar ABD doları olduğu tahmin edilmektedir. Uzun vadeli yurt dışı borçlanmalarda öne çıkan çevresel, sosyal ve yönetimsel temalı borçlanma senetlerinin toplam bakiyesinin mart 2025 itibarıyla 12,1 milyar ABD dolarına yükseldiği hesaplanmaktadır. Bankalar, SBB'lerini artırarak yurt dışı borçlanma vadesini ve kalitesini iyileştirmektedir (Grafik IV.2.13). Uzun vadeli borçlanmaların önümüzdeki dönemdeki seyrinde küresel belirsizliklerdeki gelişmelerin belirleyici olması beklenmektedir.

Grafik IV.2.11: Dış Borç Bakiyesi ve Payı (Milyar ABD Doları, %)**Grafik IV.2.12: Dış Borç Yenileme Oranı (%)****Grafik IV.2.13: Eurobond ve SBB Bakiyesi (Milyar ABD Doları)**

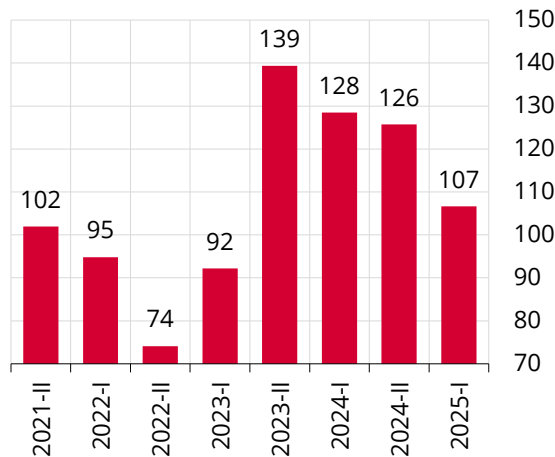
Kaynak: TCMB, MKK

Dipnot: Tutar parite etkisinden arındırılmıştır. Euro cinsi dış borçların ABD doları karşılığı 2018 yılı haziran ayı parite değeriyle yeniden hesaplanmıştır. Kesikli çizgi, pay serisinin 2012-2022 ortalamasıdır.

Dipnot: Dış borç yenileme oranı, menkul kıymet ihraçları dâhil toplam yurt dışı yükümlülük kullanım ve geri ödeme tutarlarının toplam için 6, uzun vade için 12 aylık hareketli toplamı üzerinden hesaplanmıştır.

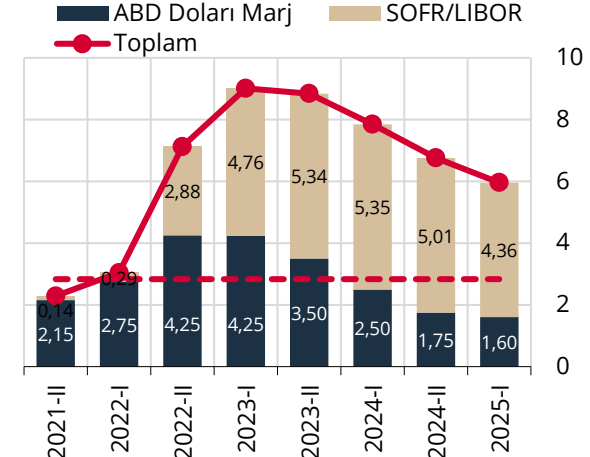
Son Gözlem: 03.25

Sendikasyon kredileri 2024 yılında olduğu üzere 2025 yılının ilk yarısında da yüksek oranlarda yenilenirken maliyetlerdeki gerileme devam etmektedir. Yılın ilk yarısında vadesi gelen sendikasyon kredileri yüzde 107 oranında yenilenmiştir (Grafik IV.2.15). Fed'in 2024 yılının eylül ayında faiz indirimlerine başlamasıyla Teminatlı Gecelik Finansman Oranı (SOFR) ortalamaları geçtiğimiz yıla göre önemli ölçüde gerilerken marjlarda gözlenen ilave azalış sendikasyon kredisi toplam maliyetlerinin bir yıllık vadede yaklaşık yüzde 6 seviyelerine gerilemesini sağlamıştır. 2024 yılının ikinci yarısından itibaren 2 ve 3 yıllık vadelerde sendikasyon kullanımlarının gerçekleşmesi likidite risklerini sınırlandırmaktadır. Sendikasyon işlemlerinde ABD doları cinsi 367 gün vadeli dilimde risk primi geçen yılın aynı dönemine göre 90 bp, geçen yılın son çeyreğinde yapılan işlemlere göre ise 15 bp azalmıştır (Grafik IV.2.16). Küresel belirsizliklerdeki artış ve ülke risk priminde gözlenen yükselişe karşın bu dönemde sendikasyon kredisi maliyetleri gerilemiştir.

Grafik IV.2.14: Sendikasyon Kredilerinde Yenileme Oranı (%)

Kaynak: TCMB, KAP

Son Gözlem: 05.25

Grafik IV.2.15: Sendikasyon Kredilerinde Maliyetler (%)

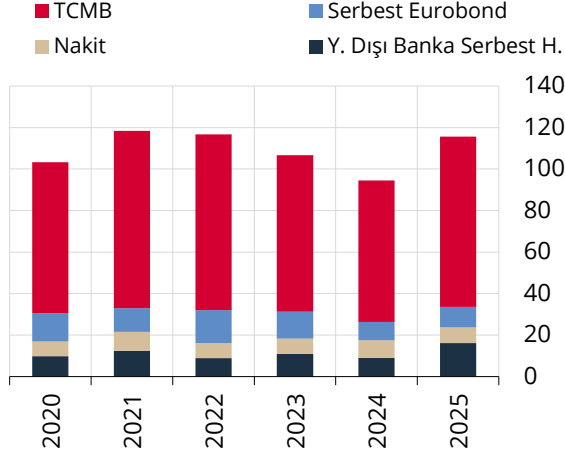
Kaynak: KAP, Bloomberg

Son Gözlem: 05.25

Dipnot: KYB'ler hariç büyük ölçekli 10 banka için hesaplanmıştır. I ve II sırasıyla ilgili yılın nisan-haziran ile ekim-aralık sendikasyon dönemlerini temsil etmektedir. Dış borç yenileme oranı, belirtilen dönemlerdeki toplam kullanım ve geri ödeme tutarlarının oranı olarak hesaplanmıştır. 2025 ilk yarısı için mayıs ayı üçüncü haftası itibarıyla 3 bankanın gerçekleştirdiği işlemler göz önüne alınmıştır. ABD doları marj, 367 gün vadede SOFR/LIBOR oranına ek olarak uygulanan faiz oranını göstermektedir. Kesikli çizgi, toplam maliyetin 2014-2022 ortalamasıdır.

Bankacılık sektörünün YP likidite tamponları güçlü seviyelerini korumaktadır.

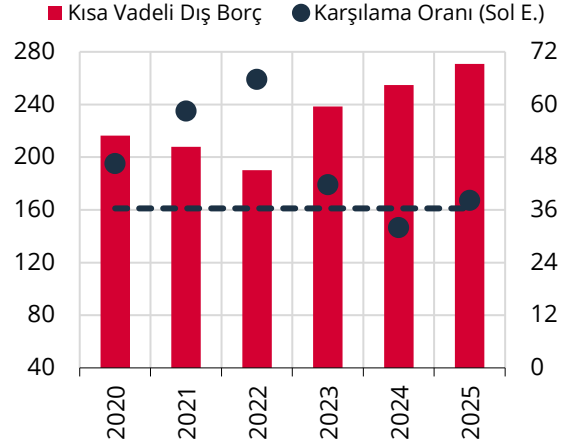
2025 yılı mart ayı itibarıyla bankaların ZK dâhil YP likit aktifleri 116 milyar ABD dolarına ulaşmıştır (Grafik IV.2.17). Bankaların 1 yıl içinde vadesi dolacak YP dış borç bakiyesi toplam dış borç bakiyesindeki yükseliş ile uyumlu olarak artmaya devam etmektedir. YP likit varlık artışının ve kısa vadeli dış borç bakiyesindeki yükselişin üzerinde kalmasının bir sonucu olarak, YP likit aktiflerin kısa vadeli dış borç karşılama oranı bir miktar artarak uzun vadeli ortalamasına yakınsamıştır (Grafik IV.2.18). Bu oranın yüzde 100 seviyesinin belirgin üzerindeki seyri, bankaların güçlü YP likidite tamponlarının varlığını göstermektedir.

Grafik IV.2.17: YP Likit Aktifler (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: İlgili kalemler için yılın son ayına ait veri göz önüne alınmıştır. TCMB kalemi bankaların serbest dâhil YP ZK bakiyelerini göstermektedir.

Grafik IV.2.18: Kısa Vadeli YP Dış Borç ve Karşılama Oranı (Milyar ABD Doları, %)

Kaynak: KAP, Bloomberg

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Dış borç, 1 yıl içinde vadesi dolacak YP cinsi dış borçları içermekte olup yurt dışı yerleşiklerin YP mevduat hesapları hariç tutularak hesaplanmaktadır. Dış borca ilişkin son veri tarihi mart ayıdır. Kesikli çizgi, karşılama oranının 2014-2022 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Kutu IV.2.I: Reel Getiriler Dolarizasyonu Nasıl Etkiliyor?

Özet: Bu çalışmada, banka bazlı veriler üzerinden reel getiriler ve mevduat dolarizasyonu arasındaki ilişki farklı döviz kuru ve enflasyon oynaklığı dönemleri için incelenmektedir. Enflasyon üzerinde verilen TL mevduat getirilerinin ve kur değişimi, yerel-uluslararası faiz farkı üzerinde verilen TL mevduat getirilerinin bankaların dolarizasyon oranını azalttığını göstermiştir. Ayrıca, enflasyon ve döviz kuru oynaklığındaki artışın, reel getirilerin dolarizasyondaki düşürücü etkisini hafiflettiği bulgulanmaktadır.

Dolarizasyon, genel olarak YP cinsi varlık tutma eğiliminin artışı olarak değerlendirilebilir. Özellikle yerel ve dışsal şokların beklenmedik ani kur hareketlerine sebep olabildiği gelişmekte olan ülkelerde YP varlık tutma eğilimi yüksek olabilmektedir (Ize ve Yeyati, 2003; De Nicoló, 2005, Basso vd., 2011; Marcelin ve Mathur, 2016; Kutan vd., 2012; Vieira vd., 2012). Dolarizasyonun, sistemde yerel para cinsi faizleri etkilemeyi amaçlayan merkez bankaları için parasal aktarımı zayıflatması ve hızlı dolarizasyon dönemlerinde döviz kuru oynaklığına yol açması gibi birçok olumsuz etkileri mevcuttur. Bu nedenle dolarizasyonun izlediği seyir para politikası otoriteleri ve düzenleyici kuruluşlar tarafından yakından takip edilmekte ve reel getirilerin dolarizasyonu azaltıcı yönde oluşmasına yönelik politikalar geliştirilmektedir. Bu çalışmada, dolarizasyonun önemli belirleyicilerinden olan reel getirilerin mevduat dolarizasyonunu etkileme gücü ve bu etkinin enflasyon ve kur oynaklığıyla olan dinamik ilişkisi analiz edilmektedir.

Ülkemizde son yıllardaki dolarizasyon eğiliminin reel getirilerle ilişkisi iki ana dinamik üzerinden incelenmektedir. Birinci dinamik yerel para cinsi-yabancı para faiz farkının kur hareketleri dikkate alındığında ne kadar ilgi çekici olduğuyla ilintilidir. Açık faiz oranı paritesi (*uncovered interest rate parity-UIP*) olarak yazında bilinen söz konusu denge uyarınca, yerel para cinsi varlıklara olan ilgi yabancı para üzerinden elde edilen faiz geliri ve döviz kuru kaynaklı kazanç ile ilgilidir.¹ İkinci dinamik ise yurt içi enflasyon gelişmeleri hesaba katıldığında yerel para cinsi varlıkların reel getirisininin (*Fisher*) cazipliği ile ilintilidir. Dolayısıyla ilk dinamik yerel para mevduata alternatif olan YP mevduata ilave getiriyi hedeflerken, ikinci dinamik enflasyon oranı üzerinde mevduat getirisinin artırılmasına dönüktür.

Veri ve Yöntem

Çalışma kapsamında farklı veri kaynakları birleştirilmiştir. İlk aşamada bankaların aylık ve günlük bilançoları kullanılarak banka bazında mevduat dolarizasyonu oranı (YP mevduat/toplam mevduat) hesaplanmıştır.² İkinci aşamada bankaların haftalık akım mevduat raporlamalarından elde edilen üç ay vadeli yıllık TL mevduat faizi serileri *Fisher* ve *UIP* getirilerinin hesaplamasında kullanılmıştır. Daha sonra *UIP* ve *Fisher* getiri değişkenlerinin hesaplamasında kullanılmak üzere EVDS'den ABD dolar kuru verisi, benzer şekilde Bloomberg Terminal'den overnight interest rate swap'ların (OIS) ima ettiği yıllık ABD doları faiz verisi elde edilmiştir. Farklı kaynaklardan elde edilen bu finansal veriler, TL mevduat faizi verisi ile birleştirildikten sonra *Fisher* ve *UIP* getirileri hesaplanmıştır. Üçüncü aşamada banka bazlı dolarizasyon oranı verisi ile *Fisher* ve *UIP* getirileri eşleştirilmiştir. Son olarak çalışmada kontrol değişkeni olarak kullanılmak üzere aylık bilançolardan bankaların aktif büyüklüğü (toplam aktiflerin doğal logaritması), özkaynak karlılığı (net kâr/ ortalama aktifler) ve kaldıraç oranı (toplam özkaynakların/ toplam özkaynaklar) serileri oluşturularak veri seti ile birleştirilmiştir.

Çalışmaya dahil edilen analizler Ocak 2013- Ocak 2025 örneklem dönemi için sektörün önemli bölümünü oluşturan (sektör mevduatının yüzde 90'ını; aktif büyüklüğünün yüzde 85'ini) 22 bankayı ele almaktadır. İncelenen bu bankaların ortalama ve medyan dolarizasyon oranı sektör genelindeki dolarizasyon oranına oldukça yakındır (Grafik IV.2.I.1).

Temel ampirik model aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur:

$$\text{Dolarizasyon oranı}_{i,t} = \beta(\text{Getiri}_{i,t}) + \sum_k \vartheta_k(\text{Kontrol}) + \delta_i + \theta_t + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

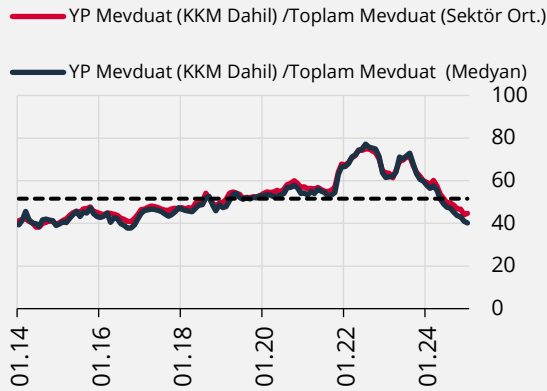
¹ UIP koşulu, yerel para birimi cinsinden bir varlığa yatırım yapmak ile YP cinsinden bir varlığa yatırım yapmak arasında arbitraj olmaması koşuludur. Bu durumun yerel para cinsi finansal varlıklar lehine bozulması durumunda dolarizasyonu azaltıcı yönde etkili olabilir.

² YP mevduatlara KKM tutarı eklenmiştir.

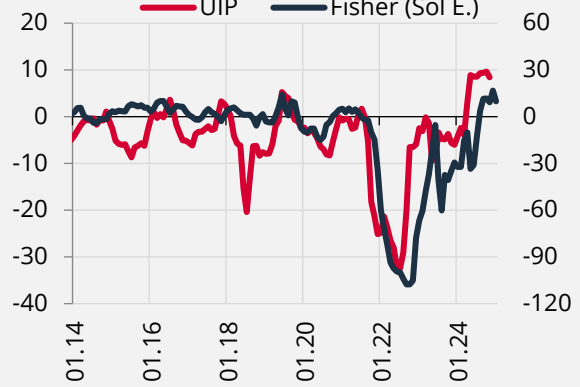
Denklem (1)'de *Dolarizasyon oranı* değişkeni banka ve zaman bazında değişen YP mevduat oranının t zamanındaki değeridir. *Getiri* değişkeni ise banka bazında hesaplanan *Fisher ve UIP* getirilerini ifade etmektedir. *Fisher*, yıllık enflasyon üzerine verilen yıllık TL mevduat getirisini, *UIP* ise yabancı para faiz oranı, yıllık döviz kuru değişimine kıyasla yatırımcının elde ettiği yıllık TL mevduat getirisini ifade etmektedir.³ Modele banka bazlı kontrol değişkenlerin (*Kontrol*) bir gecikmesi eklenmiştir.⁴ Model ayrıca banka (δ_t) ve zaman (θ_t) sabit etkilerini içermektedir. Standart hatalar banka ve ay düzeyinde kümelenmiştir.

Mudilerin YP mevduata yönelimleri mevduat dolarizasyon oranı üzerinden takip edilmektedir. 2018 yılından sonra tarihsel ortalaması üzerine çıkan dolarizasyon oranı 2022 yılı ağustos ayında KKM'nin de etkisiyle yüzde 76 olan tarihi olarak en yüksek seviyesine (22 banka üzerinden analiz) ulaşmıştır (Grafik IV.2.1.1). 2023 yılı ikinci yarısından itibaren sıkı para politikası başta olmak üzere TCMB'nin uyguladığı politikalar, TL mevduattan YP mevduata geçişi büyük ölçüde sınırlandırmış ve dolarizasyon oranı geçmiş dönem ortalamasına yakınsamıştır. Bu gelişmede, mevduat getirilerinin mudileri yerel para cinsinden mevduat tutma konusunda teşvik eden seviyeye ulaşması etkili olmuştur (Grafik IV.2.1.2). *Fisher* ve *UIP* getirileri dönemsel olarak farklılık göstermekle birlikte 2024 yılı ocak ayından itibaren bu göstergelerin ima ettiği getiriler, TL mevduat yatırımcısına son 10 yıl içinde en yüksek reel getirin verildiğini göstermektedir (Grafik IV.2.1.2).⁵

Grafik IV.2.1.1: Mevduat Dolarizasyonu
(22 Banka Ort., %)

Grafik IV.2.1.2: Fisher ve UIP Getirileri
(Yıllık, 22 Banka Ort., %,)

Kaynak: TCMB, BDDK, Bloomberg.

Son gözlem: 01.25

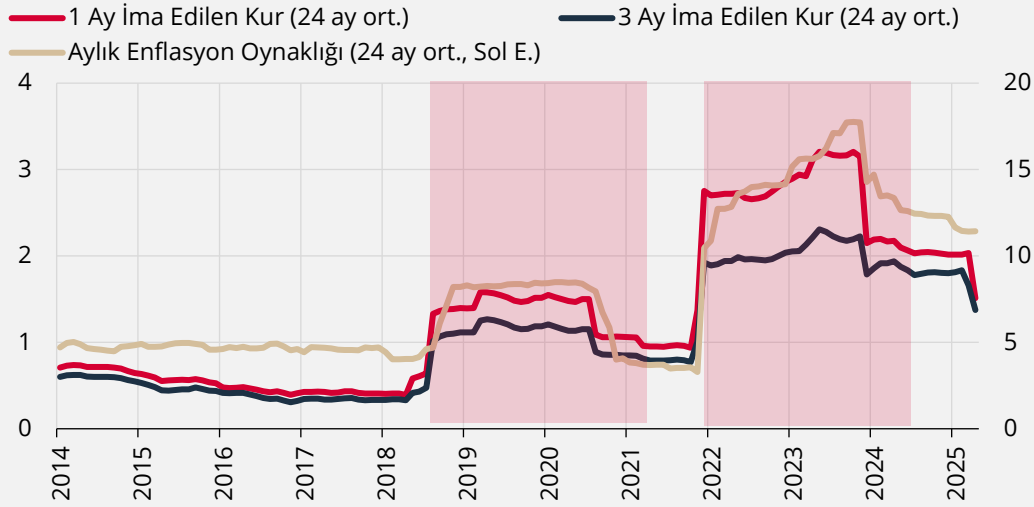
Dipnot: Mevduat dolarizasyonu ve Fisher, UIP getirileri 22 banka üzerinden hesaplanmıştır. YP mevduatın toplam mevduatlara oranını gösteren mevduat dolarizasyonu hesaplanırken, YP mevduata kur korumalı mevduat hesapları dâhil edilmiştir. Ort. ortalamayı ifade etmektedir.

Mudilerin mevduat tercihini açıklamada enflasyon, döviz kuru, yerel ve uluslararası faizler gibi faktörlerin (bk. Ize ve Yeyati, 2003; De Nicoló, 2005, Basso vd., 2011; Marcelin ve Mathur, 2016) yanı sıra, enflasyon ve kur oynaklığının da dolarizasyon üzerinde etkili olduğu bilinmektedir (bk. Vieira ve diğerleri, 2012). Bu amaçla enflasyon ve döviz kuru oynaklıkları incelendiğinde, Türkiye'de 2018 yılından sonra kur ve enflasyonda kayda değer oynaklıkların yaşandığı görülmektedir (Grafik IV.2.1.3). Bu kapsamda reel getirilerin dolarizasyon üzerindeki etkisinin oynaklığın arttığı 2018 yılı sonrasında önceki dönemlere göre farklılaşması beklenebilir. Bu durumu test etmek amacıyla ilk olarak Model (1) 2018 öncesi ve sonrası için ayrı ayrı çalıştırılmış ve katsayılarıdaki değişiklik analiz edilmiştir.

³ *Fisher* getiri hesaplanırken, TL mevduat faizi gerçekleşen enflasyondan Fisher formülü $r = \frac{(1+i)}{(1+\pi)} - 1$ ile çıkarılmış kalan getiriden stopaj düşülmüştür. UIP getirisi, bankacılık sektörü ağırlıklı ortalama TL toplam mevduat faiz oranından ABD doları döviz kurunun yıllık değişimi ve OIS'in ima ettiği ABD doları faizlerin çıkarılmasıyla hesaplanmaktadır. Faiz oranlarından stopaj düşülmüştür.

⁴ Aktif büyüklüğü, özkaynak karlılığı, ve kaldıraç oranı.

⁵ Yerel ve uluslararası varlık faizlerinin dönemsel olarak farklılaşması, diğer deyişle açık faiz paritesini sağlamaması nedeniyle UIP getirisi yatırımcılar açısından dönemsel olarak arbitraj yaratmaktadır. Bu sebeple, açık faiz paritesinin sağlanmadığı varsayıldığı çalışmalarda faiz farklarının mevduat dolarizasyonu üzerinde etkili olduğu bulgulanmaktadır (Basso vd., 2011).

Grafik IV.2.1.3: Döviz Kuru ve Enflasyon Oynaklığı

Kaynak: TÜİK, Bloomberg.

Son Gözlem: 04.25

Dipnot: Aylık enflasyon farkı ve imâ edilen kurun (1 ay ve 3 ay) 24 aylık standart sapması alınmıştır.

İkinci olarak, kur oynaklığının dolarizasyon oranı-getiri ilişkisi üzerindeki etkisini incelemek üzere Denklem (2) tahmin edilmiştir. Bu denklemde bir önceki denkleme ilave olarak imâ edilen kur oynaklığı ve 12 aylık enflasyon oynaklığının yüksek olduğu dönemleri dinamik şekilde dikkate alan kukla değişken ile getiriler arasında etkileşim terimleri kullanılmış, böylece döviz kuru ve enflasyon oynaklığının mevduat dolarizasyonu ve getiri ilişkisini ne ölçüde değiştirdiği incelenmiştir. Bu amaçla tahmin edilen denklem aşağıda yer almaktadır.

$$Dolarizasyon\ oranı_{i,t} = \mu (Getiri + Getiri_{i,t} \times Oynaklık_t) + \sum_k \theta_k (Kontrol) + \delta_i + \theta_t + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

Denklem (2)'de *Dolarizasyon oranı*, *Getiri* değişken tanımları ve sabit etkiler Denklem (1) ile aynı şekilde oluşturulmuştur. Ek olarak, modele dâhil edilen *Oynaklık* vektörü kukla değişkenlerini ifade etmektedir.⁶ Bu değişkenin *Getiri* değişkeni ile çarpımından elde edilen μ katsayısı döviz kuru ve enflasyon oynaklığının tarihsel ortalamasının üzerinde olduğu dönemlerde getirilerin dolarizasyon oranı üzerindeki ilave etkisini göstermektedir.

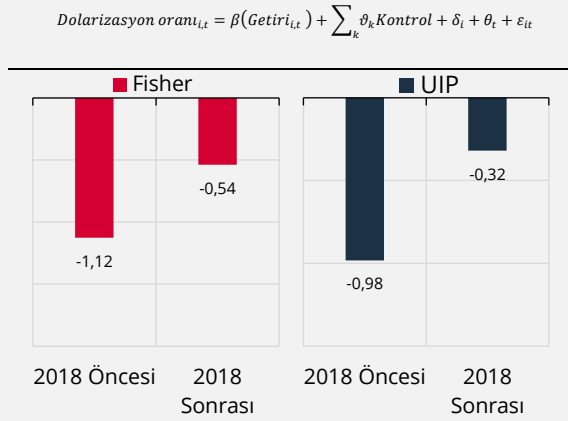
Sonuçlar

Denklem (1) üzerinden baz modelde getiri katsayısına (β) ilişkin sonuçlar Grafik IV.2.1.4'te sunulmaktadır. Denklem (1), getirilerin dolarizasyona etkisini diğer kontroller ve sabit etkileri dikkate alarak tahmin etmektedir. Grafik IV.2.1.4'te getiri ve dolarizasyon ilişkisi kur oynaklığının düşük olduğu 2018 öncesi ve yüksek olduğu 2018 yılı sonrası için ayrı ayrı analiz etmektedir. 2018 yılı öncesinde Fisher yıllık getiride 1 yüzde puan artış, dolarizasyon üzerinde 1,12 puan azaltıcı etkiye sahipken bu etki 2018 sonrası dönemde 0,54 olarak tahmin edilmiştir. Benzer şekilde 2018 yılı öncesinde UIP yıllık getiride 1 yüzde puan artış, dolarizasyon üzerinde 0,98 puan azaltıcı etkiye sahipken bu etki 2018 sonrası dönemde 0,32 olarak tahmin edilmiştir. Denklem 1'den elde edilen tahmin sonuçları, kur oynaklığının görece düşük olduğu 2018 yılı öncesinde, her iki getirinin mevduat dolarizasyonu üzerindeki negatif etkisinin daha güçlü olduğunu gösterirken, kur oynaklığının yüksek olduğu dönemde (2018 yılı sonrası) negatif etkisini korusa da seviye olarak daha düşük olduğunu göstermiştir (Grafik IV.2.1.4). Diğer bir ifadeyle sonuçlar, 2018 yılından sonra getirilerin dolarizasyon üzerindeki etkisi sınırlansa da negatif etkisini tüm dönemlerde devam ettirmiştir.

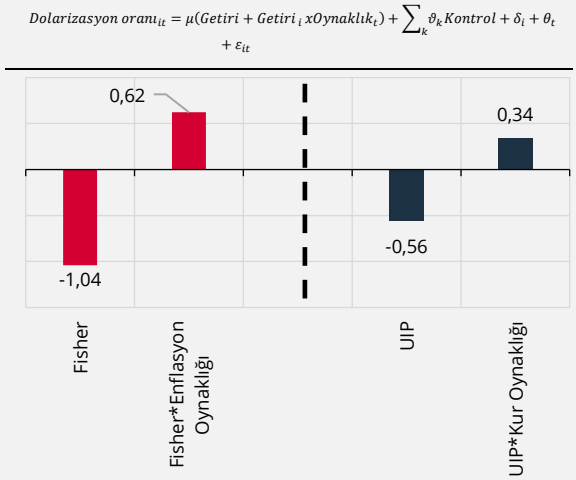
⁶ Enflasyon oynaklığı kukla değişkeni, son 12 ay üzerinden hesaplanan yıllık enflasyon oynaklığının tüm dönemler ortalamasından büyük olduğu dönemlerde 1 değerini alırken, diğer dönemlerde sıfıra eşittir. Kur oynaklığı kukla değişkeni ise üç ay sonrası imâ edilen ABD Doları/Türk lirası döviz kuru oynaklığının son 12 ay ortalaması tüm dönem ortalamasından büyükse bir, düşükse sıfır değerini almaktadır.

Çalışmanın ikinci aşaması *Fisher* ve *UIP* getirilerin mevduat dolarizasyonu üzerindeki etkisi Denklemler (2)'deki gibi enflasyon ve kur oynaklığının yüksek olduğu dönemlerde nasıl gerçekleştiği üzerine odaklanmaktadır. Grafik IV.2.1.5'te *Fisher* ve *UIP* getirilerin enflasyon ve kur oynaklığı ile çarpımından elde edilen μ katsayısının sonuçları sunulmaktadır. Model sonuçları, enflasyon ve ima edilen kur oynaklığının yüksek olması durumunda getirilerin dolarizasyon üzerindeki etkisinin sınırlandığını teyit etmektedir. Tahmin sonuçlarına göre gerek *Fisher* gerekse *UIP* getirileri üzerinden dolarizasyon üzerindeki etki volatilitenin yüksek olduğu dönemlerde *Fisher* ve *UIP* için yaklaşık olarak yüzde 59,61 (0,62/1,04) ve yüzde 60,71 (0,34/0,56) oranında azalmaktadır. Bu durum kur ve enflasyon oynaklığının arttığı dönemlerde getirilerin mevduat dolarizasyonu düşürmedeki etkisinin sınırlandığını göstermekte olup, oynaklıkların arttığı dönemlerde dolarizasyon eğiliminin azalması için mudilerin daha fazla reel getiri talep ettiğini ima etmektedir.

Grafik IV.2.1.4: Getiriler ve Dolarizasyon

Grafik IV.2.1.5: Getiriler ve Dolarizasyon: Oynaklığın Etkisi

Kaynak: TCMB, BDDK, Bloomberg.

Son Gözlem: 01.25

Dipnot: Katsayılar yüzde 1, 5 ve 10 seviyelerinde anlamlılığı göstermektedir. Sağdaki grafikte enflasyon ve kur oynaklığı değişkenleri kukla değişkenlerini ifade etmektedir. Enflasyon oynaklığı kukla değişkeni, son 12 ay üzerinden hesaplanan yıllık enflasyon oynaklığının tüm dönemler ortalamasından büyük olduğu dönemlerde 1 değerini alırken, diğer dönemlerde sıfıra eşittir. Kur oynaklığı kukla değişkeni ise üç ay sonrası ima edilen ABD doları döviz kuru oynaklığının son 12 ay ortalaması tüm dönem ortalamasından büyükse bir, düşükse sıfır değerini almaktadır.

Değerlendirme

Banka bazlı verilere dayanan analiz sonuçları, enflasyon üzerinde verilen TL mevduat getirilerinin ve kur değişimi, yerel-uluslararası faiz farkı üzerinde verilen TL mevduat getirilerinin tüm örneklem boyunca dolarizasyon oranını azalttığını göstermiştir. Diğer taraftan, enflasyon oynaklığındaki artışın *Fisher* getirilerinin dolarizasyon üzerindeki etkisini sınırlandığını ve benzer şekilde döviz kuru oynaklığındaki artışların da *UIP* getirilerinin mevduat dolarizasyonundaki düşüşü sınırlandığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, kur ve enflasyon oynaklıklarının sınırlanması ters dolarizasyon sürecinde olumlu etkiye sahiptir. Ayrıca analizler, yüksek oynaklık döneminde mudilerin dolarizasyon tercihini azaltmak için daha yüksek reel getiri talep ettiğini göstermektedir. Özetle, TCMB'nin Haziran 2023'ten bu yana uyguladığı sıkı para politikası başta olmak üzere almış olduğu makroihtiyati tedbirler kur ve enflasyondaki oynaklık başta olmak üzere yurtiçi ve küresel faktörlerin dolarizasyon üzerinde oluşturabileceği olumsuz etkileri sınırlandırmıştır. Döviz kuru ve enflasyon üzerindeki belirsizlikler azaldıkça TL mevduata yönelik geçtiğimiz bir yıldır görülen eğilimin devam etmesi beklenmektedir.

Referanslar

Basso, H. S., Calvo-Gonzalez, O., & Jurgilas, M. (2011). Financial dollarization: The role of foreign-owned banks and interest rates. *Journal of Banking & Finance*, 35(4), 794-806.

De Nicoló, G., Honohan, P., & Ize, A. (2005). Dollarization of bank deposits: Causes and consequences. *Journal of Banking & Finance*, 29(7), 1697-1727.

Geyikçi, U. B., & Özyıldırım, S. (2023). Deviations from covered interest parity in the emerging markets after the global financial crisis. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 85, 101765.

Ize, A., & Yeyati, E. L. (2003). Financial dollarization. *Journal of International Economics*, 59(2), 323-347.

Kutan, A. M., Ozsoz, E., & Rengifo, E. W. (2012). Cross-sectional determinants of bank performance under deposit dollarization in emerging markets. *Emerging Markets Review*, 13(4), 478-492.

Marcelin, I., & Mathur, I. (2016). Financial sector development and dollarization in emerging economies. *International review of financial analysis*, 46, 20-32.

Vieira, F. A., Holland, M., & Resende, M. F. (2012). Financial dollarization and systemic risks: New empirical evidence. *Journal of International Money and Finance*, 31(6), 1695-1714.

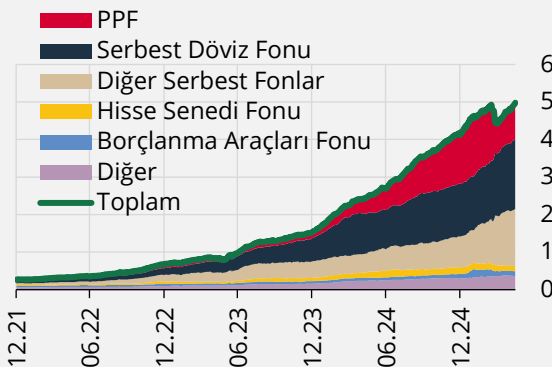
Kutu IV.2.II: Yatırım Fonlarında Güncel Görünüm

Özet: Türkiye’de son dönemde yatırım fonlarının büyüklüğü belirgin şekilde yükselerek finansal sistem içindeki önemi artmış ve portföy değeri 5 trilyon TL’ye ulaşmıştır. Bu çalışmada yatırım fonlarının portföy büyüklüğü, varlık ve para birimi dağılımı ve getirilerinin yanı sıra son dönemdeki piyasa oynaklığının olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla TCMB tarafından alınan önlemlere yer verilmektedir. Yatırım fonlarına girişlerde para piyasası fonları ve serbest döviz fonları öne çıkmış ve TL varlıkların portföy dağılımındaki payı yüksek seyretmiştir. Para piyasası fonlarına yönelik güçlü talepte ise getiri arayışı, parasal sıkılaşma sonrasında gecelik faiz oranının yüksek seviyelere ulaşması ve oldukça likit olmaları etkili olmuştur.

Yatırım fonları tasarrufların repo, mevduat, tahvil ve hisse senedi gibi çeşitli para ve sermaye piyasası araçları ile mevduattan oluşan portföyde değerlendirilmesini sağlayan yatırım kuruluşlarıdır. Getiri arayışı, parasal sıkılaşma sonrasında gecelik faiz oranının yüksek seviyelere ulaşması ve oldukça likit olmaları nedenleriyle yatırım fonlarına olan ilgi güçlenmiştir. Türkiye’de son dönemde yatırım fonlarının büyüklüğü belirgin şekilde yükselerek finansal sistem içindeki önemi artmıştır. Ancak, yatırım fonlarının hızlı büyüme eğilimi gösterdiği bu dönemde faydalarının yanında portföylerinin farklı varlık gruplarını içermesi nedeniyle maruz kalabileceği olası riskler, finansal istikrar açısından bu fonların yakından izlenmesini ve analiz edilmesini önemli kılmaktadır. Bu kutuda yatırım fonlarındaki yakın dönem gelişmeler incelenmektedir.

Yatırım fonlarının finansal sistem içindeki payı 2021 yılında yüzde 2,6 seviyesinde iken 2024 yılında yüzde 10’a ulaşmıştır. Sektörün güncel portföy değeri 2025 yılı mayıs ayı itibarıyla 5 trilyon TL’ye yakınsamıştır. Son yıllarda portföy değeri belirgin oranda artan yatırım fonlarındaki büyümenin özellikle 2023 yılı haziran ayında başlayan parasal sıkılaşma süreci ile güçlendiği ve 2024 yılında bu eğilimin ivmelendiği görülmektedir. 2023 yılı haziran ayından bu yana geçen dönemde yatırım fonlarının portföy değeri yaklaşık 4 trilyon TL artış göstermiştir (Grafik IV.2.II.1). Bu dönemde, serbest döviz fonlarının büyüklüğü 13 milyar ABD dolarından 49 milyar ABD dolarına, para piyasası fonlarının büyüklüğü ise, katılım ve serbest para piyasası fonları da dahil olmak üzere, 134 milyar TL’den 1,6 trilyon TL’ye yükselmiştir. Fon değerindeki artışta fonun yatırım yaptığı menkul kıymetlerin fiyat artışlarının yanı sıra fona yeni girişler de etkili olmaktadır. Getiri etkisinden arındırıldığında Haziran 2023-Mayıs 2025 döneminde serbest döviz fonlarına ve para piyasası fonlarına girişler güçlü seyretmiştir. Mart ayının ikinci yarısında finansal piyasalarda oynaklık gözlenmiş, bu gelişme özellikle devlet tahvillerinde belirgin olmak üzere finansal varlıklarda değer kayıplarına neden olmuş ve TL cinsi varlıklarda satış yönlü baskı oluşmuştur. Yüksek oynaklık sonrası para piyasası fonlarından çıkış yaşanırken, para piyasası ve borçlanma araçları fonlarından çıkan yatırımcılar TL mevduata, serbest para piyasası fonlarına ve serbest döviz fonlarına yönelmiştir (Grafik IV.2.II.2).

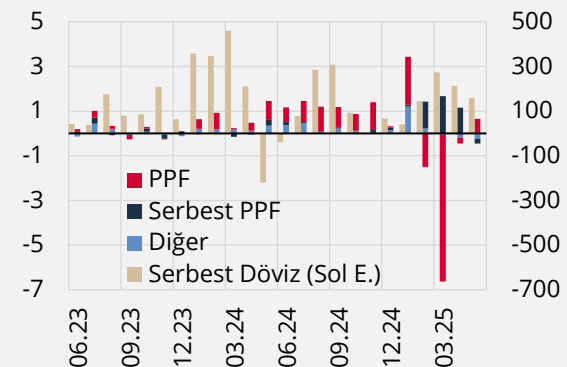
Grafik IV.2.II.1: Yatırım Fonları Portföy Değeri (Trilyon TL)

Kaynak: TEFAS

Dipnot: PPF para piyasası fonlarını göstermektedir.

Grafik IV.2.II.2: Net Giriş Çıkışlar (Milyar TL, Milyar ABD doları)

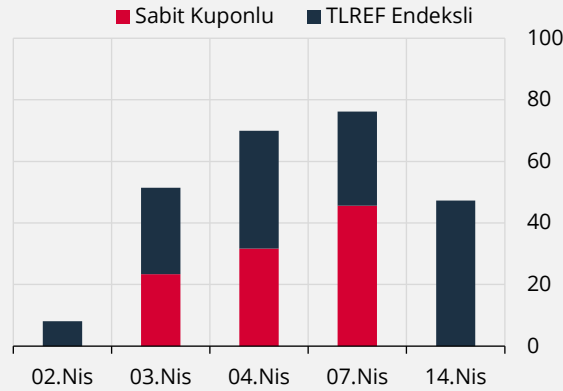

Son Gözlem: 16.05.25

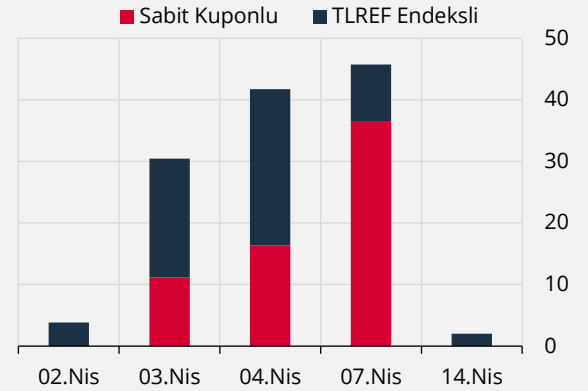
Dipnot: PPF tahvil tutma zorunluluğu bulunan para piyasası fonlarını, serbest PPF serbest şemsiye fonu altında isminde para geçen fonlarını, serbest döviz fonları ise ilgili şemsiye fon türünde isminde döviz geçen fonlarını göstermektedir.

Merkez Bankası 2 Nisan – 14 Nisan 2025 valör tarihleri arasında tahvil piyasasındaki likidite koşullarını iyileştirmek ve sağlıklı fiyatlamaya oluşumunu desteklemek amacıyla sabit kuponlu ve TLREF'e endeksli DİBS alımları gerçekleştirmiştir. Açılan doğrudan alım ihalelerinde toplam 253 milyar TL tutarında teklif alınmış, 123,7 milyar TL tutarındaki kısmı portföye dahil edilmiştir (Grafik IV.2.II.3 ve 4). Gerçekleştirilen doğrudan alım ihalelerinde, 59,7 milyar TL tutarında TLREF'e endeksli ve 64 milyar TL tutarında sabit kuponlu DİBS alınmıştır. Doğrudan alım ihalelerinin katkısıyla tahvil piyasasındaki oynaklıklar sınırlandırılırken, nisan ayında para piyasası fonlarından çıkışlar önemli ölçüde durmuş ve yakın dönemde net girişler görülmüştür.

Grafik IV.2.II.3: Doğrudan Alım İhale Teklif Nominal Tutarları (Milyar TL)

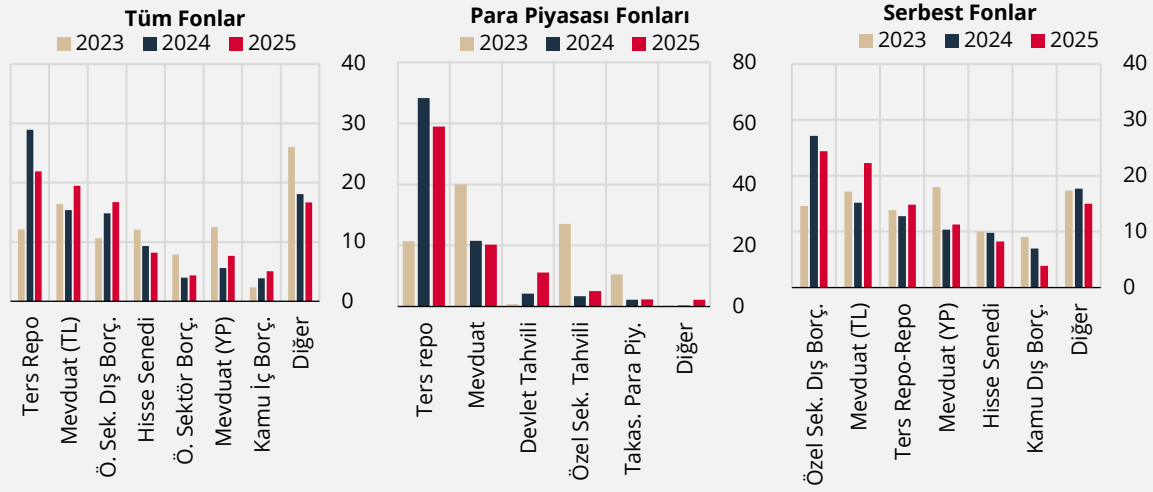
Grafik IV.2.II.4: Doğrudan Alım Nominal Tutarları (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 23.05.25

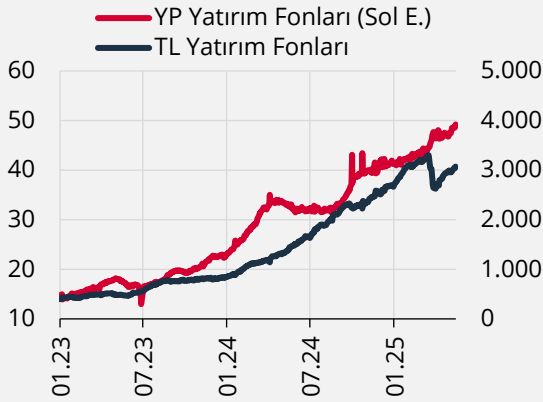
Yatırım fonları, yatırım yaptıkları finansal araçlara göre sınıflandırılmakta ve portföylerindeki finansal varlıkların ağırlıklarında zaman içinde farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, para piyasası fonları, vadesine en fazla 184 gün kalmış likiditesi yüksek, düşük riskli para ve sermaye piyasası araçlarından oluşan ve portföyünün günlük olarak hesaplanan ağırlıklı ortalama vadesi en fazla 45 gün olan fonlardır. Para piyasası fonlarının fon toplam değerinin azami yüzde 50'si mevduat/katılma hesaplarında değerlendirilirken, yüzde 25'i para piyasasındaki ters repo işlemlerinde değerlendirilebilmektedir. Ayrıca, 21 Kasım 2024'te SPK'nın Yatırım Fonlarına İlişkin Rehber'de yayımladığı düzenleme ile para piyasası fonları portföyünün asgari yüzde 10'u kadar DİBS tutulması zorunluluğu getirilmiş ve fonların bu sınırlamaya 28 Şubat 2025 tarihine kadar uyum sağlaması zorunlu kılınmıştır. Bu değişiklik, para piyasası fonları portföy dağılımında DİBS'lerin payı yüzde 11'e yükselirken ters repo işlemlerinin payı yüzde 59'a, mevduatın payı ise yüzde 20'ye gerilemiştir (Grafik IV.2.II.5). Serbest fonlar, diğer fonlardan farklı olarak yatırım stratejisinde daha esnek bir yapıya sahiptir. Bu çerçevede, bahse konu fonlar ağırlıklı olarak döviz cinsi yatırım araçlarından oluşmakla birlikte her bir fonun farklı döviz cinslerine ve finansal araçlara yatırım yapma esnekliği bulunmaktadır. Buna ilave olarak bu fonların portföy dağılımında dış borçlanma araçları, mevduat ve ters repo işlemleri öne çıkmaktadır. Para piyasası fonlarının TL faiz oranı değişimlerine, serbest fonların ise döviz kuru, ülke risk primi, hisse senedi fiyatı, yabancı ülke hazine tahvili getirisi ve yurt içi yabancı para mevduat faiz oranındaki değişimlerine göreli olarak daha duyarlı olduğu söylenebilir.

Grafik IV.2.II.5: Yatırım Fonu Portföy İçerik Dağılımı (%)

Kaynak: Takasbank

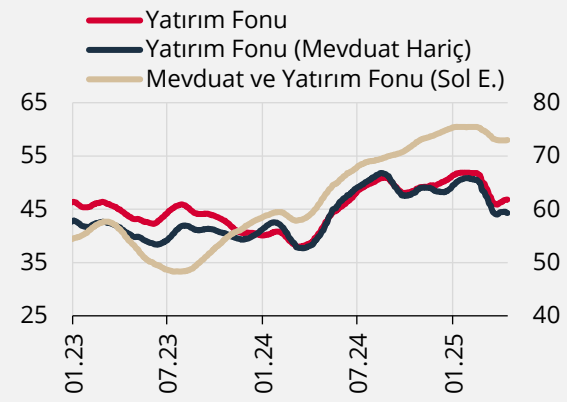
Son Gözlem: 16.05.25

Yatırım fonlarının portföy değerindeki artışta TL cinsi varlıklardaki gelişimin etkili olduğu görülmektedir (Grafik IV.2.II.6). Yatırım fonlarında TL cinsi varlıkların payı 2024 yılı boyunca artış göstererek yüzde 60'ı aşmıştır (Grafik IV.2.II.7). Benzer eğilim TL mevduat için de gözlenirken, TL mevduat payı 2023 yılı ağustos ayında yüzde 31,7 olan seviyesinden 16 Mayıs itibarıyla yüzde 59'a yükselmiştir. Bu çerçevede, TL faiz oranlarının bulunduğu seviye TL yatırımlarını cazip kılmaktadır.

Grafik IV.2.II.6 TL ve YP Yatırım Fonları
(Milyar TL, Milyar ABD Doları)

Kaynak: TEFAS

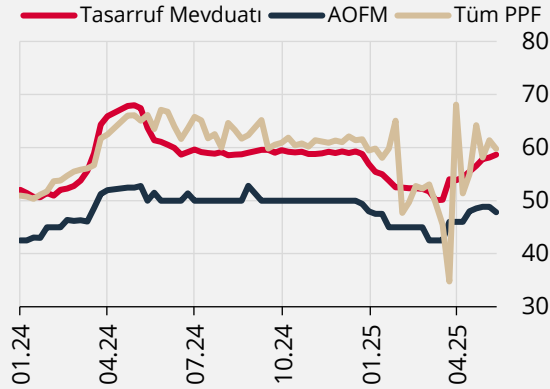
Dipnot: Portföy içerik dağılımındaki varlıklar para birimine göre sınıflandırılarak hesaplanmıştır.

Grafik IV.2.II.7: TL Pay Gelişimi (20 GHÖ, %)

Son Gözlem: 16.05.25

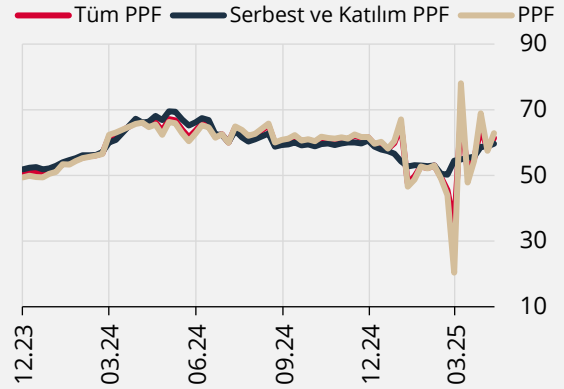
Dipnot: TL payı toplam menkul kıymet yatırım fonları içerisindeki TL cinsi fonların oranını, mevduat hariç pay ise portföy içeriği TL-YP mevduat dışlanarak hesaplanan oranı, mevduat ve yatırım fonu ise tüm bankacılık mevduatı ve yatırım fonları dâhil TL payı oranını ima etmektedir.

Yatırım fonlarına artan ilgide özellikle para piyasası fonlarının oldukça kısa vadeli ve likit olmaları ile mevduata ikame oluşturmalarının yanında getiri avantajı sunmasının da önemli bir faktör olduğu değerlendirilmektedir. 2024 yılında 1-3 ay vadeli mevduatın faizi ise yüzde 59 seviyesinde oluşurken 2024 yılı başından itibaren para piyasası fonlarının getirisi genel olarak TL mevduat faizinin üzerinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.2.II.8). Mayıs ayı itibarıyla 1-3 ay vadeli mevduat faizleri yüzde 59 seviyesinde gerçekleşirken, para piyasası fonlarının getirisi yüzde 60 seviyesindedir. DİBS tutma yükümlülüğü olan para piyasası fonlarında son dönemde para politikasında sıkılaşma ve yabancıların DİBS payındaki azalma ile birlikte tahvil faizleri artmış ve fonların getirilerinde oynaklığa neden olmuştur. Getirilerde yaşanan bu oynaklığa rağmen para piyasası fonların getirileri serbest ve katılım şemsiye fon türü altındaki getirileri yakalamış ve yüzde 60 seviyelerine ulaşmıştır (Grafik IV.2.II.9).

Grafik IV.2.II.8: Mevduat ve Para Piyasası Fon Getirileri (%)

Kaynak: TEFAS

Dipnot: İşlem gören-görmeyen serbest ve katılım dahil ünvanında para geçen tüm para piyasası fonları üzerinden hesaplanmıştır. Fon bazında haftalık getiriler son portföy değeri ile ağırlıklandırılarak hesaplanmıştır. Tasarruf mevduat faizi için 1-3 ay vadeli faiz oranı kullanılmıştır.

Grafik IV.2.II.9: Para Piyasası Fon Getirileri (%)

Son Gözlem: 16.05.25

Dipnot: Serbest PPF, serbest şemsiye fonunun altında ünvanında para geçen fonları; katılım PPF, katılım şemsiye fonunun altında ünvanında para geçen fonları içermektedir. Tüm PPF para piyasası şemsiye fonu ile bahsi geçen serbest ve katılım PPF'lerin toplamını göstermektedir. Fon bazında haftalık getiriler son portföy değeri ile ağırlıklandırılarak hesaplanmıştır.

Sonuç olarak son yıllarda yatırım fonlarının finansal sistemdeki büyüklüğü artmış ve 2024 yılı boyunca fonlara net girişler güçlü seyretmiştir. Yatırım fonlarına girişlerde para piyasası fonları ve serbest döviz fonları öne çıkmış ve TL varlıklar portföy değerindeki artışta sürükleyici olmuştur. Sıkı para politikası ve makroihtiyati politikaların oynadığı rolün yanı sıra teknolojik gelişmeler ve finansal araç çeşitliliğinin artması gibi etkenlerle yaygınlaşan yatırım fonları, sunduğu getiri avantajı ve kolaylıkla likidite edilebilme özelliği ile temel tasarruf aracı olan mevduata ikame oluşturmaktadır. Yatırım fonları kullanımının yaygınlaşması sermaye piyasalarının derinleşmesi, likiditesinin artması, kaynakların ve riskin dağıtılması ve para politikası etkinliğinin artması açısından önemlidir. Diğer yandan yatırım fonları da bankalarda olduğu gibi likidite riski, piyasa riski, kur ve faiz oranı riski gibi risklere maruz kalmakta, finansal şoklar karşısında portföy yapısına göre ani fon çıkışları ve hızlı varlık satışları gözlenebilmektedir. Nitekim mart ayının ikinci yarısında finansal piyasalarda oynaklık gözlenmiş, bu gelişme yatırımcıların para piyasası fonlarından çıkarak diğer fonlara yönelmesine sebep olmuştur. Bu nedenle yatırım fonlarının maruz kaldığı riskler ile büyüklüğü, varlık ve para birimi dağılımının finansal istikrara etkilerinin yakından takip edilmesi önem arz etmektedir.

Kutu IV.2.III: Katılım Bankacılığında Likidite Yönetimi ve TCMB Uygulamaları

Katılım bankacılığı alanında faaliyet gösteren bankaların bulunduğu ülkelerde, katılım finans ilke ve esaslarına uygun likidite yönetim araçlarının geliştirilmesi finansal istikrar açısından önem taşımaktadır. Likidite imkânlarının katılım finans ilkelerine uygun mekanizmalarla tesis edilmesi, sektörün gelişimi ve finansal piyasaların sağlıklı işleyişine katkı sunmaktadır. Katılım finans kuruluşlarına yönelik uygun likidite yönetim mekanizmalarının geliştirilmesi merkez bankaları ile birlikte uluslararası kuruluşların da düzenleme gündeminde yer almaktadır. Bu kapsamda, katılım finans ile uyumlu likidite araçlarının düzenleyici otoriteler tarafından geliştirilmesine rehberlik etmesi amacıyla İslami Finansal Hizmetler Kurulu (IFSB)¹ tarafından bir teknik not (IFSB TN-5) yayımlanmıştır. Bu kutuda, likidite yönetim araçlarına ilişkin IFSB teknik notu incelenmekte ve TCMB likidite yönetim araçları ile karşılaştırılmaktadır.

Katılım Finans İlkelerine Uygun Likidite Risk Yönetim Araçlarına İlişkin Teknik Not²

IFSB tarafından hazırlanan “Katılım Finans İlkelerine Uygun Likidite Risk Yönetim Araçları” adlı teknik notta, farklı ülkelerdeki katılım bankalarının likidite riski yönetimi konusunda karşılaştığı zorluklara değinilmekte ve çeşitli öneriler yer almaktadır. Ülkemizde faaliyet gösteren katılım bankalarının likidite yönetiminin finansal istikrara sunduğu katkı açısından uluslararası standartların incelenmesi önem arz etmektedir. Kira sertifikaları (sukuk), likidite açısından katılım bankalarının bilançosunda önemli bir yere sahiptir. Bu menkul kıymetler ikincil piyasada alım-satıma konu edilip edilemeyeceğine göre sınıflandırılmaktadır. Alım-satıma konu edilebilmeleri hususu katılım finans ilke ve esaslarına göre belirlenmektedir. Ayrıca, ikincil piyasada işleme konu edilebilmeleri açısından likidite üzerinde kalıcı etki oluşturabilmektedir. Kira sertifikalarının açık piyasa işlemleri ve hazır imkânlar kapsamında parasal otoritelerce teminata kabul edilmesi likidite yönetimine katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte, katılım finans esaslarına uyumlu likidite risk yönetimi açısından katılım bankalarının karşılaştığı birtakım zorluklar bulunmaktadır. Bunlar arasında, katılım finans ilkelerine uygun kısa vadeli ve likit kira sertifikası arzının sınırlı olması ön plana çıkmaktadır. Buna göre, katılım finans ilkeleriyle uyumlu ve sektörün ihtiyaçlarına göre tasarlanmış likidite yönetim araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. İlgili notta, düzenli olarak borçlanma otoriteleri tarafından kira sertifikası ihraç edilmesinin önemli olduğu ve likidite yönetiminde çeşitliliğin artırılması için yeni enstrümanların geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ek olarak, katılım finans kurumları için uygun teminat mekanizmalarının oluşturulması ve ikincil piyasa likiditesinin artırılmasına yönelik adımların atılması ön plana çıkmaktadır. Diğer taraftan, likidite yönetimi kapsamında merkez bankaları ve düzenleyici otoritelerin uygulamaya koyabileceği likidite enstrümanları Tablo IV.2.III.1’ özetlenmektedir.

Tablo IV.2.III.1: Likidite Yönetimine Yönelik Araç Önerileri

Sterilizasyon Araçları	Likidite Sağlama Araçları	Bankalararası İşlemler	Sukuk	Döviz Likidite Yönetimi
Karz	Karz	Karz	Selem	Vaat Bazlı Yöntemler
Yatırım Vekaleti	Yatırım Vekaleti	Yatırım Vekaleti	Murabaha	
Emtia Murabahası	Emtia Murabahası	Emtia Murabahası	İcara	
Yatırım Vekaletine Dayalı Mevduat Sertifikaları	Geri Satım Vaadi ile Alım (Repo)	Geri Satım Vaadi ile Alım (Repo)	Müşareke	
	Teminatlı Emtia Murabahası	Teminatlı Emtia Murabahası	Mudarebe	
		Mudarebe	Yatırım Vekaleti	

Kaynak: IFSB

Dipnot: Detaylar ve tanımlar için <https://tkbb.org.tr/katilim-sozluk> adresine bakılabilir.

¹ 2002 yılında düzenleyici otoritelerce kurulmuş olan IFSB, bankacılık ve finans alanındaki uluslararası standartları katılım finans ilke ve esaslarına uyarlamakta ve yeni standartlar oluşturarak sektörün gelişimini teşvik etmektedir. 84’ü düzenleyici ve denetleyici, 10’u uluslararası kuruluş ve 91’i özel sektör kuruluşu olmak üzere IFSB’nin toplam 185 üyesi bulunmaktadır. Ülkemizden IFSB’ye TCMB, BDDK ve SEDDK tam üye; Hazine ve Maliye Bakanlığı yardımcı üye, SPK, Kuveyt Türk, Ziraat Katılım ve Albaraka Türk ise gözlemci üyedir.

² <https://www.ifsb.org/wp-content/uploads/2023/11/Final-TN-5-Technical-Note-on-Shariah-compliant-Liquidity-Management-Tools.pdf>

TCMB Tarafından Katılım Bankalarına Sağlanan İmkanlar

TCMB, ödeme sistemlerinin ve finansal piyasaların etkin ve sağlıklı bir şekilde çalışmasını sağlamak amacıyla fonlama ve sterilizasyon işlemleri gerçekleştirmektedir. TCMB'nin sunduğu imkanlara erişimde konvansiyonel bankalar ile katılım bankaları arasında bir farklılık bulunmamakta olup; katılım bankaları söz konusu imkânları katılım finans ilke ve standartlarına uyum çerçevesinde kullanabilmektedir.³ Katılım bankaları 2011 yılından bu yana TCMB ile karşılıklı işlem yapabilmektedir.

Fonlama Araçları ve Teminat Düzenlemeleri

Fonlama ihtiyacı bulunan katılım bankaları TCMB politika faizi seviyesinden 1 hafta vadeli repo ihalelerine katılabilmektedir. İhalede kazanan katılım bankaları teminat⁴ olarak kira sertifikaları karşılığında borçlanma sağlayabilmektedir. Ayrıca katılım bankalarına ilave bir olanak sağlanması amacıyla TCMB tarafından teminat⁵ havuzuna ILM (Uluslararası İslami Likidite Yönetimi Kurulu) kıymetleri getirme olanağı tanınmaktadır (Ekim 2014). Bunun yanında, döviz, efektif ve altın depoları da teminat havuzuna dahil edilmektedir. Ayrıca, katılım bankalarının TCMB borç alma oranı seviyesinden fonlamaya erişim sağlayabilmesi amacıyla Türk lirası (TL) cinsi kira sertifikası karşılığında gerçekleştirilen kotasyon repo imkânı bulunmaktadır. TCMB, operasyonel gerekçelerle devlet tahvili ve kira sertifikası doğrudan alım ihaleleri düzenleyerek APİ portföyünü desteklemektedir. Bu imkân çerçevesinde kira sertifikası doğrudan alım ihalelerine katılım bankaları da katılabilmektedir. İlave olarak, katılım bankaları TCMB'nin nihai kredi merci olması sebebiyle gün içi ve gecelik vadelerde fonlamaya erişebilmektedir. Bu kapsamda, bankalar kotasyon repo yoluyla Geç Likidite Penceresi (GLP) imkânı dahilinde fonlamaya erişim sağlayabilmektedir.⁶ Ayrıca, katılım bankaları gün içinde geçici likidite ihtiyaçlarının ortaya çıkması durumunda Gün İçi Limit (GİL) işlemleri imkanından faydalanabilmektedir. TCMB, kendi bünyesindeki piyasalara ek olarak, diğer para piyasalarında da işlem gerçekleştirmektedir. BIST bünyesinde bulunan ve katılım finans ilke ve esasları çerçevesinde repo ve ters repo işlemlerinin gerçekleştirildiği Taahhütlü İşlemler Pazarı (TİP) 2018 yılı temmuz ayında faaliyete geçmiştir. TCMB TİP'te 2018 yıl sonundan itibaren repo işlemi yapmaya başlamıştır. Bu piyasada katılım bankaları TCMB borç alma oranı seviyesinden gecelik vadede fonlamaya erişebilmektedir. TL fonlama imkânlarına ek olarak, 2018 yılında bankaların likidite yönetimindeki etkinliğinin artırılması amacıyla döviz karşılığı TL swap piyasası işlemlerine başlanmıştır. Ayrıca, BIST Swap Pazarında TCMB taraflı ABD doları veya euro karşılığı TL swap işlemleri de yapılmaktadır. Fonlama araçlarına ilave olarak, 2019 yılında TCMB bünyesinde TL ve döviz karşılığı altın swap piyasası açılarak⁷ bankaların likidite yönetimine katkı sağlanmıştır.

Sterilizasyon Araçları

TCMB parasal aktarım mekanizmalarını güçlendirerek finansal piyasaların etkin ve sağlıklı bir şekilde çalışmasını sağlamakta ve bu doğrultuda piyasadaki likidite düzeyini belirlemektedir. Dolayısıyla, likidite düzeyinin belirlenen seviyede oluşmasını tesis etmek amacıyla, piyasada likidite açığı bulunan dönemlerde fonlama araçları kullanılırken, likidite fazlası bulunduğu da sterilizasyon işlemleri gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda, TCMB ihale ve kotasyon yöntemiyle ters repo imkânını kullanarak katılım bankalarında bulunan fazla likiditeyi sterilize edebilmektedir. Benzer şekilde piyasadaki fazla likiditenin kalıcı olarak çekilebilmesi için gerçekleştirilebilecek doğrudan satım ihaleleri de TCMB araç seti içerisinde yer almaktadır.

³ Konvansiyonel bankalar mevduat bankaları ile yatırım ve kalkınma bankalarını ifade etmektedir.

⁴ Katılım bankalarıyla yapılan repo işlemlerinde katılım finans usullerine uyum nedeniyle kira sertifikaları geri alım (satım) vaadiyle satım (alım) işlemleri yoluyla gerçekleştirilmektedir. Diğer bankalarda bu işlemler teminat karşılığı gerçekleştirildiği için genel ifade ile kira sertifikalarının ve diğer kıymetlerin teminata konu olduğu belirtilmiştir.

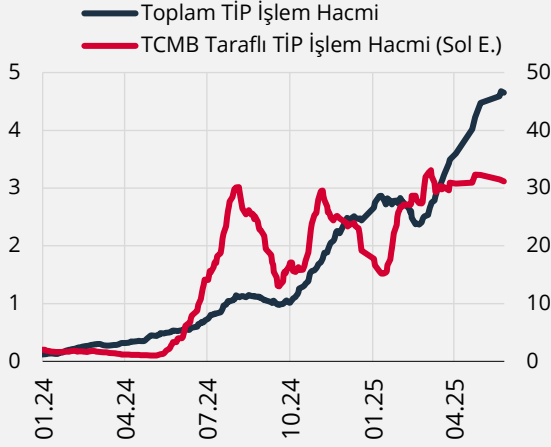
⁵ Repo işlemlerinde teminatlar; işlem karşılığı teminat ve ortak teminat havuzunda bulunan teminatlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İşlem karşılığı teminat repo işlemlerinde gerçekleşen tutara karşılık tutulan teminatlardır. Ortak teminat havuzunda bulunan teminatlar ise işlem karşılığı teminatlarda bildirilen kıymetlerin türüne ve vadesine göre tutulması gereken ek teminatlardır. Ortak teminat havuzunda bulunan kıymetler, diğer APİ, BPP ve swap işlemlerinde de teminat olarak kullanılmaktadır.

⁶ [Türk Lirası İşlemleri Uygulama Talimatı](#) sayfa 22'den TCMB APİ ve nihai kredi merci işlemleri saatlerine ilişkin detaylara erişilebilir.

⁷ Swap yoluyla TL fonlama işlemleri TCMB'nin gerekli gördüğü durumlarda dönemsel olarak kullanılabilmektedir. 2024 yılından itibaren bu işlemler gerçekleştirilmemektedir.

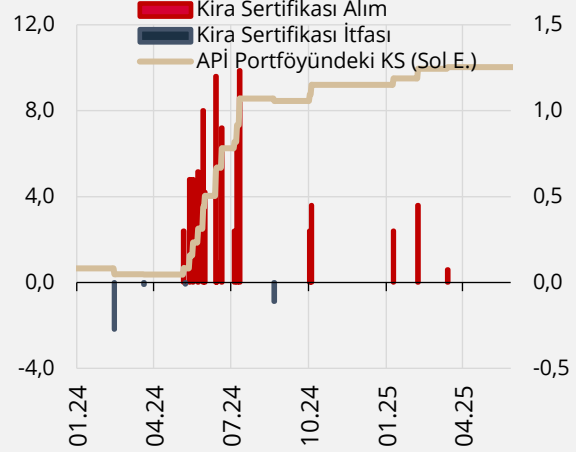
TCMB 2019 Mayıs ayından itibaren TİP'te ters repo işlemleri yapmaya başlamıştır. Ters repo işlemlerinde geri alım vaadi ile kıymet satımı gerçekleştirildiği için, yapılabilecek işlem limiti TCMB'nin APİ portföyünde bulunan kira sertifikası tutarı ile sınırlıdır. Bu çerçevede, sterilizasyon imkânını güçlendirmek amacıyla TİP'te yapılacak ters repo işlemlerinde kullanılmak üzere özellikle 2024 yılında TCMB tarafından kira sertifikası alım ihaleleri gerçekleştirilmiştir. Son dönemde açılan ihaleler ile APİ portföyünde bulunan kira sertifikası miktarı Mayıs 2025 itibarıyla nominal 10 milyar TL seviyesine gelmiştir (Grafik IV.2.III.1 ve Grafik IV.2.III.2).

Grafik IV.2.III.1: TİP İşlem Hacmi (30 Günlük HO, Milyar TL)

Kaynak: TCMB

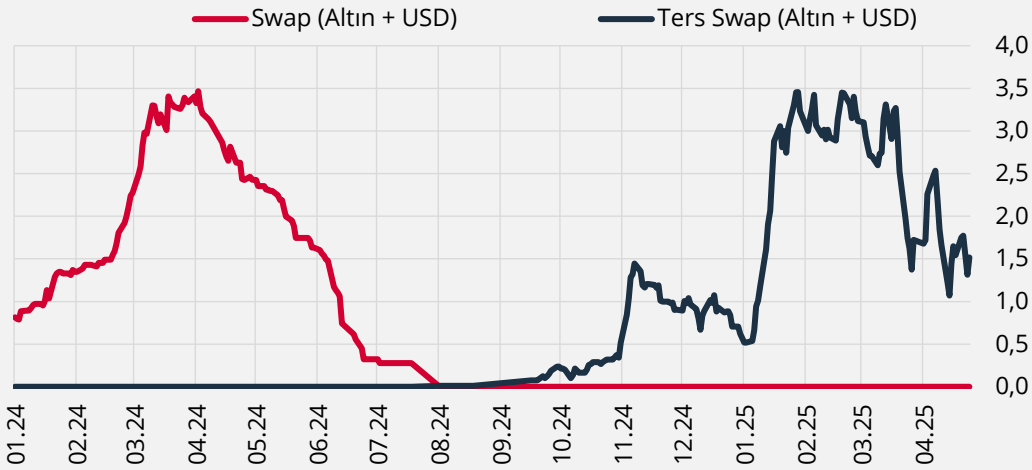
Grafik IV.2.III.2: Kira Sertifikası Doğrudan Alımları (Milyar TL, Nominal)

Son Gözlem: 05.25

Sterilizasyon imkânlarını çeşitlendirmek ve parasal aktarımı güçlendirmek amacıyla TCMB, 2024 Ağustos ayından itibaren döviz karşılığı, 2024 Ekim ayından tarihinden itibaren ise altın karşılığı satım yönlü swap ihaleleri düzenlemeye başlamıştır. Bu imkân yoluyla TCMB, piyasada ve katılım bankalarında oluşan fazla TL likiditesini altın ve döviz karşılığında sterilize edebilmektedir. Söz konusu araçlar, piyasadaki likidite koşullarına ve bankacılık sisteminin ihtiyaçlarına göre dönemsel olarak kullanılmaktadır (Grafik IV.2.III.3).

Grafik IV.2.III.3: Katılım Bankalarının TCMB ile Swap İşlemleri (Stok, Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB

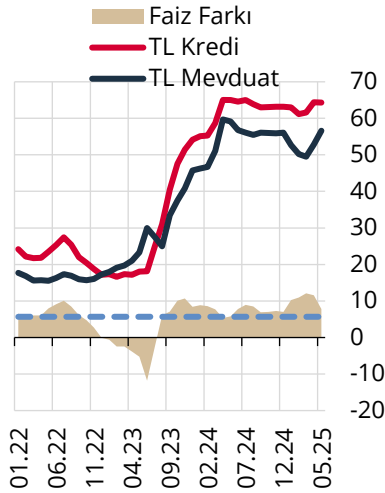
Son Gözlem: 04.25

IV.3 Faiz ve Kur Riski

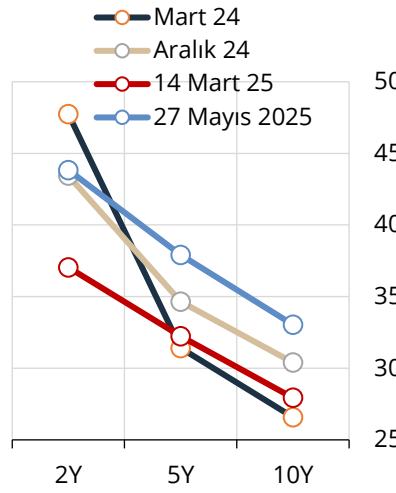
Faiz oranlarındaki değişimler kredi mevduat fiyatlamaları ve menkul kıymetlerin değerlemeleri üzerinden banka bilançolarına yansımaktadır. Son dönemde faiz oranlarının yükselmesi menkul kıymet değerlendirme farkları üzerinden özkaynakları etkilemiştir.

2024 yılı aralık ayında politika faiz indirimleri başlamış ve politika faiz indirimleri mevduat fiyatlamalarına ilk çeyrekte hızlı yansımıştır. Diğer yandan para politikası durumunda, mart ayının ikinci yarısından itibaren yurt içi finansal piyasalar ile enflasyon görünümüne ilişkin gelişmeler dikkate alınarak sıkılaştırıcı yönde adımlar atılmıştır. Bu süreçte yeni kullanılan KMH hariç ihtiyaç kredisi faizleri 8,5 yüzde puan, kredi kartı ve KMH hariç ticari kredi faizleri 8,9 yüzde puan artarken, yeni açılan 1-3 ay vadeli TL mevduat faizi 9,3 yüzde puan yükselmiştir. Politika faiz oranındaki sıkılaştırmanın ve yabancı yatırımcıların DİBS piyasası payındaki gerilemenin de etkisiyle DİBS getiri eğrisi kısa vadede 680 baz puan, uzun vadede ise 510 baz puan yukarı yönlü hareket etmiştir (Grafik IV.3.2). Bankaların gerçeğe uygun değeri ile izlenen TL cinsi kamu menkul kıymetlerinin cari piyasa değeri bu dönemde gerilemiştir (Grafik IV.3.3). TL tahvil faizlerindeki yükseliş sonrası menkul değerlendirme farkları özkaynaklara negatif yansırken, itfa edilmiş maliyet ile izlenen TL menkul kıymet portföyü tahvil faiz oranlarındaki yükselişin doğrudan banka bilançolarına etkisini sınırlandırmıştır. Bankaların gerçeğe uygun değeri ile izlenen menkul kıymetleri Türk lirası kıymetlerinin yüzde 55'ini oluştururken, bu kıymetler ağırlıklı olarak (yüzde 48,1) gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan kıymetler olup kâr zarara yansıtılanların payı (yüzde 6,9) oldukça düşüktür. Bu nedenle, sabit getirili TL devlet tahvili getirilerinin yükselmesi diğer kapsamlı gelir kanalından özkaynak seviyesini etkilemiştir. Söz konusu cari değerdeki değişimin yasal özkaynaklara oranı yüzde 0,2 ile oldukça sınırlı seviyededir ve SYR üzerinde 0,35 yüzde puan düşürücü etkide bulunmuştur.¹

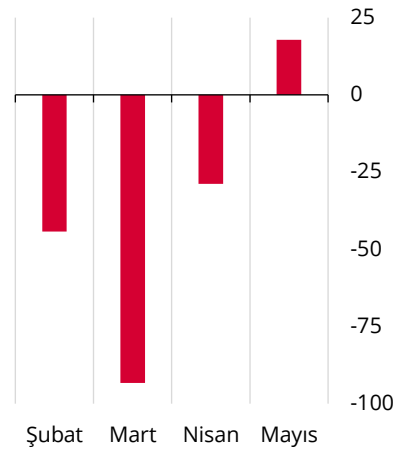
Grafik IV.3.1: TL Kredi Mevduat Faiz Farkı (Akım, %)

Grafik IV.3.2: Sabit getirili TL Devlet Tahvili Getiri Eğrisi (%)

Grafik IV.3.3: Faize Duyarlı Menkul Kıymetlerin Cari Piyasa Değerindeki Aylık Değişim (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 23.05.25

Son Gözlem: 27.05.25

Son Gözlem: 22.05.25

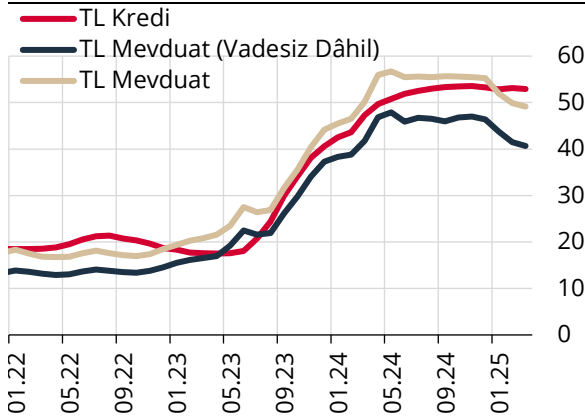
Dipnot: Kredi faizi bireysel ve ticari kredilerle KMH ve kredi kartlarını içermektedir. Mevduat faizi hesaplamasında vadesiz mevduat hariç tutulmuştur. Kesikli çizgiler 2013-2021 ortalamasını göstermektedir. Faize duyarlı menkul kıymetlerin cari piyasa değerindeki aylık değişim hesaplanırken bankaların bir önceki ay sonundaki menkul kıymetleri sabit kabul edilip banka bilançosundaki miktar etkisinden arındırılmış ve sadece piyasa fiyatındaki değişim yansıtılmıştır.

¹ Hesaplama kullanılan yasal özkaynaklar ve risk ağırlıklı varlıklar Mart 2024 itibarıyla.

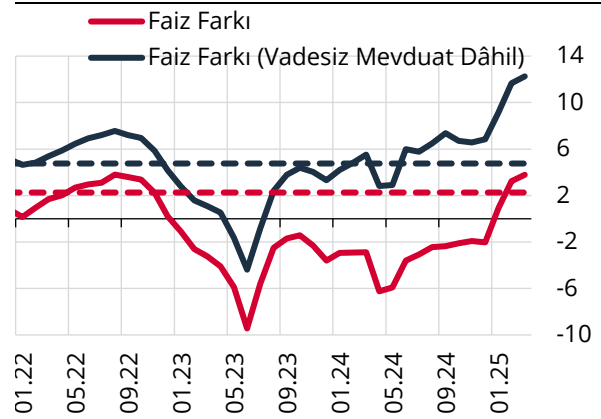
Stok kredi mevduat faiz farkı politika faiz indiriminin etkisiyle belirgin yükselirken, TCMB faiz oranlarındaki artış sonrasında stok kredi mevduat faiz farkındaki iyileşmenin yavaşlayacağı değerlendirilmektedir.

Faiz indirimlerinin gerçekleştiği dönemde stok faiz uyarlaması daha yavaş olan kredi faizleri yatay seyrini korurken, kredilere kıyasla daha kısa vadeli olan ve daha hızlı yenilenen mevduatların fiyatlamalarında faiz indiriminin etkileri belirgin olmuştur. Aralık 2024-Mart 2025 döneminde stok kredilerin ağırlıklı ortalama faizi yüzde 53 dolaylarında seyrederken, stok mevduat faizi 5,7 yüzde puan azalarak yüzde 40,7'ye gerilemiştir. Bu gelişmeler sonucunda stok faiz marjında artış görülmüş ve vadesiz mevduat hariç faiz farkı pozitif bölgeye geçerek tarihsel ortalamasının da üzerine çıkmıştır. Bankaların maliyet yönetimine katkı sağlayan vadesiz mevduat bakiyesi de dikkate alındığında faiz farkı 2022 yılından bu yana en yüksek seviyesine ulaşmıştır (Grafik IV.3.4 ve 5). Diğer yandan, mart ve nisan aylarında para politikasındaki sıkılaşma adımlarının ardından yeni açılan kredi ve mevduat faizleri yukarı yönlü hareket etmiştir. Söz konusu gelişmelerin stok faiz oranlarına etkileri henüz belirginleşmemekle birlikte önümüzdeki dönemde stok faiz farkındaki iyileşmenin hız kesebileceği değerlendirilmektedir.

Grafik IV.3.4: TL Kredi ve Mevduat Faizleri
(Stok, %)

Grafik IV.3.5: TL Kredi Mevduat Faiz Farkı
(Stok, %)

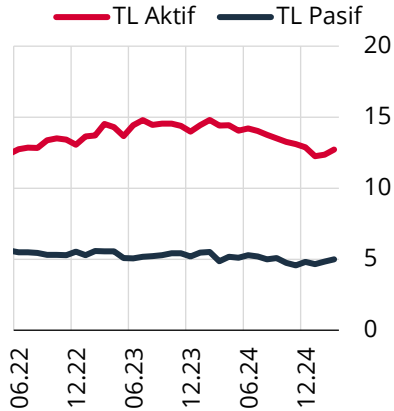
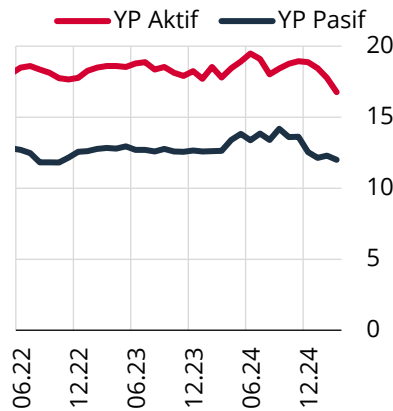
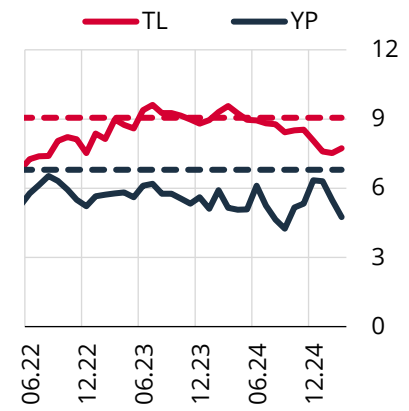
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Katılım bankaları dâhil değildir. Mevduat faizlerinde bankalar mevduatı hariçtir. Kredi faizleri KK ve KMH dâhil bireysel ve ticari kredileri kapsamaktadır. Kesikli çizgiler 2013-2021 ortalamasını göstermektedir.

Bankaların faize duyarlı aktif ve pasifleri arasındaki vade farkı tarihsel ortalamalarının altında seyretmektedir.

Bankaların faize duyarlı TL aktiflerinin ağırlıklı ortalama vadesi 2024 yılı eylül ayına göre 0,8 ay azalarak 12,7 ay seviyesine gerilerken, faize duyarlı TL yükümlülüklerin ortalama vadesi 5 ay seviyesinde yatay seyretmiştir (Grafik IV.3.6). TL aktiflerin vadesindeki gerilemede TL menkul kıymetlerin vadesindeki azalış etkili olmuştur. Ayrıca, bankaların kredi ve menkul kıymet portföyündeki değişimler ve türev ürünler nedeniyle YP cinsi faize duyarlı aktiflerin vadesi önceki rapor dönemine kıyasla 16,8 aya gerilemiştir. YP pasiflerin ağırlıklı ortalama vadesi ise erken itfa edilip TL'ye çevrilen sermaye benzeri işlem nedeniyle 2,2 ay azalarak 12 ay düzeyinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.3.7). Böylece ağırlıklı ortalama vade farkları TL ve YP tarafta tarihsel ortalamalarının altında seyretmeye devam ederek sırasıyla 7,7 ve 4,8 ay düzeyinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.3.8).

Grafik IV.3.6: TL Aktif ve Pasiflerin Ağırlıklı Ortalama Vadesi (Ay)**Grafik IV.3.7: YP Aktif ve Pasiflerin Ağırlıklı Ortalama Vadesi (Ay)****Grafik IV.3.8: Aktif ve Pasiflerin Ağırlıklı Ortalama Vade Farkı (Ay)**

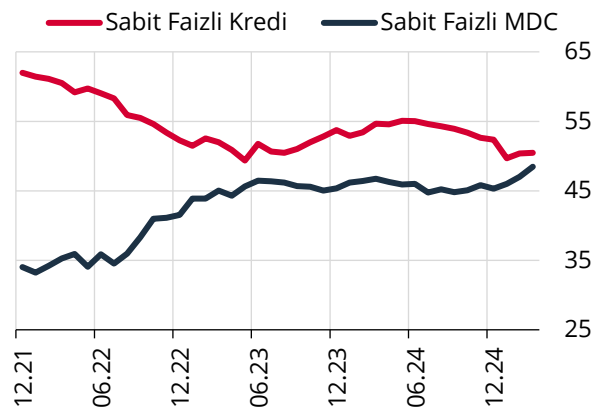
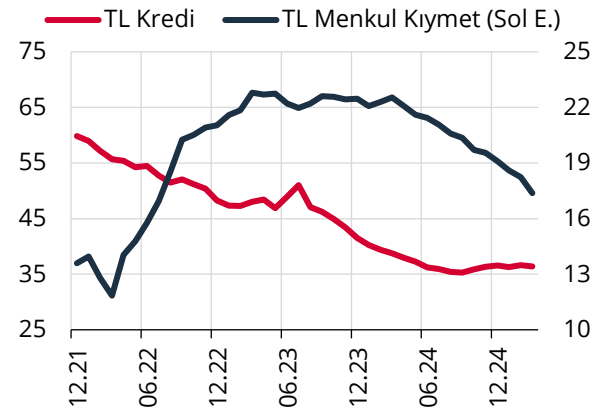
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Vadeler, yeniden fiyatlama dönemini göstermektedir. Ağırlıklı ortalama vadeler vade dilimlerinin orta noktaları ile ilgili finansal varlık ve yükümlülüklerin nakit akışları esas alınarak hesaplanmaktadır. Kesikli çizgiler ilgili serilerin 2013-2020 ortalamalarını göstermektedir. Katılım bankaları dâhil değildir. Bankalar, vadesiz mevduat üzerinden hesapladıkları çekirdek mevduatı üç yıla kadar vadelere dağıtabilmektedirler.

TL kredilerin sabit faizli payında gerileme ve ortalama vadesinde yatay seyir, TL menkul kıymetlerin ise sabit faizli payında artış ve sabit faizlilerin vadesinde kısalma gözlenmektedir.

Sabit faizli TL kredilerin payı 2024 yılının ikinci yarısında düşüş eğilimine girerek yüzde 50 seviyesine kadar gelirken, sabit faizli TL menkul kıymetlerin payı 2025 yılı ilk çeyreğinde artmıştır (Grafik IV.3.9). Sabit faizli TL menkul kıymetlerin ortalama vadesindeki gerileme devam ederken, sabit faizli TL kredilerin ortalama vadesindeki gerileme yerini 2024 yılı son çeyreğinden bu yana yatay seyre bırakmıştır (Grafik IV.3.10). Sabit faizli menkul kıymetlerin vadesinin azalması faiz şoklarının banka bilançolarına etkisini sınırlandırmaktadır.

Grafik IV.3.9: TL Menkul Kıymetlerin ve TL Kredilerin Faiz Yapısı (%)**Grafik IV.3.10: Sabit Faizli TL Menkul Kıymetlerin ve TL Kredilerin Vadesi (Kalan Vade, Ay)**

Kaynak: TCMB

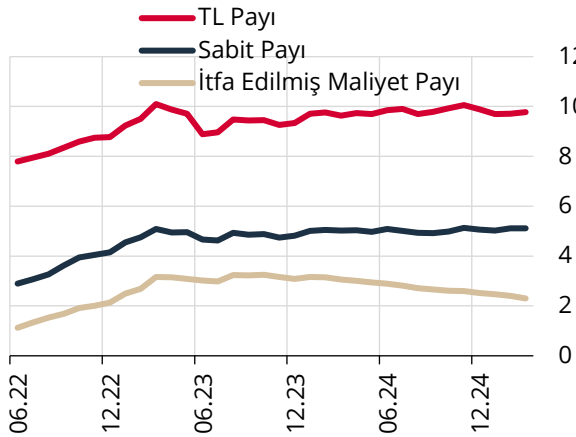
Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Ağırlıklı ortalama vadeler gösterilmektedir. Ağırlıklı ortalama vadeler vade dilimlerinin orta noktaları ile sabit faizli TL kredilerin nakit akışları esas alınarak hesaplanmaktadır. TL menkul kıymetler için vade, bankaların elinde bulundurduğu sabit getirili toplam menkul kıymetler üzerinden hesaplanmıştır. Katılım bankaları hariçtir.

TL menkul kıymetlerin aktifler içindeki payı yatay seyrini korurken, bankaların gerçeğe uygun değeri ile sınıflandırdıkları menkul kıymetlerin ağırlığı artış göstermektedir.

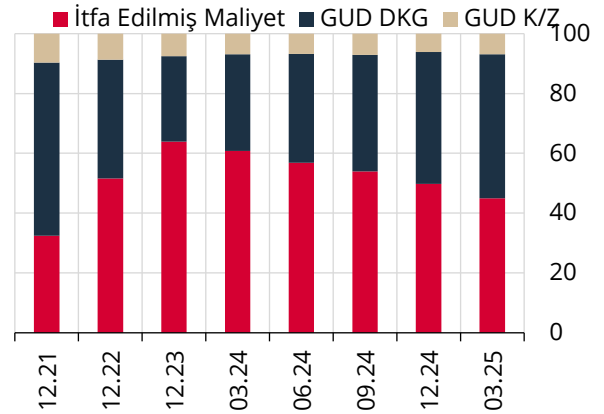
Bankaların bilançolarında taşıdıkları TL menkul kıymetlerin aktif içindeki payı yüzde 9,8 ve sabit faizli TL menkul kıymetlerin payı ise yüzde 5,1 seviyesindedir (Grafik IV.3.11). Bankaların 2024 yılından itibaren sabit faizli TL menkul kıymetlerini itfa edilmiş maliyet yerine gerçeğe uygun değeri ile sınıflandırmayı tercih ettikleri gözlenmektedir. İtfa edilmiş maliyetle değerlendirilenler sabit faizli TL menkul kıymetler içindeki payı yüzde 45 seviyesine gerilerken gerçeğe uygun değeri ile izlenen portföyün payı yüzde 55 seviyesine çıkmıştır (Grafik IV.3.12). Diğer yandan, değişken faizli menkul kıymetlerin kompozisyonunda TÜFE'ye endeksli olanların payı azalırken TLRE'ye endeksli olanların payında sınırlı da olsa artış gözlemlenmiştir.

Grafik IV.3.11: TL Menkul Kıymetlerin Aktif Payı (%)

Kaynak: TCMB

Grafik IV.3.12: Sabit Faizli TL Menkul Kıymetler (Toplam İçindeki Pay)

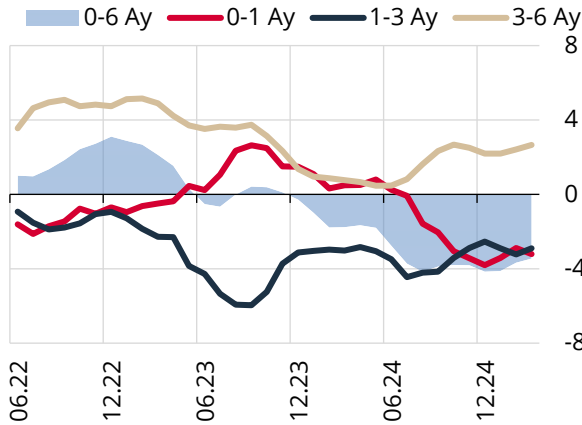

Son Gözlem: 03.2025

Dipnot: GUD K/Z Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar Zarara Yansıtılan Menkul Kıymetler"; İtfa Edilmiş Maliyet "İtfa Edilmiş Maliyeti Üzerinden Değerlenen Menkul Kıymetler" ve GUD DKG "Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Kıymetler" için kullanılmıştır. Getirisi faize bağlı olmayan menkul kıymetler sabit faizli menkul kıymetlere dâhil edilmiştir.

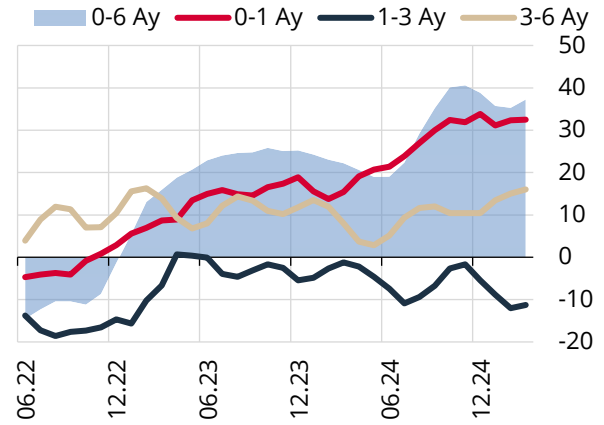
Bankaların 6 aydan kısa vadeli TL varlık ve yükümlülük farkı negatif alanda seyrederken, YP taraftaki pozitif pozisyon farkı yükseliş göstermiştir.

Bankaların TL faiz değişimine duyarlılıklarının temelini yeniden fiyatlama dönemine göre üç ay ve daha kısa vadede sahip oldukları negatif pozisyonlar oluşturmaktadır. Bankacılık sektörünün 0-1 ay vadede taşıdığı TL cinsi negatif pozisyon, sistemdeki TL mevduat artışının 0-1 ay vadede yoğunlaşmasının yanı sıra yurt dışı mali kuruluşlardan elde edilen kısa vadeli TL fonlamadaki yükselişle önceki rapor dönemine kıyasla artış göstermiştir. 3-6 ay arası vadede fazla olan TL varlık yükümlülük farkının artmasında ise nispeten daha uzun vadelerde açılan kur korumalı mevduattan TL mevduata geçiş rol oynamıştır (Grafik IV.3.13). Bankaların YP tarafta 0-6 ay vadede taşıdıkları pozitif pozisyon YP faiz değişimine duyarlılıklarını sınırlamaktadır. 0-1 ay vade diliminde YP kredi kullandırımı, artan zorunlu karşılık bakiyeleri ile bankaların muhabir banka hesaplarında görülen yükseliş fazla pozisyon artışında rol oynarken, mart ayında mudilerin YP mevduat tercihi 0-1 ay vade dilimindeki fazla pozisyon artışını sınırlamıştır. Bankalardan sağlanan YP fonların 3-6 ay vade diliminde azalması ve bankaların portföyündeki menkul kıymet portföyünün artış göstermesi 3-6 ay vade dilimindeki pozitif pozisyon farkını artırmıştır (Grafik IV.3.14).

Grafik IV.3.13: TL Varlık-Yükümlülük/Toplam Aktif Boşluk (Gap) Analizi (% , 3 Aylık HO)

Kaynak: TCMB

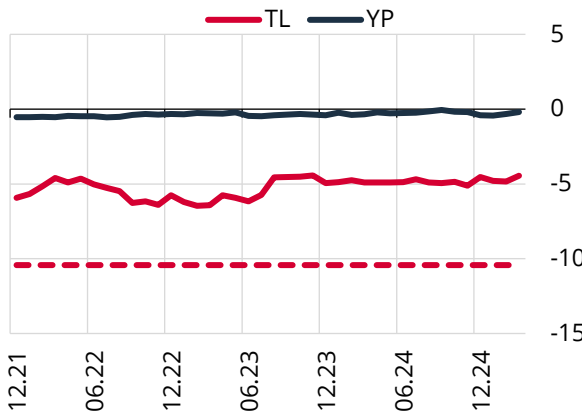
Dipnot: Katılım bankaları hariçtir. Vadesiz kalemler hariçtir.

Grafik IV.3.14: YP Varlık-Yükümlülük Boşluk (Gap) Analizi (Milyar ABD Doları, 3 Aylık HO)

Son Gözlem: 03.25

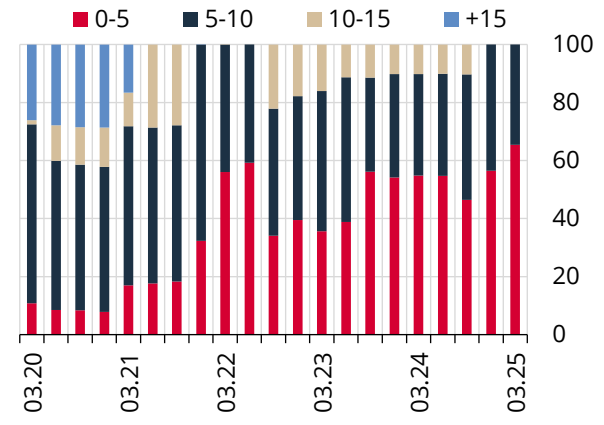
Bankacılık hesaplarının TL ve YP faiz şoklarına duyarlılığı sınırlı seviyededir.

Standart faiz riski ölçüm yaklaşımına göre, bankaların TL faiz oranlarında 500 baz puan, YP faiz oranlarında 200 baz puan yukarı yönlü şok karşısında bankacılık hesapları kaynaklı ortaya çıkabilecek olası kayıpları YP için oldukça sınırlı seviyededir. Sektörün TL faiz şoklarına duyarlılığı ise Mart 2025 itibarıyla yasal özkaynaklarının yüzde 4,5'i olup tarihsel ortalamasının oldukça altındadır (Grafik IV.3.15).² Aralık 2024'ten bu yana, TL faiz şoku senaryosu altında yasal özkaynaklarının yüzde 10'u ve üzerinde kayıp yaşayan banka bulunmamaktadır (Grafik IV.3.16). Bu çerçevede, sektörün düzenleme sınırlarıyla uyumlu bir faiz riski görünümüne ve bilanço yapısına sahip olduğu değerlendirilmektedir.

Grafik IV.3.15: Pozitif Faiz Şoku Sonrası Kayıpların Özkaynaklara Oranı (Bankacılık Hesapları, %)

Kaynak: TCMB

Dipnot: Ekonomik değer yaklaşımında faize duyarlı varlık ve yükümlülüklerin faiz oranındaki değişim karşısında bugünkü değerindeki değişim esas alınmaktadır. Verim eğrisinin TL faiz şokunda 500 bp ve YP faiz şokunda 200 bp yukarı yönlü paralel hareket ettiği varsayılmaktadır. Faiz şoku senaryosunda yaşanan kayıplar dilimlere ayrılmıştır. Her dilime düşen bankaların aktif toplamı sektörün aktif toplamına oranlanmıştır. Katılım bankaları hariçtir. Kesikli çizgi ilgili serinin 2013-2020 ortalamasını göstermektedir.

Grafik IV.3.16: TL Faiz Şoku Sonrası Kayıp/Özkaynak Dilimlerine Göre Banka Aktiflerinin Payı (%)

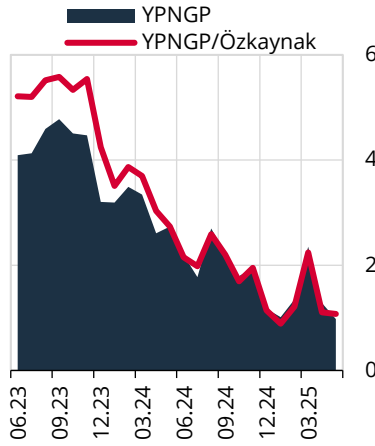
Son Gözlem: 03.25

² BDDK'nın Bankacılık Hesaplarından Kaynaklanan Faiz Oranı Riskinin Standart Şok Yöntemiyle Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliği kapsamında faiz riski kaynaklı kaybın yasal özkaynağa oranı yüzde 20'yi aşamaz.

Sektörün yabancı para net genel pozisyon (YPNGP)/öz kaynak oranı yasal sınırlar içinde seyretmekte ve bankaların kur riskine karşı dayanıklılığı korunmaktadır.

Sektörün yaklaşık 1 milyar ABD doları YPNGP fazlası bulunurken, YPNGP/öz kaynak oranı yüzde 1,1 ile yasal sınırların içindedir (Grafik IV.3.17).³ Bir önceki rapor döneminden itibaren döviz açık pozisyonu taşıyan bankaların sayısında artış görülmekle birlikte YP pozisyon fazlası taşıyan bankaların sektör içindeki toplam aktif büyüklüklerine göre payı mayıs ayı itibarıyla yüzde 64 seviyesindedir (Grafik IV.3.18). Sektörün YP pozisyon fazlası önceki rapor dönemine göre 1,1 milyar ABD doları gerilemiştir. Bilanço içi açık pozisyon 8,7 milyar ABD doları artışla 24,7 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşirken, bilanço dışı fazla pozisyon 7,6 milyar ABD doları artarak 25,7 milyar ABD dolarına ulaşmıştır (Grafik IV.3.19). Bilanço içinde ağırlıklı olarak YP kredi, mevduat ve yurt dışı borç gelişmeleri; bilanço dışında ise para takası işlemlerindeki gelişmeler söz konusu değişimde belirleyici olmuştur.

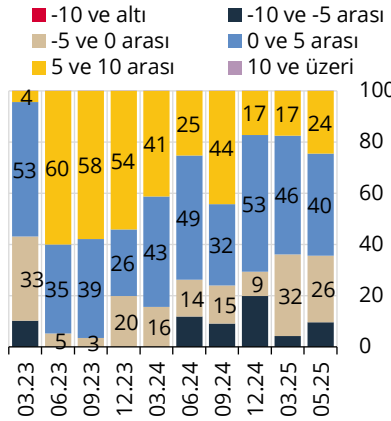
Grafik IV.3.17: Bankaların YP Pozisyonu (Milyar ABD Doları, %)

Kaynak: TCMB

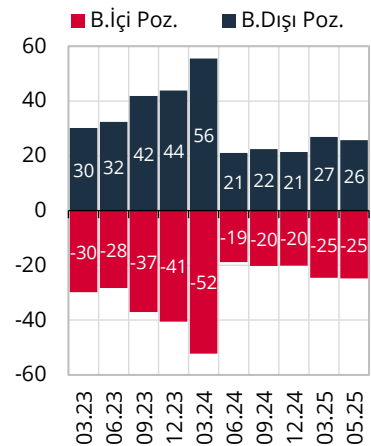
Dipnot: YPNGP/Özkaynak standart oranı değerlerinin haftalık basit aritmetik ortalaması alınmıştır.

Grafik IV.3.18: Bankaların YPNGP/Özkaynak Oranına Göre Aktif Büyüklüğü Payları (%)

Dipnot: Mart 2025 ve Mayıs 2025 aktif büyüklüğü hesaplamasında mart ayı verileri kullanılmıştır.

Grafik IV.3.19: Bankaların YP Pozisyonu (Milyar ABD Doları)

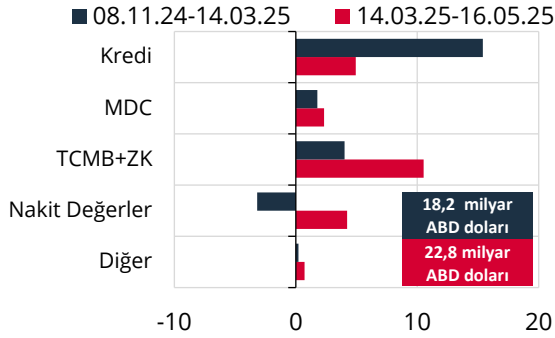

Son Gözlem: 16.05.25

Bilanço içi pozisyon açığının artmasında YP mevduat gelişmeleri etkili olmuştur.

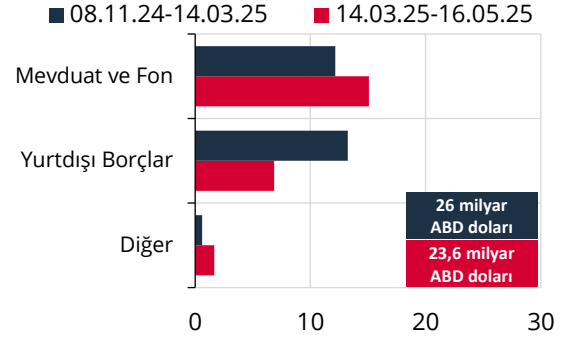
Önceki Rapor dönemine göre YP yükümlülükler yaklaşık 50 milyar ABD doları, YP varlıklar ise 41 milyar ABD doları artmıştır (Grafik IV.3.20 ve 21). YP yükümlülük artışının önemli bir kısmı YP mevduattan gelmiştir. Kasım 2024-Mayıs 2025 döneminde YP mevduat 27 milyar ABD doları artmıştır. Para politikasında sıkı duruş ile başlayan bankaların dış borçlanma koşullarındaki olumlu görünüm bu dönemde de devam etmiş ve bankalar ikili krediler ve eurobond ihraçları gibi enstrümanlarla borçlanmalarına devam etmiştir. Buna ek olarak, bankaların dış borçlanma kaynaklı yükümlülük artışı yaklaşık 20 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan YP kredi kullanımının özellikle Mart 2025 öncesi dönemde güçlü olması sonucunda YP krediler 20 milyar ABD doları artmıştır. Ayrıca YP mevduattaki artışın da etkisiyle artan zorunlu karşılık ve TCMB hesapları ile bankaların yurt dışı serbest muhabir hesaplarında görülen yükseliş, bilanço içi pozisyon açığını sınırlayan diğer gelişmeler olarak öne çıkmıştır.

³ Daha önce %20 olan YPNGP/öz kaynak oranı yasal sınırı, 10 Aralık 2022 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan değişiklikle 9 Ocak 2023 tarihinden geçerli olmak üzere %5'e düşürülmüş, 9 Mart 2023 tarihinde ise %10'a çıkarılmıştır.

Grafik IV.3.20: Bankaların Bilanço İçi Döviz Varlıklarındaki Değişim (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB

Dipnot: Nakit değerler, yurt içi ve yurt dışı bankalar, ters repo ve para piyasasından alacakları da içermektedir. Krediler brüt kredilerdir. MDC, menkul kıymetleri göstermektedir.

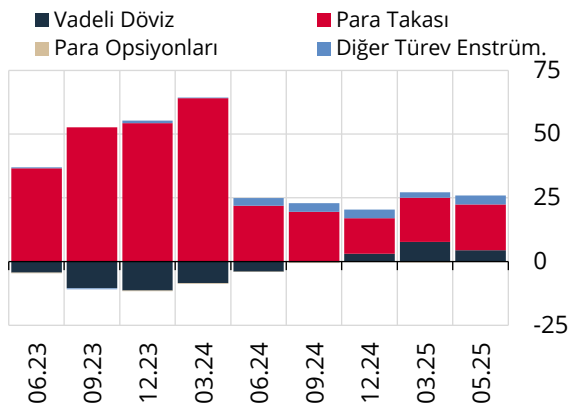
Grafik IV.3.21: Bankaların Bilanço İçi Döviz Yükümlülüklerindeki Değişim (Milyar ABD Doları)

Son Gözlem: 16.05.25

Dipnot: Bankalar mevduatı hariçtir. Yurt dışı borçlar, yurt dışından kullanılan krediler, ihraç edilen menkul kıymetler, sermaye benzeri borçlanmalar ve repo işlemlerinden sağlanan fonların toplamıdır.

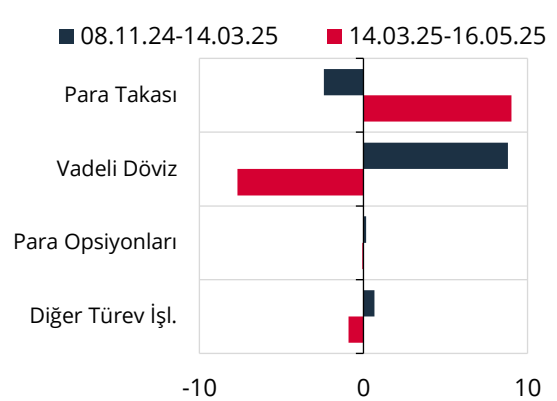
Bankalar bilanço içi açık pozisyon artışını bilanço dışı fazla pozisyonlarını artırarak yönetmiştir. Bilanço dışı pozisyon gelişiminde para takası ve vadeli döviz işlemleri öne çıkmıştır.

Bilanço dışı işlemlerinin önemli kısmını para takası işlemleri oluşturmaktadır. Ayrıca bankaların son aylarda vadeli döviz işlemlerine de yöneldiği görülmektedir (Grafik IV.3.22). Son rapor döneminden bu yana bankaların net bilanço dışı varlıkları yaklaşık 7,6 milyar ABD doları artış göstermiştir. Söz konusu değişimde 6,6 milyar ABD doları tutarında artan para takası işlemleri öne çıkarken, para takası işlemlerini 1,1 milyar ABD doları tutarındaki vadeli döviz alımları takip etmiştir. Bu dönemde yurt dışı yerleşiklerle yapılan para takası işlemlerinde özellikle mart ayı ve sonrasında gerileme gözlenmiştir. Mart ayından itibaren sistemde önce TL likidite fazlası azalmış, sonrasında ise TL likidite ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Ayrıca, YP mevduat artışına karşın YP kredi büyümesinin yavaşlaması sonucunda bankaların döviz likiditesi artmıştır. Bu gelişmeler sonucunda TCMB ile yapılan ters para takası işlemleri önemli ölçüde azalmış ve bankaların para takası pozisyonun artışına neden olmuştur. Diğer taraftan bankaların vadeli döviz işlemlerinde 14 Mart öncesi dönemde vadede döviz alım yönünde pozisyonlandıkları görülürken, takip eden dönemde alım yönlü işlemlerin azalması bilanço dışı fazla pozisyonundaki artışı sınırlandırmıştır (Grafik IV.3.23).

Grafik IV.3.22: Bankaların Bilanço Dışı Döviz Varlıkları (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB

Dipnot: Bankaların vadede döviz alım pozisyonlarıdır. Para opsiyonları, söz konusu dönem için para opsiyonlarının delta eşdeğerini ifade etmektedir. Vadeli döviz pozisyonu, iki güne kadar valörlü döviz pozisyonunu da içermektedir.

Grafik IV.3.23: Bankaların Bilanço Dışı Döviz Pozisyonu (Değişim, Milyar ABD Doları)

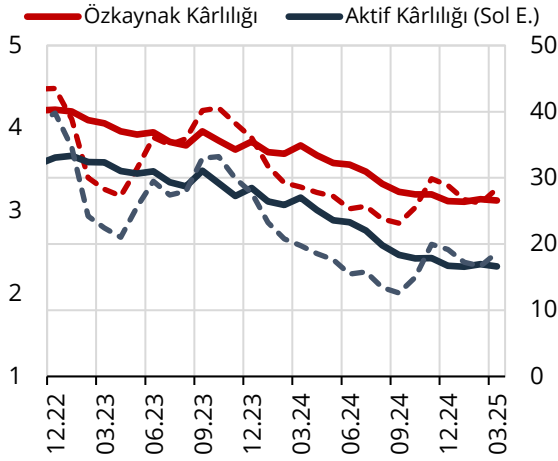
Son Gözlem: 16.05.25

IV.4 Kârlılık ve Sermaye Yeterliliği

Bankacılık sektörünün kârlılığı bir miktar toparlanmıştır.

2024 yılı son çeyreğinden itibaren önceki dönem yapılan faiz artışlarının yeniden fiyatlama kanalıyla stok faiz marjları üzerindeki negatif etkisinin sonlanması, ayrıca 2024 yılı aralık ayında başlayan ve 2025 yılı mart ayına kadar süren toplamda 7,5 puanlık faiz indiriminin faiz marjlarına olumlu etkisi net faiz gelirlerine ve çeyreklik kâr performansına olumlu yansımıştır. 2024 yılı üçüncü çeyrek itibarıyla sektörün yıllıklandırılmış çeyreklik özkaynak ve aktif kârlılığı sırasıyla yüzde 23,2 ve yüzde 2'ye gerilerken, bu göstergeler 2025 yılının ilk çeyreği itibarıyla sırasıyla yüzde 28,4 ve yüzde 2,5'e yükselmiştir (Grafik IV.4.1). Ayrıca, 2024 yılı üçüncü çeyreğinde bankaların özkaynak kârlılıkları sektörün aktif büyüklüğüne göre yüzde 25 altında yoğunlaşırken, son iki çeyrekte yüzde 25–yüzde 50 aralığında kalan bankaların sektör aktif payında toparlanma gözlemlenmektedir (Grafik IV.4.2).

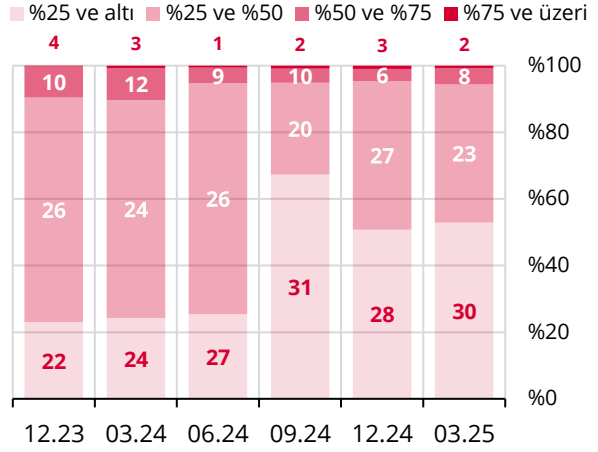
Grafik IV.4.1: Özkaynak ve Aktif Kârlılığı
(12 Aylık, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Grafik IV.4.2: Özkaynak Kârlılık Dağılımı
(12 Aylık, % Aktif Payı, Banka Sayısı)

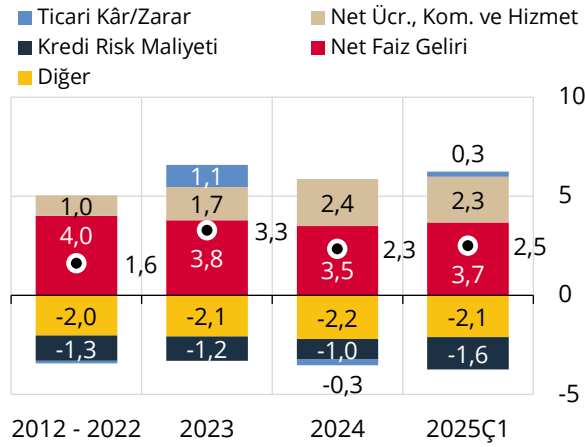
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Kesikli çizgiler ilgili serilerin yıllıklandırılmış üç aylık oranlarını göstermektedir.

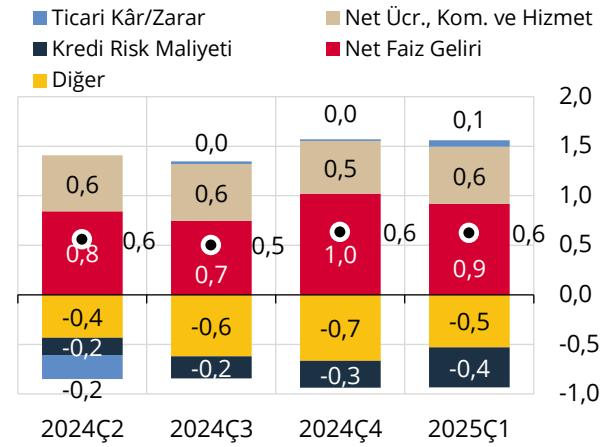
Banka kârlılığındaki iyileşme ağırlıklı olarak net faiz gelirlerinden kaynaklanmıştır.

2025 yılının ilk çeyreğinde yıllıklandırılmış aktif kârlılığında 2024 yılına kıyasla sınırlı da olsa görülen artışta ağırlıklı olarak net faiz gelirlerindeki iyileşme etkili olurken, bankacılık ücret, komisyon ve hizmet gelirlerindeki güçlü seyir de banka kârlılıklarını desteklemeye devam etmiştir. Diğer yandan, krediler için ayrılan karşılık giderlerindeki artış kârlılıktaki iyileşmeyi sınırlandırmıştır (Grafik IV.4.3 ve Grafik IV.3.4).

Grafik IV.4.3: Aktif Kârlılığının Bileşenleri
(Yıllıklandırılmış, % Puan)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Grafik IV.4.4: Aktif Kârlılığının Bileşenleri
(3 Aylık, %)

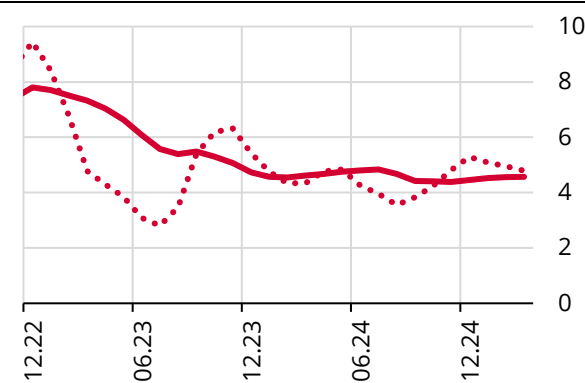
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Sermaye piyasaları ve kambiyo işlemlerinden elde edilen kâr ticari kâr olarak nitelendirilmiştir. Sermaye piyasası işlemleri kârları, menkul değerler alım/satım kârı, tahvil ve hisse senedi alım/satım komisyonu, menkul kıymetler yatırım fonu gelirleri, kâr ve zarar ortaklığı belgeleri, gelire bağlı senetler ve değerlendirme kazancının toplamıdır. Kambiyo işlemlerinden elde edilen kâr, arbitraj kârları, efektif ve döviz alım satım ve değerlendirme kârları, kıymetli maden alım/satım değerlendirme kârları, dövizde endeksli krediler ve finansal kiralama alacakları anapara kur artışları, dövizde endeksli menkul değerler anapara kur artışlarının toplamıdır. Kredi risk maliyeti genel ve özel kredi karşılık giderleri toplamıdır. Diğer kâr/zarar, ağırlıklı olarak faiz dışı gelir ve gider kalemlerinden oluşmaktadır. 2012-2022 verileri, ilgili dönemdeki yıllık ortalama değerleri; 2023 ve 2024 verileri 12 aylık gerçekleştirmeleri ve 2025 I. çeyrek verileri yıllıklandırılmış değerleri göstermektedir.

Kredi mevduat faiz marjındaki iyileşme net faiz marjındaki sınırlı toparlanmaya katkı vermiştir.

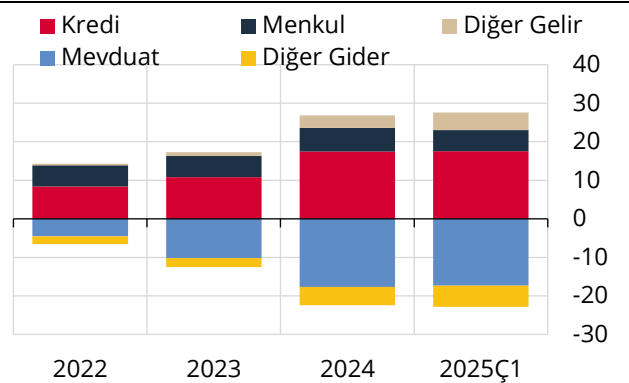
2024 yılı ağustos ayında yüzde 3,6 seviyesine kadar gerileyen 3 aylık yıllıklandırılmış net faiz marjı bu dönemden itibaren yükseliş trendine girerek 2024 yılı aralık ayında yüzde 5,3'e yükselmiştir. Sektörün net faiz marjı 2025 yılı ilk çeyreğinde sınırlı bir miktar gerilemesine karşın halen 2024 yılı gerçekleştirmelerinin belirgin üzerinde, yüzde 4,8 seviyesindedir (Grafik IV.4.5). 2024 yılının son çeyreğinde negatif bölgede kalan kredi mevduat faiz marjı, 2025 yılının ilk çeyreğinde pozitif alana geçerken, diğer faiz gelirlerindeki iyileşmenin devam etmesi de net faiz gelirlerine olumlu yansımaktadır (Grafik IV.4.6). Ayrıca, TL mevduat için tesis edilen zorunlu karşılıklara ödenen faiz/telafi ödemesi oranının artırılması, KKM hesaplarındaki azalış ve TL'ye geçiş sonucunda faizlendirilen zorunlu karşılık tesis tabanının artması, yabancı para mevduat için tesis edilmesi gereken TL cinsinden zorunlu karşılık oranının azaltılması gibi makroihtiyati politika çerçevesine yönelik adımlar ve para piyasası işlemlerinden elde edilen faiz gelirleri sektörün kârlılığını desteklemektedir.

Grafik IV.4.5: Net Faiz Marjı (Yıllıklandırılmış, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Kesikli çizgi yıllıklandırılmış üç aylık oranı göstermektedir.

Grafik IV.4.6: Net Faiz Marjı Bileşenleri (Yıllık, 3 Aylık Yıllıklandırılmış, %)

Kaynak: TCMB

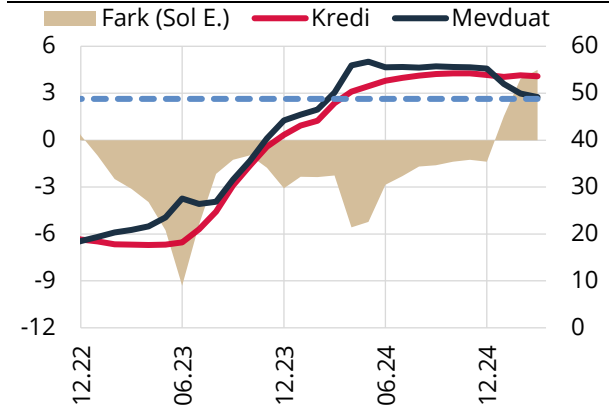
Son Gözlem: 03.25

Dipnot: 2025 I. çeyrek verisi yıllıklandırılmış değerleri göstermektedir.

Kredi ve mevduat faiz farkları uzun dönem ortalamalarının üzerinde yer almakla birlikte mart ve nisan aylarında yapılan faiz artırımlarının kredi mevduat faiz farkında gerçekleşen iyileşmeyi yavaşlatması beklenmektedir.

2022 yılı sonundan itibaren negatif değer alan stok TL kredi mevduat faiz farkı, 2024 yılının son çeyreğinde pozitif seviyeye gelmiş ve 2025 yılının birinci çeyreğinde uzun dönem ortalamasının üzerine çıkmıştır (Grafik IV.4.7). 2023 yılında ve 2024 yılının ilk çeyreğinde yapılan politika faiz artırımlarının stok kredi faizlerine geçişi, kredi vadelerinin mevduata göre daha uzun olması nedeniyle 2024 yılının son çeyreğinde tamamlanmıştır. Ayrıca, 2024 yılı aralık ayından 2025 yılı mart ayı başına kadar gerçekleştirilen faiz indirimleri de TL kredi mevduat faiz farkındaki iyileşmeyi desteklemiştir. 2025 yılının ilk çeyreğinde politika faizine yönelik indirim beklentileri nedeniyle mevduat faizlerindeki gerileme kredi faizlerinin üzerinde olmuş ve yeni kullanılan kredilerde faiz farkı yükselmiştir. Mart ayının ikinci yarısından itibaren TCMB borç verme faizlerinde yapılan artış ise TL kredi ve mevduat faizlerine benzer ölçüde yansırken akım verilerde kredi ve mevduat faiz farklarında önemli bir değişim gözlenmemiş ve bu göstergenin uzun dönem ortalamasının üzerindeki değeri korunmuştur (Grafik IV.4.8). Diğer yandan, faiz artırımının vadesi daha uzun olan stoktaki kredi fiyatlamalarına yansması mevduata göre daha uzun zaman alacağından faiz artırımlarının yeniden fiyatlama kanalı üzerinden stok kredi mevduat faiz farkına negatif etkiye bulunması olasıdır.

Grafik IV.4.7: TL Kredi-Vadeli Mevduat Faiz Farkı (Stok, %)

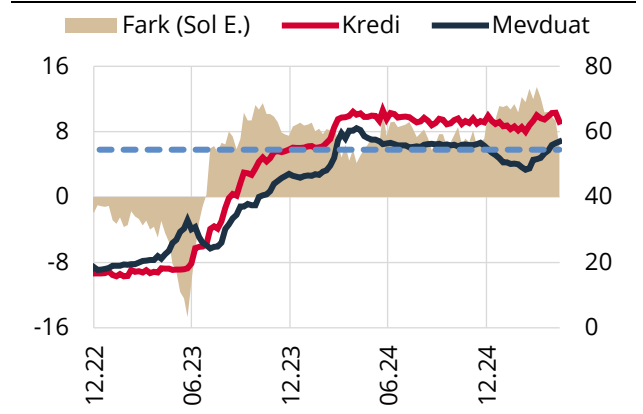

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: 2012-2021 arası faiz farklarının tarihsel ortalamaları kesik çizgiyle gösterilmektedir.

Grafik IV.4.8: TL Kredi-Vadeli Mevduat Faiz Farkı (Akım, %)

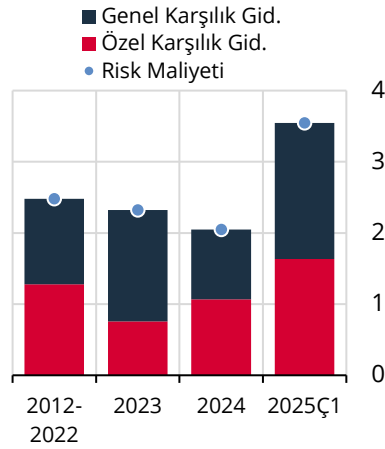
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 16.05.25

Bankaların kredi risk maliyeti artarken, ücret, komisyon ve hizmet gelirleri sektör kârlılığını desteklemeyi sürdürmüştür.

Bankaların kredi risk maliyeti, 2022 ve 2023 yıllarındaki ihtiyatlı duruşu nedeniyle artırılan kredi karşılıklarının iptal edilmesinin etkisiyle 2024 yılında uzun dönem ortalamasının altında seyrederken 2025 yılının ilk çeyreğinde yüzde 3,6 seviyesine yükselmiştir (Grafik IV.4.9). Net ücret, komisyon ve bankacılık hizmet gelirlerinin aktiflere oranındaki artış 2024 yılı genelinde de sürerken, 2025 yılı ilk çeyreğinde bu seviye korunmuştur (Grafik IV.4.10). Yılın ilk çeyreğinde kredi kartı harcamalarında gözlenen görece yavaş seyir bu dönemde kredi kartlarından sağlanan faiz dışı gelirlerin gerilemesine yol açmakla birlikte bahse konu gelirler net ücret, komisyon ve bankacılık hizmet gelirlerinde belirleyici olmayı sürdürmektedir (Grafik IV.4.11).

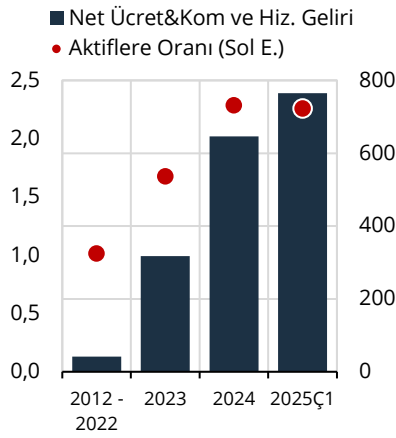
Grafik IV.4.9: Kredi Risk Maliyeti (Yıllık, 3 Aylık Yıllıklandırılmış, %)

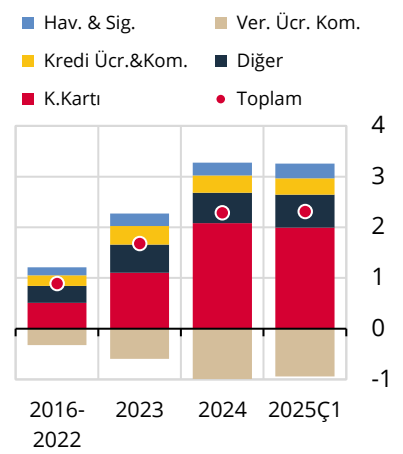
Kaynak: TCMB

Dipnot: Risk maliyeti yıllık özel ve genel karşılık giderlerinin ilgili dönem ortalama brüt kredi tutarına oranıdır. 2025 I. çeyrek verileri yıllıklandırılmış değerleri göstermektedir.

Grafik IV.4.10: Net Ücret, Komisyon ve Hizmet Gelirlerinin Aktiflere Oranı (3 Aylık, Yıllıklandırılmış, Milyar TL, %)

Grafik IV.4.11: Net Ücret, Komisyon ve Hizmet Gelirlerinin Aktiflere Oranının Dağılımı (Yıllık, 3 Aylık Yıllıklandırılmış, %)

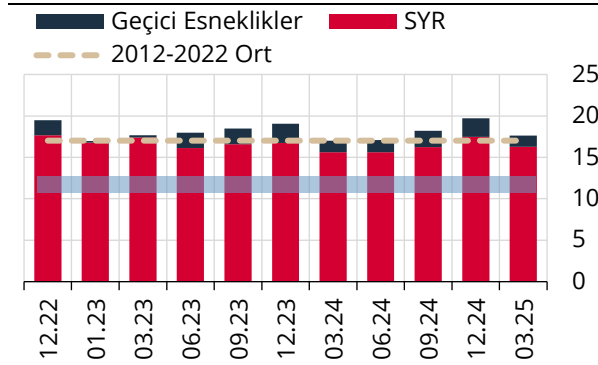
Son Gözlem: 03.25

Dipnot: 2025 I. çeyrek verileri yıllıklandırılmış değerleri göstermektedir.

Bankacılık sektörü sermaye yapısı beklenmeyen kayıpları karşılayabilecek kapasitededir.

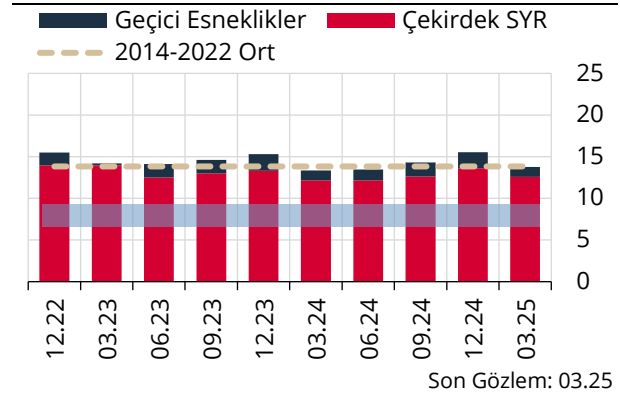
2025 yılı mart ayı itibarıyla bankacılık sektörünün SYR'si yüzde 17,6 ve çekirdek SYR'si yüzde 13,8 düzeyindedir. BDDK sermaye oranları hesaplamasına yönelik sağladığı esnekliklerde 19 Aralık 2024 tarihinde değişikliğe giderek Mayıs 2022'den itibaren açılan nakdi ticari kredilere uygulanan yüksek risk ağırlığını Basel standartlarına getirmiş, düzenleme tarihinden önce kullandırılmış krediler de dâhil söz konusu kredilere Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine ilişkin Yönetmelik'te belirlenen risk ağırlıklarının uygulanmasına karar vermiştir. Ayrıca 2025 yılı başından itibaren kredi riskine esas tutar hesaplamasında yönetmelik uyarınca YP kalemler için 26 Haziran 2023 yerine 28 Haziran 2024 tarihli döviz kurunun kullanılması kararlaştırılmıştır. Risk ağırlıklarının düşürülmesi SYR'yi artırıcı yönde katkı sunarken, döviz kuruna ilişkin düzenlemenin SYR'yi azaltıcı yönde etkisi daha güçlü olmuştur. Geçici esneklikler dışlandığında sektörün SYR'si yüzde 16,3, çekirdek SYR'si yüzde 12,6 seviyesindedir. Mevcut rapor döneminde sermaye yeterlilik oranlarında bir miktar gerileme gözlenmekle birlikte tüm bankaların sermaye yeterlilik oranları yasal sınırların üzerinde ve uzun dönem ortalamasına yakın seyretmektedir (Grafik IV.4.13 ve Grafik IV.4.14).¹

¹ Yasal oranlar, Basel III düzenlemeleri kapsamındaki %8 asgari oranına ek olarak bankaya özgü döngüsel sermaye tamponu, sermaye koruma tamponu ve sistemik önemli banka tamponu oranının toplamından oluşmaktadır. Ülkemizde döngüsel sermaye tampon oranı %0, sermaye koruma tamponu %2,5, sistemik önemli banka tamponu ise %1-%2 olarak uygulanmaktadır. Böylece sektördeki bankaların SYR için tutturmaları gereken asgari konsolide oranlar %10,5 ila %12,5 arasında bankanın sistemik önemine göre değişmektedir. Diğer yandan bu oranlar bankaların diğer ülke pozisyonlarına göre hesaplanan döngüsel sermaye tamponuna göre miktar daha yükselebilmektedir.

Grafik IV.4.13: Sermaye Yeterliliği Rasyosu (%)

Kaynak: BDDK, TCMB Hesaplamaları

Dipnot: Kırmızı sütunlar BDDK geçici önlemleri hariç SYR ve çekirdek SYR'leri göstermektedir. Taralı alanın alt sınırı sermaye koruma tamponu dâhil yasal alt sınırı ve üst sınırı ise sistemik önemli bankaların sermaye tamponu dahil yasal alt sınırı göstermektedir.

Grafik IV.4.14: Çekirdek Sermaye Yeterliliği Rasyosu (%)

Son Gözlem: 03.25

Türkiye'de daha ihtiyatlı oranlarda uygulanan kredi risk ağırlıkları uluslararası standartlar ile uyumlu seviyelere getirilmiştir.

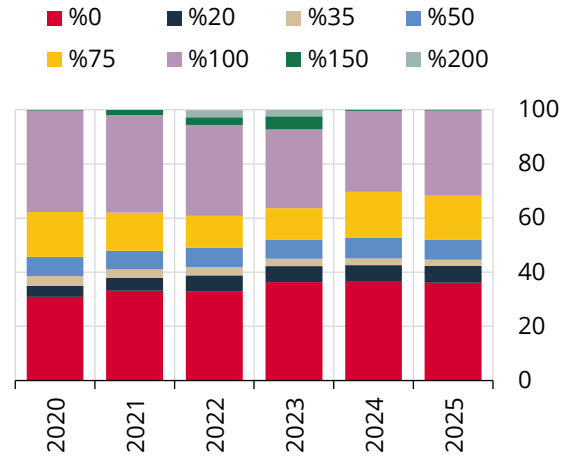
Basel standardında derecelendirilmemiş kurumsal alacaklara yüzde 100, derecelendirilmiş kurumsal alacaklara yüzde 20 ile yüzde 150 arası risk ağırlığı uygulanması önerilmekteyken; Türkiye'de 1 Mayıs 2022 sonrasında kullandırılan ticari kredilere (tarımsal, KOBİ, yatırım ve ihracat, kamu, mali kesim kredileri ile kurumsal kredi kartı hariç) uygulanan risk ağırlığı yüzde 200'e çıkarılmıştır. 19 Aralık 2024 tarihli BDDK kararı ile risk ağırlığı, tüm kredi bakiyesini kapsayacak şekilde Basel standartları seviyesine indirilmiştir (Tablo IV.4.1). Risk ağırlıklarında yapılan değişiklik ile kredi riskine esas tutardaki kalemlerin dağılımında yüzde 200 risk ağırlığı uygulanan kalem kalmamıştır (Grafik IV.4.15). Mayıs 2022'den itibaren açılan nakdi ticari kredilere uygulanan yüksek risk ağırlığının yeniden Basel standartlarına getirilmesi ile sektörün sermaye yeterlilik oranı yaklaşık 60 bp artmıştır. Bununla birlikte, kur esnekliğinin SYR'ye etkisi eylül ayında 155 bp olumlu yönde iken kur güncellemesi sonucu oluşan etki mart ayında 82 bp'ye gerilemiştir.

Tablo IV.4.1: Kredi Risk Ağırlıkları (%)

	Basel Uygulaması	Düzenleme Öncesi	19.09.2024	19.12.2024
Kredi Kartları				
1-6 ay (dahil) vadeli	75	150	75	75
6 ay üzeri vadeli	75	150	75	75
Taşıt Kredileri				
Tüm vadeler	75	150	75	75
İhtiyaç Kredileri				
1-12 ay (dahil) vadeli	75	150	75	75
1 yıl üzeri vadeli	75	150	75	75
Konut Kredileri				
İlk Konut	35	35	35	35
Diğer Konut	35	150	35	35
Ticari Kredileri				
Büyük Firma*	100	200	200	100
KOBİ	75	75	75	75

Kaynak: BDDK

Dipnot: Büyük firmaların tarım, yatırım ve ihracat kredisi, kamu ve mali kesim kredileri ile kurumsal kredi kartı için risk ağırlık oranı %100'dür.

Grafik IV.4.15: Kredi Riskine Esas Tutardaki Kalemlerin Risk Ağırlıklarına Göre Dağılımı (% Standart Yaklaşım)

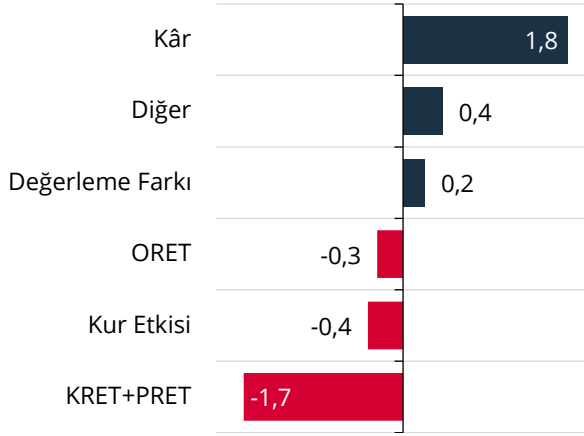
Kaynak: TCMB, BDDK

Son Gözlem: 03.25

Bankalar kâr üretimi ve yurt dışı kaynaklı sermaye benzeri borçlanma aracı ihraçları ile sermaye yeterlilik oranlarını desteklemeye devam etmektedir.

2024 Eylül-2025 Mart döneminde kâr üretimi ve SBB ihracının SYR'yi sırasıyla 1,76 ve 0,26 puan artırıcı etkisi olmuştur. Kredilerdeki büyüme, operasyonel riske esas tutarda yapılan yıllık güncelleme ve döviz kurundaki yükseliş risk ağırlıklı varlıkları artırarak SYR'yi azaltırken; kâr üretimi, diğer kalemi içerisinde izlenen SBB ihracı ve değerlendirme farkları SYR'yi artırmıştır (Grafik IV.4.16). Büyük ölçekli firmaların kredi risk ağırlıklarının düşürülerek yeniden Basel standartlarının uygulanmaya başlanması, kredi riskine esas tutardaki artışın sermaye yeterliliği üzerindeki negatif etkisini sınırlandırmıştır. Böylece BDDK esneklikleri hariç SYR'de bir miktar yükseliş gözlenmiştir. Bankacılık sektörünün yasal özkaynaklarının yüzde 78'i çekirdek sermayeden oluşurken, yasal özkaynak kompozisyonunda yüzde 58'lik pay ile kâr ve yedek akçeler ön plana çıkmaktadır. Öte yandan YP cinsi sermaye benzeri borçlanmalar, bankalara değerlendirme etkisiyle kur artışından korunmanın yanı sıra araç çeşitliliği de sağlamaktadır. Yurt dışı finansman koşullarının iyileşmesi ve yabancı yatırımcıların artan ilgisi ile bankalar ilave ana sermaye veya katkı sermayeye dâhil edilebilir nitelikte sermaye benzeri borçlanma aracı ihraçlarına devam etmektedir. Bankalar 2024 ve 2025 yıllarında birikimli olarak nette 5,6 milyar ABD doları SBB ihracı gerçekleştirmiştir. Sektörün sermaye benzeri borcunun özkaynak içindeki payı 2023 yıl sonuna göre 2,6 puan artarak yüzde 17,3 seviyesine yükselmiştir (Grafik IV.4.17).

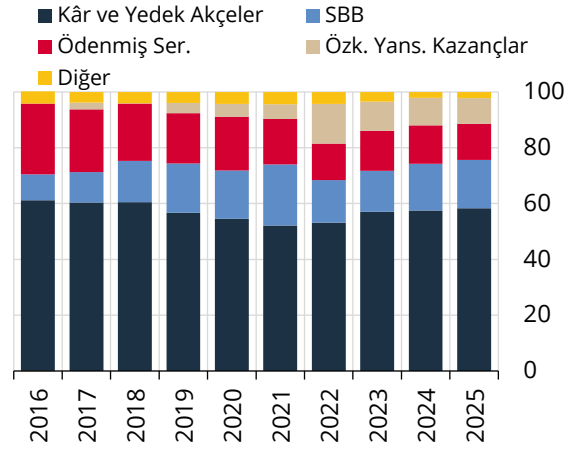
Grafik IV.4.16: SYR Değişimine Katkılar
(BDDK Esneklikleri Hariç, %)

Kaynak: BDDK, TCMB

Dipnot: Geçici esneklikler hariç sektörün SYR'si 2024 yılı Eylül ayında yüzde 16,2 iken 2025 yılı mart ayında yüzde 16,3'e yükselmiştir.

Grafik IV.4.17: Yasal Özkaynak Kompozisyonu
(%)

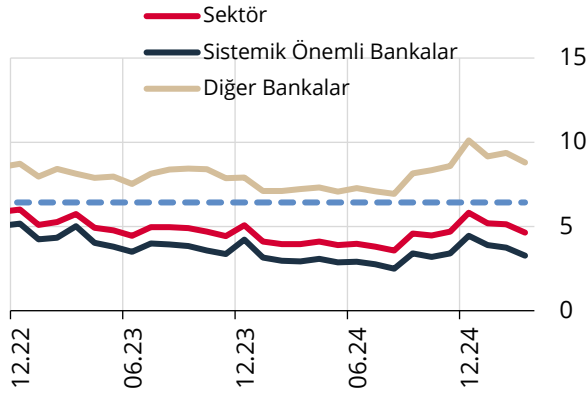
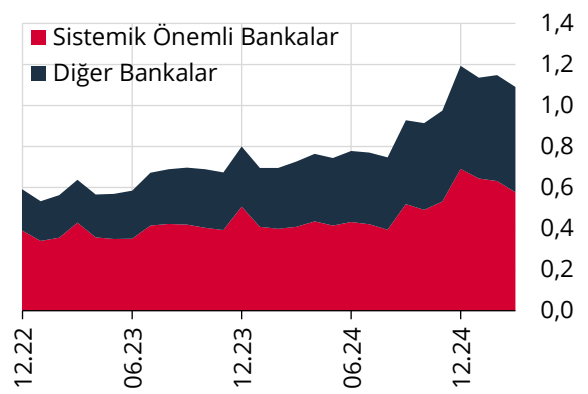
Kaynak: BDDK, TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: Hisse senedi ihraç primleri, ödenmiş sermayeye dâhil edilmiştir. Diğer, genel karşılıklar ağırlıklı olmak üzere diğer özkaynak kalemlerinden oluşmaktadır.

Bankalar yasal sınırın üzerinde sermaye tamponu bulundurmaya devam etmektedir.

2024 yılının son çeyreğinde bankaların hem fazla sermaye tutarı hem de fazla sermayenin risk ağırlıklı varlıklara oranı artmış, bu gelişmede kredi verme iştahının yanı sıra kur ve faiz gelişmeleri, bireysel ve ticari kredi risk ağırlıklarının uluslararası standartlara uygun olarak düşürülmesi etkili olmuştur. 2025 yılı ilk çeyreğinde ise bahse konu göstergeler risklerin hesaplanmasında kullanılan döviz kuru seviyesinin yükselmesinin de etkisiyle gerileme gözlemlenmiştir (Grafik IV.4.18 ve 19). Fazla sermaye, bankaların kısa ve orta vadede gerçekleşebilecek risk ve şokları karşılama kapasitelerini artırırken, ekonominin yavaşlama ve daralma dönemlerinde bankaların hanehalkı ve firmalara istikrarlı bir şekilde kredi sağlamasına katkı sunmaktadır. Bankaların zarar karşılama kapasitesi sermaye tamponlarının yanı sıra ihtiyari olarak ayrılan 60 milyar TL düzeyindeki serbest karşılıklar ile de desteklenmektedir.

Grafik IV.4.18: Bankaların Fazla Sermaye Tamponu (%)**Grafik IV.4.19: Bankaların Fazla Sermaye Tamponu (Trilyon TL)**

Kaynak: BDDK, TCMB

Son Gözlem: 03.25

Dipnot: BDDK geçici önlemleri hariç SYR'ler kullanılmıştır. Fazla sermaye tamponları hesaplanırken yüzde 8 yasal sınıra ilaveten sistemik önemli banka tamponu, sermaye koruma tamponu, bankaya özgü döngüsel sermaye tamponu da dikkate alınmıştır. Kesikli çizgi 2014-2022 yılları ortalamasını ifade etmektedir.

Kutu IV.5: Finansal Piyasaların Etkin İşleyişine Yönelik Atılan Adımlar

Makro finansal istikrarı güçlendirmek ve piyasa mekanizmalarının işlevselliğine katkıda bulunmak amacıyla mevcut Rapor döneminde uygulamaya konulan tedbirler ve politika adımları bu kutuda ana başlıklar altında özetlenmektedir.

Tablo IV.5.1: Finansal Piyasalara Yönelik Başlıca Tedbir ve Düzenlemeler

1. Politika Faiz Oranı ve Merkez Bankası Likidite Yönetimi

Duyuru /Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
05.12.2024	Açık Piyasa, Bankalararası Para Piyasası ve Döviz Piyasası işlemlerinde geçerli olan TÜFE'ye endeksli DİBS ve kira sertifikalarının iskonto oranı yüzde 80'den yüzde 30'a indirilmiştir.
13.12.2024	Teminat döviz depo alım faiz oranı Euro için tüm vadelerde yüzde 3,50'den yüzde 3,25'e düşürülmüştür.
19.12.2024	Teminat döviz depo alım faiz oranı ABD doları için tüm vadelerde yüzde 4,75'ten yüzde 4,50'ye, ihbarlı döviz mevduat hesaplarında tesis edilmesi gereken zorunlu karşılık tutarından fazla tesis edilen tutara ödenen faiz oranı yüzde 3,75'ten yüzde 3,50'ye düşürülmüştür.
26.12.2024	1 hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 50'den yüzde 47,5'e indirilmiştir.
26.12.2024	İhracat ve döviz kazandırıcı hizmetler reeskont kredilerinde toplam faiz maliyeti yüzde 29,93'e düşürülmüştür.
23.01.2025	1 hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 47,5'ten yüzde 45'e indirilmiştir.
31.01.2025	Teminat döviz depo alım faiz oranı Euro için tüm vadelerde yüzde 3,25'ten yüzde 2,75'e ABD doları için tüm vadelerde yüzde 4,50'den yüzde 4,25'e, ihbarlı döviz mevduat hesaplarında tesis edilmesi gereken zorunlu karşılık tutarından fazla tesis edilen tutara ödenen faiz oranı yüzde 3,50'den yüzde 3,00'e düşürülmüştür.
06.03.2025	1 hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 45'ten yüzde 42,5'e indirilmiştir.
12.03.2025	Teminat döviz depo alım faiz oranı Euro için tüm vadelerde yüzde 2,75'ten yüzde 2,50'ye düşürülmüştür.
20.03.2025	Döviz piyasasının sağlıklı çalışması, döviz kurlarında gözlenebilecek oynaklıkların engellenmesi ve döviz likiditesinin dengelenmesi amacıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde Türk lirası uzlaşmalı vadeli döviz satım işlemlerine başlanmıştır.
20.03.2025	Merkez Bankası gecelik vadede borç verme faiz oranı yüzde 46'ya yükseltilmiştir. 1 hafta vadeli repo ihalelerine bir süreliğine ara verilmiştir. 8 hafta vadeli TL depo alım ihaleleri düzenlenmeye başlanmıştır.
21.03.2025	Merkez Bankası, vadesi 91 güne kadar likidite senetleri ihraç etmeye başlamıştır.
17.04.2025	1 hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 42,5'ten yüzde 46'ya, gecelik vadede borç verme faiz oranı yüzde 46'dan yüzde 49'a, gecelik vadede borçlanma faiz oranı ise yüzde 41'den yüzde 44,5'e yükseltilmiştir.
17.04.2025	20 Mart 2025 tarihinde ara verilen bir hafta vadeli repo ihalelerine tekrar başlanmasına karar verilmiştir.
22.04.2025	Teminat döviz depo alım faiz oranı Euro için tüm vadelerde yüzde 2,50'den yüzde 2,25'e düşürülmüştür.

2. Zorunlu Karşılıklar

Duyuru/Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
19.12.2024	Yurt dışından sağlanan 6 aydan uzun vadeli yabancı para yükümlülükler için zorunlu karşılık oranının yüzde 0 uygulanmasına ilişkin süre 2025 yılı sonuna kadar uzatılmış ve kapsam 1 yıldan uzun vadeli mevduat/katılım fonu dışı yükümlülükleri içerecek şekilde daraltılmıştır.
20.12.2024	- KKM'nin TL'ye geçişine ve yenilenmesine ilişkin toplam hedef yüzde 70'ten yüzde 60'a indirilmiştir. - Yeni açılan ve yenilenecek olan KKM hesapları için tesis edilmesi gereken zorunlu karşılıklara faiz/telafi ödemesi uygulaması sonlandırılmıştır.
04.01.2025	Kredi büyümesine dayalı zorunlu karşılık uygulamasında; - Yabancı para krediler için yüzde 1,5 olan aylık büyüme sınırı yüzde 1'e indirilmiştir. - Türk lirası ticari kredilerde yüzde 2 olan aylık büyüme sınırı, KOBİ kredileri için yüzde 2,5 ve diğer ticari krediler için yüzde 1,5 olarak farklılaştırılmıştır. - KOBİ'lere, KOSGEB desteğiyle veya uluslararası kalkınma finansmanı kuruluşlarından sağlanan kaynaklarla sürdürülebilirlik kapsamında kullandırılan Türk lirası krediler kredi büyüme sınırından muaf tutulmuştur. - Kredi büyüme sınırı uygulamasından istisna tutulan deprem bölgesine kullandırılan kredilerin kapsamı daraltılmıştır.
04.02.2025	Bankaların 1 yıla kadar (1 yıl dâhil) vadeli Türk lirası cinsi yükümlülüklerinden; - Yurt dışı repo işlemlerinden sağlanan fonlar, - Yurt dışından kullanılan krediler ve - Yurt dışı bankalar mevduatı/katılım fonu için zorunlu karşılık oranı yüzde 8'den yüzde 12'ye yükseltilmiştir.
15.02.2025	Tüzel kişi KKM hesapları, KKM'nin TL'ye geçişine ve yenilenmesine ilişkin hedeflerden çıkarılmıştır.
01.03.2025	Kredi büyümesine dayalı zorunlu karşılık uygulamasında; - Yabancı para krediler için yüzde 1 olan aylık büyüme sınırı yüzde 0,5'e indirilmiştir. - Yabancı para cinsinden kredi büyümesi uygulamasından istisna tutulan; deprem bölgesine kullandırılan krediler istisna kapsamından çıkarılmış, yatırım kredilerinin kapsamı ise sadece makine ve teçhizat alımı ile sınırlandırılmıştır.
27.03.2025	KKM'den TL'ye geçiş oranı hedefi ve gerçek kişi TL payı hedefinin bir dönem için geçici olarak uygulanmamasına karar verilmiştir.
28.03.2025	Kredi büyümesine dayalı zorunlu karşılık uygulamasında tüketicilere kullandırılan ihtiyaç kredilerinde istisna tutulan kredili mevduat hesabı kredilerinden üçten fazla taksitli olanlar (eğitim ve öğrenim ücretleri hariç) kredi büyümesi sınırlarına dahil edilmiştir.
11.04.2025	- Türk lirası yükümlülükler için tesis edilmesi gereken zorunlu karşılıkların bloke tesis oranı 10 puan artırılmıştır. - KKM'den TL'ye geçiş oranı hedefinin geçici olarak uygulanmaması kararı bir dönem daha uzatılmıştır.
26.04.2025	TL mevduat için tesis edilen zorunlu karşılıklara politika faizinin yüzde 84'ü yerine TCMB ağırlıklı ortalama fonlama maliyetinin (AOFM) yüzde 84'ü oranında faiz veya telafi ödemesi yapılmasına karar verilmiştir.
03.05.2025	- Yabancı para mevduat için zorunlu karşılık oranları tüm vadelerde 200 baz puan artırılmıştır. - Yurt içi yerleşiklerle yapılan 1 yıla kadar vadeli yabancı para cinsinden repo işlemlerinden sağlanan fonlar için zorunlu karşılık oranı 400 baz puan artırılmış ve hesaplama yönteminde değişiklik yapılmıştır.

	- Tüzel kişi TL mevduat payı yüzde 60'ın altında olan bankalara, ilgili pay için aylık 0,3 puan artış hedefi getirilmiştir. - TL mevduat için tesis edilen zorunlu karşılıklara TCMB AOFM'nin yüzde 84'ü yerine yüzde 86'sı oranında faiz veya telafi ödemesi yapılmasına karar verilmiştir.
10.05.2025	KKM'den TL'ye geçiş oranı hedefinin geçici olarak uygulanmaması kararı bir dönem daha uzatılmıştır.
24.05.2025	Türk lirası cinsi yurt dışı repo işlemlerinden sağlanan fonlar ve yurt dışından kullanılan krediler için 1 yıla kadar vadede yüzde 12 olan zorunlu karşılık oranı vadeye göre farklılaştırılarak; - 1 aya kadar vadede yüzde 18'e, - 3 aya kadar vadede yüzde 14'e yükseltilmiştir.

3. Reeskont Kredileri ve Döviz Kazandırıcı Hizmetler

Duyuru/Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
13.12.2024	IGE ve KGF kefaletli firmalara yabancı para üzerinden ihracat ve döviz kazandırıcı hizmetler reeskont kredisi kullandırım imkânı sunulmuştur.
26.12.2024	İhracat ve döviz kazandırıcı hizmetler reeskont kredisi iskonto oranı hesaplama formülü güncellenerek krediler daha uygun maliyetlerle ihracatçıların kullanımına sunulmuştur.
03.05.2025	İhracat bedellerinin Merkez Bankasına asgari satış oranının 31 Temmuz 2025 tarihine kadar yüzde 35 olarak uygulanması kararlaştırılmıştır.
03.05.2025	Firmaların ihracat bedeli dövizlerinin TL'ye dönüşümünün desteklenmesi uygulaması kapsamında sağlanan döviz dönüşüm desteği oranı 31 Temmuz 2025 tarihine kadar yüzde 3'e yükseltilmiştir.

4. Mevduat / Katılım Fonları ve Ödeme Sistemleri

Duyuru/Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
20.12.2024	KKM hesapları için belirlenen asgari faiz oranı politika faizinin yüzde 70'inden yüzde 50'sine düşürülmüştür.
20.01.2025	Döviz ve altın dönüşümlü KKM hesaplarında 6 ve 12 ay vadeli hesap açma ve yenileme işlemleri sonlandırılmıştır.
24.01.2025	2024 yılından bu yana bireysel kullanıcılar tarafından kullanılan FAST Ödeme İste Katman Servisi, kurumsal kullanıcılar tarafından da kullanılabilir şekilde güncellenmiştir.
15.02.2025	Tüm KKM hesaplarında (YUVAM hesapları dâhil) tüzel kişilerin hesap açma ve yenileme işlemleri sonlandırılmıştır.

5. Kredi ve Alacakların Sınıflandırılması ve Yasal Rasyo Sınırlamaları

Duyuru/Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
05.12.2024	Cep telefonu alımı için kullanılan tüketici kredilerinde; - Fiyatı 20.000 TL ve altında olan cep telefonları için vade sınırı 12 ay, fiyatı 20.000 TL'nin üzerinde olan cep telefonları için vade sınırı 3 ay olarak belirlenmiştir. - "Yenilenmiş ürün" niteliğinde olan cep telefonları için vade sınırı fiyatı 25.000 TL ve altında olanlar için 12 ay, fiyatı 25.000 TL üzerinde olanlar için 3 ay olarak belirlenmiştir.
19.12.2024	- Ticari nitelikteki nakdi kredilerde sermaye yeterliliği standart oranlarının hesaplanmasına ilişkin geçici uygulama sonlandırılarak risk ağırlıkları Basel düzenlemeleri seviyesine getirilmiştir. - 1 Ocak 2025 tarihinden itibaren uygulanmak üzere, kredi riskine esas tutar hesaplamasında kullanılan düzenleme kuru 28 Haziran 2024 tarihli TCMB döviz alış kuru olarak güncellenmiştir.

13.02.2025	Tüketici kredilerine ilişkin genel vade sınırı; - 36 aya kadar vadeli kredilerde 50.000 TL olan azami kredi tutarı 125.000 TL, - 24 aya kadar vadeli kredilerde 50.000 – 100.000 TL olan azami kredi tutarı 125.000 – 250.000 TL, - 12 aya kadar vadeli kredilerde 100.000 TL olan azami kredi tutarı 250.000 TL olarak güncellenmiştir. Ayrıca, kredilerin yeniden yapılandırılmasında aynı vade sınırlarının uygulanmasına karar verilmiştir.
06.03.2025	Kurumlar Vergisi Kanununun Geçici 12 nci maddesi kapsamına giren mükellefler tarafından üretilen elektrik motorlu taşıtlar için kullanılan kredilerde nihai fatura değerine göre belirlenen kredi vade sınırları ve kredi değer oranlarına ilişkin sınırlar asgari 2.500.000 TL azami 7.500.000 TL olarak güncellenmiştir.
13.03.2025	Kalkınma ve yatırım bankalarının kullanılabilecekleri kredilerin risk tutarı toplamının ana sermayeye oranına ilişkin sınırlar belirlenmiştir.
6. Diğer Düzenlemeler	
Duyuru/Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
01.02.2025	Türk lirası mevduat faizi ve benzeri gelirler için indirimli stopaj oranı uygulamasında süre uzatımı yapılmamış ve genel tevkifat oranlarına dönülmüştür. Bu kapsamda mevduattan elde edilen faiz ve katılım hesaplarından elde edilen kâr paylarına uygulanan stopaj oranlarının; - Vadesi 6 aya kadar vadeli hesaplarda yüzde 10'dan yüzde 15'e, 1 yıla kadar vadeli hesaplarda yüzde 7,5'den yüzde 12'ye, 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda yüzde 5'den yüzde 10'a yükseltilmesine, - Vadesi 6 aya kadar vadeli KKM hesaplarında yüzde 10'dan yüzde 15'e; 1 yıla kadar vadeli KKM hesaplarında yüzde 7,5'den yüzde 12'ye yükseltilmesine, 1 yıldan uzun vadeli KKM hesaplarında yüzde 5'den yüzde 10'a yükseltilmesine, Bankalar tarafından ihraç edilen tahvil ve bonolardan elde edilen gelirler ve fon kullanıcısının bu bankalar olduğu kira sertifikalarından elde edilen gelirlere uygulanan stopaj oranlarının; - Vadesi 6 aya kadar olanlara sağlanan gelirlerde yüzde 10'dan yüzde 15'e, 1 yıla kadar olanlara sağlanan gelirlerde yüzde 7,5'den yüzde 15'e, vadesi 1 yıldan uzun olanlara sağlanan gelirlerde yüzde 5'den yüzde 10'a yükseltilmesine, - 6 aydan az süreyle elde tutulanların elden çıkarılmasından doğan kazançlarda yüzde 10'dan yüzde 15'e, 1 yıldan az süreyle elde tutulanların elden çıkarılmasından doğan kazançlarda yüzde 7,5'den yüzde 15'e, 1 yıldan fazla süreyle elde tutulanların elden çıkarılmasından doğan kazançlarda yüzde 5'den yüzde 10'a yükseltilmesine, İpotek finansmanı kuruluşları tarafından ihraç edilen varlığa dayalı menkul kıymetler, ipoteğe dayalı menkul kıymetler, ipotek teminatlı menkul kıymetler ve varlık teminatlı menkul kıymetlerden elde edilen gelir ve kazançlara uygulanan stopaj oranlarının; - İlgili menkul kıymetin vadesi 365 günden az olanlarda yüzde 7,5'ten yüzde 15'e, ilgili menkul kıymetin vadesi 365 gün ve daha fazla olanlarda yüzde 7,5'ten yüzde 10'a yükseltilmesine Yatırım fonu katılma belgelerinden sağlanan kazançlarda stopaj oranının yüzde 10'dan yüzde 15'e yükseltilmesine karar verilmiştir.
17.04.2025	Bankalar ve finansal kuruluşlar dışındaki şirketlerin kredi derecelendirme zorunluluğuna ilişkin 500 milyon TL olarak belirlenmiş olan kredi dâhil bankacılık sektöründeki toplam riski alt sınırının 750 milyon TL olarak güncellenmesine karar verilmiştir.